

**Collection of Prof. Muhammad Iqbal Mujaddidi
Preserved in Punjab University Library.**

پروفیسر محمد اقبال مجددی کا مجموعہ
پنجاب یونیورسٹی لائبریری میں محفوظ شدہ

مؤید بنصرہ ذریعہ ہرگز نہ کہ ہر حال ہرگز

ازرا حضرت یحییٰ بن یونس

۱۸ صفحہ
۶۱۶۲۲

وَمَا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِ فُؤَادَكَ
وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمُعْظَمَةُ مَنَاسِكِ الْإِسْلَامِ

کتاب

کتاب استغاب

تاریخ حبیبی و تذکرہ مرشدی

در حالات

حضرت سلطان الاولیاء برهان الاصفیاء و لاجمہ صدر الدین ابو الفتح ابو الاکبر العابدی

سید محمد حسینی گیسو و راز

و اولاد و اسجاد اوشان قدس اللہ تعالیٰ سرہم العزیز

قالیف

حضرت مخدوم عبد النور بن شریک بن محمد و غلطی رحمتہ اللہ علیہم

سال طباعت ۱۴۲۶ھ / ۲۰۰۵م

ابواب

128211

۱۰۰

مبالغتِ خوارق و کرامات سروری

باب اول:

۱۳۰

مواظبت دینداری و دین پروری

باب دوم:

۲۳۰

معالجتِ مرضِ قلوبِ طلابِ صادق

باب سوم:

۴۱۰

موافقتِ عقیده پاک احکام سنت و جماعت

باب چهارم:

۴۸۰

معاملت در عطفِ خلافت و اجازت و وکالت

باب پنجم:

۵۹۰

مناسب فضائلِ ابنای مخدوم با فضائلِ ساداتِ طریقت

باب ششم:

۶۰۰

مباحث در علوم و نویسندگی تصنیفات و درایت

باب هفتم:

۸۰۰

ملاحظه در عرائس و ضیافات

باب هشتم:

۸۵۰

مداخلت در سماع

باب نهم:

۹۰۰

مداومت بود ظاهرا عارف حق الحقیقت

باب دهم:

حرفِ نفیس

الحمد لله وحده والصلوة والسلام على من لا نبى بعده

خواجہ دکن حضرت سید محمد حسینی گیسو دراز قدس سرہ کے حالات و کمالات میں دو کتابیں قدیم تر ہیں۔ پہلی کتاب سیر محمدی کے مولف مولانا محمد علی سامانی ہیں۔ جو براہ راست حضرت خواجہ دکن کے حلقہ ارادت سے وابستہ تھے جس کا ذکر انہوں نے سیر محمدی میں اکثر جگہ کیا ہے۔ پھر قیام گلبرگہ کے زمانہ میں بھی حاضر باش تھے۔ سیر محمدی مولانا محمد علی سامانی نے ۸۳۱ ہجری میں گویا حضرت خواجہ صاحب کی وفات کے چھ سال بعد مکمل کی۔

حضرت خواجہ صاحب کے حالات و کمالات میں دوسری پیش نظر کتاب تاریخ جیبی و تذکرہ مرشدی ہے۔ جو مولانا عبدالعزیز بن شیر ملک بن محمد واعظی کی تالیف ہے۔

سن تالیف ۸۴۹ ہجری بہ زمانہ سلطان علاء الدین بن احمد شاہ ولی بہمنی۔ مصنف موصوف حضرت خواجہ سید محمد حسینی، حضرت صاحبزادہ خرد سید محمد اصغر حسینی اور حضرت شاہید اللہ حسینی کے فیض یافتہ ہیں۔ انہوں نے اس کتاب کو حضرت شاہید اللہ حسینی کی مسند نشینی کے زمانے میں قلم بند کر کے تاریخ جیبی و تذکرہ مرشدی نام رکھا۔

یہ کتاب منفرد ہے۔ اس کا ایک ہی نسخہ ”رائل ایشیائیٹک سوسائٹی بنگال“ میں تھا۔ راقم الحروف نے اس کتاب کی نقل ”کتب خانہ انجمن ترقی اردو کراچی پاکستان“ سے حاصل کی۔ پیش نظر نسخہ اسی کا عکس ہے اللہ تعالیٰ کا شکر ہے کہ اس نے بندہ ناچیز کو اس کے شائع کرنے کی توفیق بخشی۔

سید نفیس الحسینی
۱۴۲۶ھ / ۲۰۰۵ء

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هزاران حمد و حضرت پروردگار سے را کہ وَالَّذِينَ آمَنُوا
 وَحَمَلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رُفُوفَاتِ الْجَنَاتِ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ
 عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ تحفہ نبال بخارشر از عمیر
 ربیت و اکرام و لیت و بسیاری از تباری تباری بارگاہ الہ است۔
 مغزے کہ و اللہ الغزۃ و لیر سولہ و للموین بشیرہ از اشجار گلزار
 اسرار و اکرام و لیت سبحانہ و تعالی عما یصفول۔ و بسیار
 درود و بعد اوراق ثلاثہ بر خاتم النبیین افضل الرسلین کہ لولا انک لما
 خلقت الافلاک و تہجد اصول ذمیرہ و طیب برائے تعلیم
 اہل دین و اسلام و لیت منی اللہ علیہ وسلم۔
 اما بعد عزیز میکدہ منصف العباد بندہ نجف۔ حاجی عبد الغریزین
 شیر ملک بن محمد و اعطی کہ بہ اشارت حضرت مرید معتقد در تفسیر
 و فدائے بالتحقیق براکز سنوالت عمر لہین بیچارہ در ملازمت خالوادہ حضرت

قطب الشیخ مالک عمرات ہدایت قابض القلم ولا یت جو لانگر معرکہ مجاہد شہسوار
 میدان مشاہدہ فتح نامے دیار شریعت تلوک کاشی حسن طریقت کسند
 انداز کنگرہ حقیقت واصل واصل حق الحقیقت جانگیر ملک ارشاد و ننگ گران
 مقام رشاد ابدال دار ناد و اہلب موافق بلا و استر آباد و منبع امور دینی برہان الاولیاء
 سلطان الاتقیاء مخزن الازار شیوخ منہار اسرار قدوسی اکمل الشیوخ خواجہ صدر الدین
 ابوالفتح ولی الاکبر الصادق حسید محمد الحسینی نور اللہ مرقدہ برآمد از
 بسیاری ملازمت مجالس افضل الشیوخ علم ربانی شیخ حقانی خداوند مقامات
 عاطفت کرامات صاحب دل سالک واصل مجذوب محب مطلق محبوب حضرت
 لایزال مقبول درگاہ ذوالجلال حامل احوال العینی عنہما اللہ محمد حسینی ارمغان
 تعنیات حضرت مخدوم محبت فرزندان دیاران حضرت قطب الشیخ بسا فقہا
 و اہل حق مسعودہ و اوصاف مسعودہ حضرت مخدوم و انبار و خلفائے بندگی مخدوم
 جانیان در خاطر این بیچارہ منتشر است و در دل گذشتہ کہ اگر بر روی
 صفحات صحیفہ کتاب مکتوب شود بارے جزوئے از اجزائے
 گذارنش حقوق عبودیت بردنچہ میراست پدید آید و خاصہ کہ درین ایام شہسوار
 تسع و اربعین و شمانمایہ ہمہ دولت خلافت حضرت سلطان الشریف
 صاحب کسری اعظم مالک روایات اکرم قابض و یار علم و احسان خداوند
 جاوقات و برہان شامل عمرات متوکل حامل مقامات قبل شہسوار میدان
 مجاہدت جو لانگر معرکہ مبارزت و جاندار و جانیان و سپہدار و سپاہ
 کشر و صف کش را یت بخشش سنہ یا چاکر نواز حسن پروردار گل گزار

خردنمزه خجسته نسل نبوی الموبد تبايد الرهان الغنی السلطان ابن السلطان ابو المنظر
 علاء الدین احمد شاه ابن احمد شاه الولی البهنی خلد اشده ملكه و سلطان
 است سنده عالی منصب معالی صاحب مسند وزارت خداداد منصب
 نیابت صدر نشین وزراء کبار منقخر سحر دار و بار مجری امور ولایت کار گزار ممالک
 حمایت انصاف ستان مقبول خسروان متبع مملکت و است مالک اقلیم فرا
 مجموع دارنده قواعد کار گزار می دستونی توانین سپیداری عین عیون ملک ملک اداری
 مشیر حضرت امارت توأم عمرات وزارت فخر بلاد اولت نظام ملک و ملت خان جهان
 شجاعت زبده علم سخاوت شیر مرغزار و غاشرزه و شرمسیدان
 بیجا مآتم زمانه ماصم یگانه حامی دامانگان رومی شالیستگان راحم نقره و اسب
 کبر ابرگزیده حضرت مالک الملک ملوک الشرق و یسین ذوالمجانده و التحسین الانع اعظم تسلیع
 معظم نظام الملک هم کیش فہم و فراہم ملک راجدار ستم اطال اشعره و زاوا اشده
 کہ مرید مقبول حضرت منور المشایخ است بدین بیچاره و لمانده مہربانی ارزانی داشت
 و بسی الطاف و اشتقاق گماشت بر اسے بخشن این تاریخ فرمایش کرد و لاید بر اسے
 گزارش خردی مکرمت و پیر سپادش فرمایش سنده عالی کیفیات
 عصر یعنی از جملگی جزویات و کلیات عهد دولت ولایت و قطبیت حضرت
 قطب المشایخ سرور دوران سر فراز برگزیده حضرت بی نیاز
 خواجه صدر الدین ابو الفتح الولی الاکبر الصادق سید محمد الحسینی الملقب گیسو دراز
 نور اشده مفضی و مرقده و عهد دولت شینوخت مفسر المشایخ بسندگی بیان
 ید اشده سلسله اشده تعالی بعضی نفایل و مناقبات و امور ارشاد و معاملات و

اشغال و معمولات و مالیات و تصنیفات و خوارق و کرامات و دینداری و ممالک
 حضرت قطب المشایخ و رشد و هدایت و شیخوخت و عنایت و سروری و نیل
 و دین پروری حضرت خواجه و فضایل و مناقب و سبب پرورائی و در نهایت حضرت
 خواجه معز المشایخ سلمه الله تعالی درین مختصر منحصراً کرده تا هر طالبی صادق مطالعه کنند
 ساکن و اثنی در راه روی رهبر و رهنمای رهبر حضرت معز المشایخ خیر السلوم
 و محقق شود شاید که هر طالبی صادق و سائل و اثنی قواعد ارشاد و خانواده حضرت قطب را
 مصداق جریب و زینبیه نام سلوک خود سازد و با شد که بهر آنکه این کار بدو رسد
 فی الجمله هر چه این کتاب را در عهد و دولت شیخوخت حضرت معز المشایخ
 در تحریر آورده تاریخ حبیبی و تذکره مرشدی نام داشته آمد باز آیم بسر آغاز
 کیفیات عهد دولت ولایت حضرت قطب که این را برده باب منقسم گردیده
 شده است ابواب این است -

- باب اول - مبالغت خوارق و کرامات سروری -
- باب دوم - مواظبت دینداری و دین پروری -
- باب سوم - معالجت مرض قلوب طلاب صادق -
- باب چهارم - موافقت عقیده پاک احکام سنت و جماعت -
- باب پنجم - معالمت در عطف خلافت و اجازت و و کالت -
- باب ششم - مناسب فضایل انبای مخدوم با فضایل سادات طریقت -
- باب هفتم - مباحثت در سلوم و تزیین لقیفات و در آیت -
- باب هشتم - ملاحظه در عریس و ضیافت -

باب نهم - مدخلت سادات طریقت در سماع سجالات -

باب دهم - مداومت بود ظاهر آن عارف حق الحقیقت -

پیش ازین دو نسخه تاریخ محمدی در تحریر آورده و ابواب اول نسخه را

اسماء و اسرار و اشیاء و اذکار و اخبار و اطوار و استار و انوار

و ابواب دویم - نسخه را تفصیل اسماء غارقات و تالیفات و سائعات

و شایعات و جادومات و اناشطات و جامعات و بارقات و عالیات و سائعات

منفصل گردیده اما فصول و ابواب این کتاب را بدین نوع مقبول کرده آمد

اعلموا وفقکم الله تعالی علی ادراک اخبار الواصلین و اسرار ربوبیت

رب العالمین فضایل ذات و صفات و افعال حضرت قطب المشایخ مجال تقریر و تحریر

مینست و لیکن بر اندازده امکان خود ممکن زمان زبان حال بعضی فضایل و اخبار

و آثار و دست و صفات و افعال حضرت قطب حسی حسینی بر بیل ایجاز و اختصار در

تحریر آورده شود فی الجمله حضرت قطب حسی حسینی که شجره نسب من

انست سید محمد بن یوسف بن علی بن محمد بن یوسف بن حسن بن محمد بن علی بن حمزه

بن داؤد بن زید بن ابی الحسن جنبیدی بن حسین ابی عبد الله بن محمد بن عمر بن سخی

بن حسین بن زید مظلوم بن علی اوسط زمین العابدین بن حسین سبط الشہید بن ابی الحسنین العالی

رضوان الله عنہم ابن ابی طالب عم رسول الله و فاطمه زہرہ رضی الله عنہا بنت محمد مصطفی

صلی الله علیہ و آلہ و سلم

فی الجمله باز آیم بسر آغاز کیفیت ابواب این کتاب -

باب اول - مبالغت کرامات و خوارق سروری حضرت قطب المشایخ

از ایام صغیر تا شهور شانزده سالگی -

مخبران صادق و مشیران و اثنی عشری که البته بسے اخبار علیحده حضرت قطبیبی بود و معاملات
در شد و بدایت خالزاده حضرت مخدوم ایشان را معلوم و محقق بود راست
چنین فرمایند هنوز که حضرت مخدوم در رحم مادر بودند آثار سعادت و اسرار کرامات
بر روی روزگار آشکارا بوده است **السحیبه من سعد**
فی لطن امة آری اولیای حق را ازین بابیت آثار آشکارا است یعنی
چنین فرمایند بندگان مخدوم می فرمودند اندر آن که من درست کنم مادر بودم خواهرم که
از من بزرگ بود نقل شد مادر من از بسیار شفقت مادری که فاضله
بر آن دختر داشت بسے تضرع و زاری نمود و در حالت تضرع که در دو حالت
دختر غلب کرد دست بر پشت کم زد حالت آن وقت مرا محسوس
بوده است چو ایام ادراک و فهم من آمد مرا آن حالت یاد بوده است
در آنچه حالات و مقالات ایام رضاع و واقعات اوقات طفولیت پیشین
گذشته بود در سنوات بلوغیت و هنگام کمهولیت پیشین نظر من عیان بود البته
حکایات و کیفیات و واقعات آن بابیت اربب یاری از اقربا و سیدمان و
بسم نفعان خود گفته بودم درین زمان وقت کمگی سال و سال خوردگیست همی
گویم که هنوز حکایتها سے ایام رضاع و طفولیت و بلوغیت پیشین آئینه و لمعیات
میفرمودند من در دہلی است اندر چهارم ماه جب که سنہ ثلاث و عشرين
و سبعمائه بود -

میفرمودند دہلی فتح کر دہ شرکان ست و پیش از ان سید ابوالحسن جنیدی کہ
 دوازدهم کہ سی فرزند من با مشد چند کرت از فراسان براسے فتح دیار دہلی آنداز
 آبنویہ سید دان اقلیم سہد و شوکت چند ہزار رسالہ فرام آندہ و ایشان نتوانست
 فتح کروں چون در آخرین کرت کہ آمد شہادت یا بنت مدفن متبرکہ اشس
 در صحن مسجد انار است صالحانی کہ در پیرامون آن مسجد ساکن بودند در ہر شب
 جمعہ در ان مسجد بلا سے قبر فرزند من نویسے سید دیدن روز سے حضرت
 مخدوم فرمودند مولانا بہاؤ الدین تو سیدانید کہ مسجد انار کجا است مولانا بہاؤ الدین التماس
 کردند آری مخدوم بندہ مہیہ رساند و میفرمودند در آن ایام کہ پدر من خلیفانہ را از دہلی
 در دولت آباد آورد مرا مسلم بود بستم رمضان سنہ شان و عشرین و سبعمائے بود کہ مالز
 شہر دہلی سوی دولت آباد روان شدیم و سبب روانی محسوسہ تعلق بود کہ
 ما در ان ایام از دہلی انتقال کردیم در ان روز ہا سلطان مردمان را قافلہ ہا خستہ
 روان داشت کہ حالات و واقعات آثار راہ و آمدن در شہر دولت آباد و باز
 حادثات اوقات مراجعت طرف دہلی و علامات مراحل و منازل و کیفیات رسیدن
 اندر دہلی جملگی آن در ہر گاہ حکایت بہ اقربا و احبا مرایا و بودہ است برایشان
 ہمی گفتیم و منور مرایا و است معلوم را سے عقلا و اہل تحقیق با ہمیشہ حضرت قطبی
 را بہین ممتاد بودہ است کہ اکثر خوارق و کرامات و احوال و مقامات خود مشہور
 میداشتند ہمہ بر ان قاعدہ درین حکایات ہم برین اندک یادداشت
 اختصار کردنتا مردمان را تعجب نہ نمایند زیرا چہ بسیار مردمان را آثار خوارق
 اولیاد مقربان و اصحاب تحقیق معلوم نباشد کہ این طایفہ را چہ حد قریب

واختصاص با حضرت باریست غرض جل و چه قدر اطلاع بر معارف و حقایق می باشد
 و چه اندازه علم مکاتف نفیب ایشان است پس لابد در کتب تعجب چیران می باشد
 فی الجمله حضرت قطبی میفرمودند در آثار راه دولت آباد را چهار ماه بر آمد روز پنجشنبه
 هفدهم ماه محرم سنه تسع و عشرين و سبعمائه در دولت آباد رسیدیم و میفرمودند
 در ایام صغیر من والد مرا در اور بزرگ مرا بر شیخ الاسلام بابو بردند
 در آن ایام علم دولت ولایت شیوخیت شیخ بابو بر آمده بود و آن از بسیاری ظهور
 کرامات و خوارقات شیخ بابو بوده است چنانچه خبر متواتر است که وقتی
 سلطان محمد تغلق رحمت تپ صاحب شد بعضی مشایخ و اهل ولایت
 و دیوانگان مجذوب آن عصر را خبر کردند آخر الامر نوبت شیخ بابو رسید سلطان
 شیخ بابو را بر خود طلبید و گفت فخدم مراتب صاحب است شیخ فرمود
 تپ تو بابو بر خود گرفت همان زمان تپ سلطان فرود آمد و شیخ را اثر کرد
 سلطان از معالمت شیخ بنامیت خرسند و معتقد شد و بمنون گشت
 هر چه بر لای نشسته بود گفت ازین مقام که من نشسته ام تا اینجا که غنظ من می افتد
 همه موضع حوال شهر و دولت آباد براسی خرج خانقاه بندگی شیخ بابو دادم
 و این نیز شهر است که گاهی شخصی وفات یابند بود اولیای او را در و
 عظیم رسید کار سجده انجامید که ایشان خدمت شیخ آمدند و بسیار
 تضرع نمودند شیخ را ترحم بر منظر غلب کرد که زمام استار خوارق و کرامات
 از دست تحمل شیخ را باشد و مکرم شیخ را بدین آورد که خدمت شیخ
 به دعا و استمداد او پیوست باذن الله و کلامه آن مرده بزیست

در آن وقت میان مسلم و غیر مسلم شورش فاسق علم و دولت شیخ برآمد
 جهانے معتقد و مرید شد مانی الجملہ سہین کہ نظر شیخ بر ماہر و دو برا در ان افستاد
 شیخ گفت بیا ئید بشنید شیخ بقوت کشفاتے کہ داشت تقدیر ازلی را کشف
 کرد و پیر مارا گفت خواند سید لیسر بزرگ شمار دے سوداگر است
 البتہ صلحی و ملاحی در زد اما پسر خود را می بینم کہ دانشمند اینست عارف اینست
 محب اینست ولی اینست مرشد اینست و خدا و صاف دیگر نیز کہ لفضائل
 اولیا نسبت دارد فرمود و اخرا الکلام کشف باطنی شیخ برین اختتام یافت کہ ای
 خوند سید بر آنچه نظر من افتاد و معلوم کردند گفتیم در ای این نیز مقاماتے
 نظر من تا آسجانی رفت تا حق سبحانہ و تعالی این پسر خود شمارا پر
 کدام احوالی و مقامات داشته است اعدا علم - القصد اندر آنکہ حضرت قطبی
 شکر سالہ شدند صوم رمضان داشتند و بعضی اصحاب اخبار اصح کردہ بہین گفتند
 و بعضی بطن بہین فرمائید کہ حضرت مخدوم چونکہ ہشت سالہ شدند یک
 وقت نماز فوت نمی شد۔

مشنویات

کسب و طلب کار و ہنر و زہد
 مسہو و خطا و مہم سہیح است و سہیح
 منصب معصوم نبی را عطا است
 مسند محفوظ ولی را از جا است

چونکہ حضرت قطبی یازدہ سالہ شدند والد حضرت مخدوم از در فانی

سجود رحمت باقی مراجعت فرمودند انا لله وانا الیہ راجعون۔

انگاہ بعد از وفات والد مخدوم خداوندہ مخدوم رحمتہ اللہ علیہا بسبب معاملات

اہل خلیفانہ و ناخوشی حالات روزگار از دولت آباد باز در وہلی رفتند در ان ایام
حضرت مخدوم را آسنا پانزدہ سالہ در آمد مصباح نحو خوانند و بعد رسیدن در وہلی کہ
چہارم ماہ رجب شد حضرت مخدوم را پانزدہ سال راست شد شانزدہم
سال در آمد۔

باب دوم۔ موافقت و بنداری و دین پروری۔ از وقت بیعت
باز کہ حضرت قطب المشائخ با حضرت شیخ پیوند کردند تا وفات حضرت شیخ قدس اللہ
القصرہ روز استفتح کہ حضرت مخدوم پانزدہ سالہ و دو روزہ روز بودند بحضرت
قطب عالم ملکوت خورشید ساسی جبروت سہیل میں طریقت بدر منیر فلک
صاحب حالات لی مع اللہ نور بخش قلوب علماء باشند جامع علوم اجتهاد مرشد
اقطاب و اوتاد عروج دہ اہل ہدایت ریش بخش اصحاب نہایت مقبول حضرت
رب العالمین مرشد المشائخ شیخ نصیر الملہ والدین قدس اللہ سرہ العزیز پیوستند
و شرف فرقت و جاہ طریقت شرف شدند میفرمودند از ایام
رفاع از تا کہ بحضرت خواجہ پیوند شد ہمیشہ صورتی از عالم غیب ہمدوم و ہم نفس من
بودے وہی در شتمی کہ کسے ہمہ اوقات با من معاصب حال است ہر وقت کہ
خواستہ چیزے نامشروعے کنئے آن صورت مرا از ان فعل مذموم باز داشتہ
ہرگز دست تصرف بدان مذموم نہ رسیدے ہم برین سوال محفوظ ہی ماند۔

مثنویات۔

منصب معصوم نبی را عطا است
عظمت و حفظش سببی محکم است
سند محفوظ ولی را راجاست
عطف و عطا بہرہ از ان کرم است

و میفرمودند چون بحضرت خواجہ پوکیستم و در ارشاد و در آمدن آن صورت از صحبت
 من غایت شد و در جلد در آغاز ارشاد حضرت شیخ رحمہ اللہ علیہ کہ حضرت
 قطبی را اورا دو تعلقین ذکر عطا فرمودند حضرت قطب المشایخ شانزده ساله شدند
 در ان ایام یک جزو کافیه پیش مولانا امام ہمام تاج بہادر خواندند چونکہ چندانی انتفاع
 نہ دیدند پیش خدمت قاضی عبدالمقدر کافیه و چیزے شرح کافیه و بعضی
 کتب منقول و معقول نیز بخواندند و ہر دو کتاب بزرودی و کثافت پیش قاضی عبدالمقدر
 با تمام رسانیدند پیش استادان دیگر سایر علوم ظاہر مرتب کردند
 بعدہ در علوم باطن شروع آوردند میفرمودند چون من مشغول بحق شدم و پیش
 بندگی بعضی الفاظ اینجاد کتابت نیامدہ آند۔ خواجہ فرمودند بعد نقاد ساگی کودکی شانزده سالہ
 مرا از سر شورامید یعنی کثرت تجلیات و کشفیات و حالات و مقامات کہ حضرت
 قطبی را در حال سیر سلوک پیش آمد حضرت شیخ را حالات و واردات و واقعات
 و معاملات و مکاشفات سابق خود یاد آمدن گرفت و در اضطراب و تواجد و انشراح
 گردانیدن و از اشتقاق و اکرام بر حضرت مخدوم بکرمیت و انفرغون داشتند
 و حضرت مخدوم را ترقی دادند حضرت قطب المشایخ بارہامی فرمودند در ان ایام
 بندگی خواجہ کہ بر من مہری کرد و شفقت نمود و لطف فرمود فرمایند شہاسہ بہن
 مغوف داشت کہ آن فرمایند شہاد اومت حال سلوک خویش کہ در ایام و شہود
 شانزده و ہفده ساگی مرا از بندگی خواجہ رسیده بود من در نہایت سلوک
 بسر ان خویش برایشان گفتم و نمود منی الجملہ در ایام نسبت و چارہ ساگی
 حضرت بندگی مخدوم کہ صوفیان اہل ہدی و مشغولان اصحاب کشفیات

و سالکان مجذوبان و خداوندان خارتان حضرت مخدوم را می بیند و عکس بر تو
 نوز بوبیت را در جالیست مبارک حضرت قطبی همچون بدر در شب چهاردهم مه بر روی
 فلک معانته میگردندی و بود ظاهر و کمال ریاضت حضرت قطبی احاسس نمیدندی و
 بعین الیقین و حق الیقین شاید می یافتند در ترتیب احوال و مقامات افتادند
 بقوت باطن معمور منظر خویش نیکو اوراک گردند و اولیای آن وقت و
 شیوخ آن ایام و صوفیان تجلی آن همه بیک اتفاق و یک زبان میفرمودندی
 که خوند میر در اشغال ایام این سبت و چهار سالگی خود در مقام حضرت سید و مشایخ
 شیخ فرید الدین و الشراع و الدین نور الدین مرثده رسیده اند - المقصود و در قرب
 ایام سی سالگی که حضرت مخدوم را کلی القمع صحت انام و کل طعم سام و نطق کلام
 و ارادتش تمام بوده است یک ساعت در خانه ماندن و با همکنان سجایاتی و کاری
 ملتفت شدن تحمل نداشتندی اکثر اوقات در خلوتها میگذرانیدندی خاطر مبارک
 را همچنان انس و اشراعی سجاسل بودند در حالت کسیر و خلوت آن ایام
 شخصی در انامی را به با حضرت قطبی ملاقی شد پس بد اسے صوفی کار خود تا بجای
 رسانیدی حضرت شیخ قطبی المشایخ پاسخ دادند تا که کسیر مصطفی نمودار شود صلی الله
 علیه و سلم زخم و در آنجا هم براسے فتح باب بران سر زخم چون پیشتر
 هر ساله را از امت آورده نبود مرا نیز راه نشد و البته در آن اوقات شغل
 حضرت مخدوم که مردان غیب از ابدالان و اولادان و غیر آن را حضرت مخدوم
 ملاقات شد و اکثر حضرت قطبی بدیشان ملتفت نگشتندی اسے
 اخوان دین دانی علان اهل یقین ملتفت شدن حضرت مخدوم بدیشان از

مر کمال استغراق باقی و میر فی الله تصور کنید لکن دیگر نوسید وقتے با حضرت قطب
 المشایخ خواجه احمد غزالی رحمۃ اللہ علیہ را ملاقات شد چنانچه اہل تصوف را باشد
 پسیدند آن سخن در کتب سلوک افتادہ است کہ خدمت خواجه گاہے بر آن
 ملاقات خدمت محمد غزالی رحمۃ اللہ علیہ رفتہ بودند امام و تلاوت بودہ
 اند خدمت خواجه بر امام سلام گفتند خدمت امام را دشوار آید فرمود ترا نہ گفتیم کہ تعلم
 کن تا سائل شریع بدانی کہ در وقت تلاوت ترا سلام نبایستی گفتن چہرا گفتی و
 خدمت خواجه گفتند من کسے اسلام گفتیم کہ در دوکان کفکش در رفتہ بود امام
 متقدارین کار شد و درین کار شروع کرد این کیفیت ماجرای حال راست
 است یا نہ خدمت خواجه احمد گفتند راست است القصد درین محل حضرت
 قطبی میفرمودند کہ من از خدمت احمد سوال کردم کہ اگر امام در دوکان کفکش دوزی
 بر رفتند خدمت خواجه ہم چہرا بدیناں امام رفتند خدمت خواجه احمد سر فرود
 کردہ مانند رحمت اللہ علیہ آرسے استغراق مجاہان و مجذوبان مطلق
 ہمین تقاضا کنند وہاں حضرت مخدوم میبزرمودند سن اندر سی سالگی منسب داشتیم کہ
 صحبت زنان چگونه است و رغبت خاطر بہ شہوت چہ شان است بعد آنکہ مرا
 زحمت پرمیو غلبہ کرد و حالات آن وقت جوانی و غرور شہوت بر تشویشمان
 دیگر انجامید بہ اجماع و اتفاق کیسیان و صاحب تجربیان و حکماء اطباء کے حادث
 مسلمان مولانا علاء الدین یک جاریہ خریدہ پیش مادر من آورد والدہ
 و مولانا علاء الدین بر من تکلیف کردند چہ کنم چون دیدم کہ جزاوقات شروع
 در نماز و سماع ہمیشہ غلبہ شہوت باطلہا ر بودہ است من بضرورت جاریہ

را بصحبت خواندم در آن وقت آن کار مرا ہمی بہ اہم واقع گشت خواستم کہ بار صحبت
 کنم تا دیر سے تفکر بودم کہ چگونه مباشرت شوم بعد دیر سے بفرہم و فراست و قیاس دانستم کہ
 چنین خواهد بود بعدہ فراموشم بعد از فراغ از آن کار سبکی و آسایش در من پیدا آمد
 گر سنگی زور آورد و سبب شیخ نصیر الدین محمود کہ من در آن وقت دانستم کہ سنگی
 این شان دارد و جوع این را گویند چیز سے تناول کردم معلوم گشت کہ جوع و اکل
 برائے دفع جوع بدین نوع است من کار بجد سے رسانیدہ بودم کہ اگر تمام عمر
 خود طعام نخوردی و آب نیا شامیدے مرا میسر آمدے سے بندگی خواجہ مراد فرمودند
 الاکل من الدین رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ طعام خوردہ است من ہم
 طعام نخورم تو نیز طعام نخور انکاء طعام خوردن گرفتیم سپس اچیل سالگی با دختر
 مولانا محبت الدین جمال الدین حسینی منزلی بیگے ادا اہلائے آن عصر بود و فضائل ایشان مشہور
 وقتے مولانا جمال الدین میفرمودند ما سادات حسینیانیم چونکہ در مہینہ آدمیم و
 عزت سادات معانہ نکریم شجرہ نسب خود پوچسیدیم و خود را ملا نامیدیم
 فی الجملہ حضرت مخدوم راجح فرزندے از جاریہ و پسرے نشاندہ ہر شیخ فرزندان
 حضرت قطبی یعنی دو پسر و دو دختر ہم از خداوند سیدہ صالحہ سیرت و اذہ
 مذکورہ شد در جملہ حضرت مخدوم میفرمودند اگر مرا پیش از سیر سلوک
 صحبت زمان حادث شدے و تو والد و ناسل واقع گشتے من سیر کردن نمی
 توانستم

زاید دعا شق بہم آن کار دوبار
 ذکر علوشن نہ چنین پیش پس

سالک و واصل بجرم آبدار
 سیر و سلویشن نہ دارند از کس

کار ملک کرد و فلک در گذشت همز جلی هم ز خنی در گذشت
 برود با شنده عالی مقام شیخ ابوالفتح محمد بنام
 المطلوب در حالت شغل که حضرت قطبی در دہلی نواز در جهان نادر و ن خطیرہ
 شیرخان مرحوم نہ آن شیرخان کہ خطیرہ اشش اندر دہلی کہیں بود
 حضرت شیخ رحمت اللہ علیہ فرمودند ای ملازمین الدین خوند سید برن
 می ماند هر روز از مطبخ خانقاہ خوند سید اطعام می فرست حضرت مخدوم میفرمودند
 در ان وقت مراد شوارمی غظیم روئے نمود چه کنم برائے رخائے بندگی
 خواجہ ساکت ماندم زیرا چہ این چہ باشد کہ طالب بحق مشغول می ماند و مردمان برا
 او محنت دیدہ ہر روز طعام لقمہ استند و بعضی خود را در رنج برداشتہ
 طعام بیارند سلمانان مولانا زین الدین خواہر زار دہ بندگی خواجہ چندان گاہ طعام
 فرستاد و باز ماند مرا بغایت خوش آمد بعد چندان کہے بندگی خواجہ مرا
 پرسیدند خوند سید قوت شما از کجا است گفتم از مدقہ خواجہ ان گاہ بندگی
 خواجہ فرمودند ہر کہ بوقت غیب ہنشیند چندان یابند تا لقمہ آن بخورند
 ہمیشہ حضرت قطبی میفرمودند اندر آنکہ بندگی خواجہ مرا خلافت داوند روز سے
 بندگی خواجہ بطریق انتظار در نشستہ بودند راہ آمدن من می دیدند روز چار شنبہ
 بودہ است کہ من پیش بندگی خواجہ رفتم احساس کردم کہ بندگی خواجہ الشراجی
 پدید آمد مرا طلبیدند بدست مبارک خود گلہا بستند و فرمودند بیا این کار
 من قبول کن یعنی خلافت من قبول کن و دست بیعت بدہ سر من بے قصد من
 راستا و چہاں سبیل انکار خنبد آرسے چون کمال انکار نفس و خوف

مقام کبریائی پیر و تکمیل شغل حق و تکیه با پاک دردمندی و عدم نیاز مندی
 ماسوا سے حق تعالیٰ و تقدس و نگہداشت ادب حضور پروردگار مبارک
 بے قصد بخیل حضرت مخدوم میفرمودند چون دوم بار زندگی خواجہ فرمودند کہ این کار از
 من قبول کردی من از مہمت خویش و از بے پروائی ہواہر شیخی و سری و جاہ و جا
 بسکوت تہنّب نمودم چون سوم بار فرمودند کہ این کار از من قبول کردی لابد پیچ دست
 آویزی بجای سے دیاگریزی لطف دیگر ندیدم الا کہ خلافت و دادن دست بیعت
 نزرگے خواجہ قبول کنم آنکہ قبول کردم بزرگی خواجہ بجز قبول کردن من گلاہ اور دست
 من دادند گفتند الحمد للہ و دو دست مبارک بر روی خود فرود آوردند
 پیش فرمودند بار سے کار من شخصی چوتھی کہ جنین و جنین سپردہ شد پتو
 نہال نصب می کنند برامید سے نصب می کنند من از تو امید
 دارم القصہ مخبر ان صادق جنین فرمائید کہ بار بار از زبان مبارک حضرت
 مخدوم این ہم شنیدیم کہ ہی فرمودند سے بندگی خواجہ در وقت اجازت خلافت
 خود مراد چیز فرمودند کہ این دو چیز نگذاری یکے آنکہ در تلقین کہ از ما بظاہر گرفتہ
 دریم با خلق خدا سے نرمی کنی تفاوت روایت کنند کہ چیز فرمودند
 و حضرت مخدوم آن ۔

سیوم خبر جنین فرمودند کہ رعایت کسان من کنی فی الجملہ در ایام قریب وفات
 حضرت نوزاد شد مرقدہ بعضی مقربان و سالکان بحضرت شیخ گذرانیدند کہ
 با مترشد آن بندگی خواجہ باعلی مقامات رسیدہ و بکشوفات و اسرار
 ربانی مطلع گشتہ اند وقت مراجعت بندگی خواجہ است اگر بعضی ازینہا

مازون مجاز گردند بار سے این راه سرد و نگر و دتر من است صراط مستقیم کہ راه
 ہمہ انبیاء و لیاہ است بسو طمانند حضرت شیخ نوزاد مرقدہ فرمودند اسامی ایشان را تذکرہ کردہ
 پیش آوردند مولانا زین تذکرہ گرفتہ پیش سجادہ ولایت الیستادہ شد
 حضرت شیخ تذکرہ راستہ من اولہ و آخرہ دیدند اسم مبارک حضرت قطبی
 در ان نبود حضرت شیخ آن تذکرہ را بجانب ایشان پرتاب کردند و فرمود چہ
 سنگ و کلوی بنیشتہ آوردند چون دوم کرت تذکرہ را المخص کردہ آوردند حضرت
 شیخ فرمودند بخوانید نیا بخوانند حضرت شیخ فرمودند نام خود میر سید محمد کجا
 ست در قلوب آن بزرگوار آن مہاتمی صعب افتاد ترسان اولرزان گفتند
 آری منم خدمت انیک نام خود میر سید محمد چون مولانا زین الدین و اصحاب
 مولانا اتہام حضرت شیخ انیکو اوراک و معائنہ دیدند کہ درین باب حضرت
 شیخ را کوشش بلین است و در جملہ اسمائے مازونان و مجازان و خلقای خود
 خاطر خطیر حضرت شیخ ہم بر اسم حضرت مخدوم مقرر بود ترک و طرح کتابت اسم
 مبارک حضرت مخدوم حضرت شیخ را تنفری دترود سے رو سے نمودہ است
 فی الحال ہماں زمان اسم مبارک حضرت مخدوم استادہ بنیشتہ حضرت
 شیخ بعد استماع اسم حضرت مخدوم تذکرہ اسمای خلفاء مجازان را بہ
 مبارک خود بستند و قلم مبارک یک حرف ما و بزرگ بر کشیدند و در بنیشتہ
 حضرت مخدوم در مجالس خود این حکایت میفرمودند و ابن سخن را بہ نرمی و استیاق
 و بہ نفس و تاسف و طریق گذارش شکر نعمت تکرار می کردند کہ سبندگی
 خواہ چون نام من شنید تذکرہ بستد بر سر ہر مادے بزرگ بنیشت

القصد چون حضرت شیخ لوزا اللہ مرقدہ از ہر سال خانہ بہیمان باقی سجا میدند ثلثے از
شب گذشتہ ہفتم ماہ رمضان بودہ است ۔
روز پنجشنبہ شہر ہفتم ماہ رمضان سنہ صبح و خمین و شصت و اندر روضہ از روضان جنت عالم
سکن راحتمند رحمتہ اللہ علیہ و علی آباء و اجدادہ ۔

رباعی -

تا کہ بود همچو توی باد شاہ خبرت دارین و کار گاہ
بعد رسل باشد و صدیق کار فارغ کونین درین دام گاہ

حضرت قطب المشایخ مینفرمودند چونکہ بندگی خواہ ازین سرانہ اغدا ان حلت
فرمودند تا ۳ روز آفتاب را صاحب کشتی سپیدید خاکی این کارگان
ببیند بعد از ان کہ از ان سو صوفی را نصب کردند و اورا بجائے بندگی
خواہ نشانند خاکی منور بود شد نیز حضرت قطبی مینفرمودند چون بندگی
خواہ ازین گذر گاہ ناپایدار بدان مقام جای قرار سفر کرد و لایت بندگی
خواہ بچار کس منقش شد یکی بصوفی از مریدان خواہ یعنی خود دوم کلابی
سوم قسم بصدق تراشی چارم قسم بعورتن آخر الامر گاہ کہ از ان کس
دیگر ہر کس کہ ازین منزل گاہ سجا میدے تقسیم و سے از ان سو ہم
برین صوفی مرید بندگی خواہ معطوف شد یعنی سجا و حاصل تمامی و لا
حضرت شیخ ہم قطب المشایخ رسید در لفظ حضرت قطبی نیز این حکایت
تقسیم دلالت حضرت شیخ لوزا اللہ مرقدہ بندگی مخدوم زادہ بزرگ
اعنی قدوة المشایخ سید اکبر سندرج کرده و نبوشہ کہ امروز

سالهاست بران موفی مرید شیخ یعنی حضرت مخدوم مسلم و مفوض است تا بعد از آن
 بگذرد ان شاء الله اصحاب اخبار چنین فرمایند که بعد وفات حضرت شیخ نورانی
 مرقدہ حضرت قطب المشایخ در چهاردهم روز سجادہ ولایت حضرت شیخ
 بنشینند دست بعبیت دادند یعنی گویند که این خبر متواتر است و ما از حضرت
 مخدوم نقل داریم و بعضی اصحاب تقرب حضرت مخدوم میفرمودند بعد وفات
 حضرت شیخ نورانی مرقدہ حضرت مخدوم در سیوم روز بر سجادہ ولایت بنشینند
 فی الجمله حضرت مخدوم در ای پانزدهم سال در دوازدهم روز بخبر حضرت شیخ
 پیوستند و در آن مدت هجده سال یا نوزده سال از حضرت شیخ المشایخ
 ارشاد گرفتند حضرت مخدوم نورانی مرقدہ سی و چند سال عمر داشتند که
 حضرت بدار باقی مراجعت فرمودند عمر حضرت شیخ هشتاد و دو سال بود که
 ازین جهان مراجعت کردند و حضرت مخدوم بارها میفرمودند که بسندگی خواجہ
 نیجاہ سالہ بر سجادہ ولایت و حضرت پدایت بشیخوخت اجلاس میفرموده بودند
 دسی و دو سال بر سجادہ ولایت مردمان را دعوت کردند و پدایت نمودند حضرت
 قطبی میفرمودند درین یک قرن بان تقرب و اطلاع حقائق و معارف و بان استغراق
 باطن با عظمت مراتب و تصرفات ولایت حدود علوم ظاہر و ارکان دین را
 نیکو نگاه داشت کردند و از مرکز سرالبح دین نبوی کجداره پایبند و نماندند
 و بہ ہمہ خلایق خلق و علم و زریدید و خجالی مردمان کشیدند و در ریاضت و شغل عالی
 ظاہر تقیم الحال ماندند و طلاب حق را بر قواعد دین داری تابعین و تبع تابعین رشد و
 پدایت نمودند و از دایره سنت و جماعت تفاوت نشدند و نگذاشتند و گسترش

آن خود را بعبارت عادت حقیت حکایتی ملتفت و مایل شدن رواندا شستند و
لائیق حال و حوصله برمالحی و اثیق و طالبی صادق بهره لقوق مفوض گردانیدند و
بر معارف و حقایق اطلاع دادند -

باب سوم - معالجت مرض قلوب طلاب صادق -

از ان وقت که ساعت میمون باز که حضرت مخدوم بر سجاده ولایت حضرت
شیخ بجات حضرت خداوندگار پیر و مرشد و معطی خلافت خود پناشتند
با تمام و عزایم تمام با کمال آداب شریع بر جاده شریع بمباندند همه امور دین را
بر احکام دعوات و هدایت انبیا و اولیا معمولی داشتند و به مذاهب مختلفه و
از باب ناآئبته و معقولات و دسیسات و توحید رسمی و تعبد عادی و جاهلینی
و جاهلونی ملتفت و مایل نشدند و به هیچ نوعی در هیچ جزئی امری غیر شریع محمدی
علیه الصلوٰة والسلام و بعد امور خود داخل مساعی نگذاشتند جز متواتر است
اندر آنکه در دهلی عمر سلطان فیروز و بعضی علماء نادانان و نادیدگان جهان صوفیان مخفی
نشستند و بر دست کواال آن عهد دادند تا که این حکایت بسیمع آن انصاف
سلطان الحلیم الکبیر فیروز شاه رسید رحم الله من الصف سلطان
در تتبع آن محضر شد گفتند پیش فوندمیر سید محمد مریدان معتقدان و
پوستان دیگر شایخ سید سجد می بودند و در ایام امر اس در اوقات
سمع و حالات وجد و اصنظر اب فوندمیر سید محمد در هر طرفی چه علماء و صلحا
و چه اسیان و متعقدان سیمصد و چهار صد نفر سید سجد می بودند میخواهند که فتنه
قایم شود سلطان فرمود که شخصی عالم و ذریک و فیاض را بر فوندمیر بفرستند

تا ساعتی در مجلس خوند میر پرنشستند تا اہمیت بود و مجلس خوند میر معائنہ کنند
 و دین و عقیدہ را احساس نماید و بما اعلا م و بد خصوصاً سید الحجاب را کہ ۶
 او عالم دیندار و متدینے باوقار بودہ است برائے آن شخص آن معانی فرستادند چون
 سید الحجاب در مجلس حاضر شد بجزوے کہ نظر کشش بر جلالت لقا و منور
 حضرت شیخ المشایخ افتاد سید الحجاب سر بر زمین آورد و تا کہ در مجلس
 حاضر نشستہ بود ہر عالمی علامتہ وقت و فقیہی متقی کہ ب حضرت مخدوم آمدے
 وہم از دور کہ نظر کشش بر جمال عکس پذیر پر تو نور جمال لایزال کی افستد او
 نیز سر بر زمین می آورد و آخر الامر چون سید الحجاب بر خلیفہ آمد آنچه در مجلس حضرت
 قطب المشایخ سختیہای علوم دینی و حقائق و معارف و تحفہ چیز ہا و کمال دین و ایمان
 و عزایم تزیید و تعبد و ستم بتل و توجہ در حضرت مخدوم محسوس یا منتہ بود و غوارق سیر
 آوردن حلق پیش سجادہ و لایمت و زاجر و مانع آمدن حضرت بسجادہ شریف
 خلق را کہ این چنین نکنند کوم شاید ہ بود یک یک پیش تخت خلافت
 عرضداشت سلطان بر استشہاد سید الحجاب و از خبر متواتر صادقان
 طالباً و مشتاقاً اختیار کرد پیش حضرت قطبی باید و بہر اسے دین بگرد سید الحجاب
 مانع آمد و بہ سوگند اسے شد او و غلاط عرضہ کرد کہ خوند میر سید محمد فاسخ
 کونین نشستہ اند مصلحت درین است کہ حضرت خلیفہ پیش چنین کسی نرود زیرا کہ
 حضرت خوند میر پرورد اسے جهان و جانیان ندارند شاید بود کہ بر روی خلیفہ
 چیزے بگویند و یا ہم در باز گردانستہ خاطر خلیفہ ملول شود تحقیق است کہ
 صحبت اولیاء و غیور و شیوخ کامل اہل جلال ہر سروری و سر فرازی را دشوار است

مبادا اگر تیغ خیرت از نیام تحمل ایشان برون هر دستا نیفتد و کار نکند و
 نماند سلطان باستماع این کلمات وجود ولایت و ظهور خوارق معاملات و کمال قبل از
 کونین و استغراق شعل ظاهری و باطنی حضرت مخدوم تحسینا کرد و فرمود بخواریم که
 نام کسان و خدام خانقاه خوند میر سیدی پیش من بر خوانند فی الجمله ما راه حضرت
 قطب المشایخ بدین قواعد کمال دین بر تمامی تو را مین سس که طریقت یعنی صراط مستقیم
 انبیا اولیاست عامل بودند آری آنانکه پروا سے حق تعالی متبرع لکم موت الدین
 مَا وَصَّيَا بِهِ اِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ اَقِيْمِ الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوْا فِيْهِ
 اطاعت نمایند و عامل بودند جز این تشریف موت الله الیوم را حملت لکم و کفتم
 و اتممت علیکم نعمتی دیگر چه بزدول باشد القصد حضرت
 قطب المشایخ در عهد دولت و ولایت و ارشاد خویش همیشه علامه روزگار و دانشمند
 دیا و عزت گزینان پندار و طالبان غمخوار محبان صادق و مجذوبان و اتق را بر قواعد
 و حکمت و تجربه و پند سے ارشاد کردند که البته در قرین الایام مقصود اصلی
 مطلب مطلوب کلی رسید و منتها سے عزایم دل کایاب گشتند -
 للمورخ -

رباعی

دین محبت شد از د آسکار
 اهل سنن را در دلی بر کشود
 اهل جماعت هم بدین دل بکار
 طاقت حق را غم حق و انمود
 در ایامی که مولانا نصیر الدین دانشمند که از غایت تحصیل علوم در پای
 اجتهاد رسیده بود حضرت قطب المشایخ ارادت آورده و بعد چند گاه

برائے ارشاد حضرت قطبی ملازمت گزیدہ سر وقت کہ پیش حضرت قطبی آمدے
 در اثناء راہ شاگردان خدمت مولانا عقب مولانا کثاف و بزوری و ہدایہ سبب خوانان
 و در ہر علم از علوم تفسیر و احادیث و فقہ و اصول مباحثہ و مجادلہ و تکرار کنان آمدندے
 و خدمت مولانا از بسیاری یادداشت علوم مذکور بیان کنان و پاسخ و مان در خالقاً
 عالی حاضر شدے در ان روز ہا بعضی ناویدگان جهان صوفیان بر خدمت مولانا بسوال
 پیوستند کہ خدمت مولانا درین سن کبر و حالت پیرانہ سر با چندین علوم داشتندے
 و قدم اجتہاد و کمال بعربی و اہتمام ریاضت و استقامت شغل چہ امر بدست خدمت مولانا
 رحمتہ اللہ علیہ پاسخ میدادندے کہ مرید چہ باشد بخدمت مخدوم پیوستم از صدقہ مخدوم
 مسلمانان شدہ فی الجملہ در ایام ملازمت خود خدمت مولانا پیش حضرت قطبی گذرانیدہ
 از بسیاری یادداشت علوم خاطر بندہ را تفرقہ مزاحم ارتقات شدہ است
 حضرت مخدوم چہ بفرمائید تا کثرت تفرقہ از خاطر بندہ نمحمل گرد و حضرت قطبی
 چیزے فرمائش کردند خدمت مولانا ہر بار میفرمودند کہ از خاطر من تفرقہ را چنان مفارقت
 افتادہ است کہ تفریقش یا دمی آید این زمان ہیچ معنیست کہ تفرقہ سبب طریق
 بود جگوز بودہ است۔

مثنویات -

سرور شیخان و کباران نمود
 کز ہمہ مرسل بشنیدیم بود
 امت آحد جوینی بد ز علم
 حکمت و علمش چہ بدانیم و علم
 مرشد و کافی مکمل زمین صفاست
 و صوفی صافی مفصل ہم بدات
 در ہمہ دولت کشینجوینت حضرت قطب المشایخ بسے جالاکان برشد

و هدایت حضرت قطبی به اعظم ترین احوال و مقامات ترقی یافتند و بر ولایت
 و تحمیل انسانیت حضرت قطبی اقرار آوردند تا که ابدالان و اوقات ابدالان و اقطاب
 وقت و صوفیان تحلی آن ایام بر صدق و ولایت حضرت قطبی مقرر آمدند بدان حجج و اولاد
 خلفا و مشرشد آن حضرت مخدوم در شجره پیران پشت اسم مبارک
 حضرت قطبی بدین مضمون مندرج گردانیدند الهی بحرمیت خواجه صدر الدین ابوالفتح
 الولی الاکبر الصادق سید محمد الحسینی الملقب به کبیر در روز لوز لشد مرقدہ القصص
 بعضی از ابدالان نیز سر تعذر بر خاک آستانه خانقاه شریف لبودنه نشین
 خرقه بیعت مشرف شدند خواجه کیمیت بیعت اینها در کتاب اسما و الاسرار
 تصنیف حضرت قطبی مطور است این است .

حلقه ابدالان در اثنا طواف بودند یکی از ایشان گم گشت احوالی نقصان
 در هم دیگر احساس کردند بقیعس بپوستند معلوم شد که یکے نامیت شد و در او را
 میان خود قسمت کردند تا از طواف فارغ شدند در جست و جوی آن یکی اقدام
 کردند بینه دو چشم بر روی یکے غزوه نهاده نشسته بر سینه اند اسے فلان
 تراچه زادی طانی ره توزه است یا رحمان ترا ازین کار پرست گفت سرست نهانی کاریست
 این جهانی مرا بدان اسیر کرده اند گفتند البته باید گفت در و در مانے باید جست رنج را شفا
 باید طلبید از اخوان و ضلایان نهان داستان شرط کار نباشد و خبر پیش طبیب
 حاذق و حکیم و اتق قصه باز خواندن تا در و در صورت در مان نماز چاره کاریست دانست
 و زبان گفتار کشور گفت بکار سے که فریضه دارم بدان تن داده بشغل خویش
 میرقم درین غزوه نظاره شد ازین در یکے سر بیرون کشیده یکے ماه دو هفته

باغدارے چون گل زنگفتند دوایره چون دوپهل نهنفته لبے چون مے سرخوش گل و گل برآمده
 آشفته دیدم مرغ روح کوئی فتوح دلش در بر یافته گریه سوا می خود پروازی کرد و جبهه هوا سے
 خود ہم دران پرواز سے غنبدیکین دل من پروبال گسسته من بیچاره از پاسے در آئند
 بر جان گشتند لہ ہر چہ شد کون بر خیز بدین باز یکہ میا میر گشت سبحان اللہ
 پارا روش کجا دل اوت صبر کو روح را زور طیران کجا تا ازین مقام خیزم و ہر ارم خود پر درازم پاران
 باز گشتند ہر یکے چون ابر گریان و چون سحاب نعرہ زنان و چون برق درخشان رسیک
 زنان باز گشت نوز الدین پا ازاد کہ قطب ابدال و شیخ اوتا و است سعد الدین
 قفل شکن منصور آزاد کہ طبل آن چمن است در حضرت شدند بالتماس پوینند کہ
 یکے را از میان ما این چنین کار و این روزگار پیش آید است در باب او چہ فرما
 ست او بلغزید از دایرہ این کار خارج شد از امر کن برون افتادند اسے
 رحمت و دعوت اورفت از عالم غیب بر آمد کہ اسفندیار سوخته طلب حضرت
 است خواستہ ایم تا از جہاں کل حاصل من جہاں اللہ ان اللہ حیل کتب الجہاں سبطیہ
 قسمتے نصیبہ جہاں او کنیم اشکشاف از حال او کنید کہ شتہا و متنفا سے زوجیت
 پیغام دل داری و مزید آشنائی و دل سپاری بدور سائیدند آن گرفتار گشت
 یک کنار دلالہ شوق در حیانہ شد گشتند دستان بختای و سینہ را کشادہ کن
 و انتظار کنان در دل و سینہ بدار عاشق چنانکہ رسم کار او است ہر چہ اشارت
 کردند امثال نمود دستان برداشت با ستا و سینہ را بکشاد اللہ جمع بینا
 و بنیکم فتح الباب بکشاد یکے بلا سے دیگر بر جاد لیست کہ بی مبتلا و ہر جا کہ
 جانست در لوزانش و از انبار کرشمہ باہستگی و آہستگی دستان دادہ سینہ

فرزیده آمد عاشق را در برگرفت با خود در کبر شید و محبت تنز و تعالی فرمود **اِنَا اللهُ**
 و گم گشت و عاشق را نیز گم کرد هر دو یک نشدند او ماند نه این اما در دوسه در عاشق
 بسز بر کرد که در مالش را صورتی نیست رنجی مزید شد که محبت او را ره کار است

رباعی

جای خوردم که صفا ندارد پار سے کردم که وفا ندارد

ریسے رست دست کہ بیگروہ درد سے دارم کہ دو اندازد

شخصی پریشان گشت بسیاری از دشمنان جست گفتند بر فلان شیخ مرشد بود
 این درد را در دوا بروست و این زهر را تریاک — او در دوا این قصه بنیم فاش
 شد دوسه دیگر هم از میان ایشان بدو رغبت کردند که او را طیبی عاذق میگویند

و حکیمی و دانش منخوانند که مایه خود را بذیل خرقه او بندیم بطرف زنده او پیوسته کنیم فخر الدین آنگرد
 چه جو خیاط با اسفند یار پاره دوز اتفاقی بوفاق کردند بر شیخ لوزالدین پاپزار آمدند

گفتند شیخ چه فرمایند که بنخواستیم شب بخرق فلان شیخ گردیم و خود را برورد
 دوزیم لوزالدین پاپزار گفت ما نشانے به بنیم که اولایق او هست که بر بنگان و ابدالان

یکے از مریدان او گردند میان ما نشانی هست اگر آن پیدا آید شمارا گوئیم که از متعلقان او
 گردیده ذکر سے و مراقبه که مخصوص بدان طائفه است مستغرق و مشغول آن شدند

موردی از ورا سے سادات که نور آن موجود چنانست گوئی آفتاب دره از آن
 نصیب یافته و ما تهاب پیش او چون کحک نیز نماید بل تا به سیاه نزول کرد صورتی

از قضا سے قدوس و سبح رب الملائکه و الروح فیض گرفتند در آن موجود نشستی فرموده

از جزآن موجود این ندای مجواست **اِنَا اللهُ لا اله الا انا** هم برین وضع تیج

مرشد را دیدند آید پروانه لاهوت با خود آورده و چرخ از ان ضمن افزوختن شیمی
 از ان طرف سوخته در ان هوج فرو آمد مربع نشست ثم استوی علی العرش را
 صورتی نمود آن چهار فرشته که هوج برگرفتند سبوح قدوس
 فرمود میخواند حاصل ارواح که اورا سلطان قدیم نام گویند چادری آورد بر ان چادری
 ندانید اهلن الملک الیوم للذوالواحد القهار برین هر دو انداختند الله اعلم
 در بیان هر دو چه گذشت مرکا بعد وما یعلم تکا ویله الا الله و المرسلون فی العلم
 یعولون آمنابا به نسب در ان صورت قدسی که بتابست تراله از آب بسته
 شده بود و آن شیخ مرشد سید احمد مرسل و جدت و طهر یردها
 فی قلبی چه اسرار نمود چه پر درخت قطب ابدالی گفت آری یک شان
 همین است شان دویم به سیم آن درویش بے خویش بر مرکب پیش سوار
 او جمع ارواح اولیا با هم هجومی که مسدود اند گردید و در پیش ندا میکنند
 و تمت کلمت بر قلب صدقاً و وعداً لا قطب اشارت کرد با فتم آن نشان
 بر وید شمار بر آستان نشینید و از گدایان در ان شاه گردید عرض داشتند چنین
 درد سے در سینه است جوایان در مان اویم سکین این شیخ نزه زد آسے بر آورد که
 از سردی آن آه جهانیان سوخت گردند و از گری او کوینن فرود بالا شود گفت که این
 درویش که در مان شراب است با شد و این سوز نیست که در و سلوئی توان
 دید من از شما گرفتار ترم و اسیر ترم عجب حالتی استجلی آرام دوبار نه و هر بار که شد تا آن
 ساعت با آن شخصی ماند که اورا گرفتار و مبتلا و اسیر خود گرداند و چنان رفت که
 باز نمود و نمایدانی که آن درخت سہ برگ او و ہر شاخ او و گل و میوہ او جز درد

بر دروغم بر غم نیست بتا نمیرن پیوستند گفتم بر آئینه هر چه من دارم نصیبه حال شما کنم اکنون
ان دمان در چشم من در آید و دوزنگریده

محاسن از خاک او پرچی گرفتار است و گرفتار است و گرفتار

دا سلام این بود -

مسموم شدت و ششم از اسما را از تصنیف حضرت قطبی نورانی شد مرقد و مضمون

در تحریر آید -

القصة باز ایم به کیفیات این تاریخ جمعی فی الجمله حضرت قطبی در عهد
شیخوخت خود هم عالمان و جاہدان و زاهدان را ارشاد کردند و در دانشمندان و
مجددان را هم مردمانی اہل عالم ظاهر و مردان غیب را ہدایت نمودند و سچو مسلما و زیاد
دولتیار دیگر ما ابدالی و ادوات کے را غیب صحبت نشاندند و از تیغ جلالت
اینجا کہ البتہ جای خوست بچنب التفات نہ نمودند بسے کرامات حضرت قطبی فرمودند
در عهد دولت شیخوخت شیخ معظم از مشایخ کبار دیوانہ بودہ دست البتہ تیغ جلالتش
نیام تحمل حربتہ ہمارہ بر منہ بوردے روز کے مقابل آن معظم رسید باہنگ
معظم نیز قوت تصرف کامل داشت چون شیخ معظم احساس کرد کہ آن مجذوب قریب رسید
بنجام حضرت خود اشارت بفرمود آوردن جامہ آن بچی کرد تا نظر خود بر آن مجذوب
تہر نیفتد و نظرش بر خود نرسد درین محل حضرت قطبی میفرمودند مرا این بیت
آرے اہل معنی و اصحابہ تجرید ہر دامنند کہ سخن حضرت قطبی صحبت فی الجملہ مجبران صادق
چنین فرماید ابدالانے کہ در شہر دہلی قطب المشایخ پیوستہ بودند چونکہ حضرت
مخدوم اندر دار الملک احسانا یاد آوند و آن ابدالان را مقفام سیر و طبر مغوغشت

در اجرائے امور خویش با حضرت مخدوم نمائش و مر جائے می نمودند سے وہ بشارتے
 پیش آمدند سے وہی گذشتند سے خدمت قاضی سراج الدین خادم قدس اللہ
 سرہ العزیز میفرمودند روز سے در مسجد جامع احسا باد بندگی مخدوم شخصے را بمن بودند
 کہ مردان غیب چنین سازد ازند چنین باشند ہمداران لحظہ او غایت شد از ان
 وقت مرایا و آمد شاید کہ این نیز مرد غیب بودہ است باز امکان لفظ و باز پرس از
 بندگی مخدوم نیافتیم این سر نیز دلیل ثبوت آن سخن است کہ مرد غیب بود حضرت قطبی
 میفرمودند ایشان خود را بر اینگان دلتہ پوشان نامند آرسے میان ایشان در ہر امر
 و عبارتے و تبیحے و ذکر سے و مراقبہ و ارشاد سے اصطلاحے غیر ازین اصطلاحات
 معروف و مشہور مردانست اگر مردمان بہ بیند ایشان را دیوانگان و والہ زدگان
 نامند و در یک حال و یک مقام نماند بر ہنگی و یادہ باشی خوش آید پارہ ہائے
 جامہ کہ در راہ ہا یا بند بشویند و بدوزند لختہ ساختہ شتر عورت کنند و پارچہ جامہ
 کہ تہہ تکتہ بر سر بندند گاہے تو ہم از وجہ جلال پیدا کنند و برائے لباس شگاہے
 برگ ہائے درختان بند و تناول ایشان بعد از اربعین چیزے اندک
 در دہن باندازند و بجایند و بیرون اندازند پس با قدر آب مضمضہ کردہ اسخچہ بقیہ
 خاندہ در دہن ماندہ باشد فرد بند و گاہے دو کہ اربعین ہم طے
 کنند سبحان اللہ مز لرج ہائے ایشان عجوبہ چیزے و افعال اینہا عجوبہ تراست
 چونکہ در گفتا کیند در ہمہ پرس نیاید در سیر و طیر ایشان طرفے و طریقے دیگر است
 و در یک لمحہ جاد بست جاد جاد حاضر شدن تو اند در امور ایشان داخل
 و خدمت شیطانی نیست ہر چه کنند دشمنوںد و گویند و بیند و از باقی عا کس

محکوم دارند بے اذن من الله نباشد البتہ هیچ کار بهر او سے نفسانی نکند
 تصرفات ایشان بقوت اسماء اعظم است و از جهت مراتب که بشارت رسانند
 بر حکم حق جل و علا و تبلیغ حضرت رسالت پناه و حضرت امیر المؤمنین علی صلوات الله علیه
 و سلام حسن علیہ السلام و امیر المؤمنین حسین علیہ الصلوات و السلام و از آنجا
 ترتیب و در اراتی که حق تعالی مضمون در شسته و منسوب هر ولی صاحب تصرف و
 گردانیده است شخص با بسته هر مرتبه و شالیسته هر منصب برساند و بعضی را
 از ایشان در دلیش زکا تعذیب اندک قوت باشد و بعضی را بسیار تر
 در آن نیز مراتب نباده اند و این استجاب دعوتان چند کسی از چند بزرگ
 و افضل ترند گاهے باشد که در یک لمح بر چیزی و بر شخصی خوش شوند و نافع آید
 و یا سهران لمح من البصر امر و فعل ایشان باذن من الله بر عکس آن معانی باز خوانده
 شود در یک لمح بصر با پوشش مانند هم در آن زمان لطیف پوشش کردند و سیر
 بدل هم باشد بر تن هم بود و گاهے هم چو بطور بطران هم شور نشاء است بعضی بکلی
 منقطع گرد و از صفات بشریت منسلخ باشند و آنچه مردمان را غیب است
 ایشان را شهادت است و ارواح دیگر از ابیان بپند و ترتیب ایشان من الله
 است بعضی را الواسطه باشد و بعضی را بے واسطه و اکثر ایشان از طائفه
 باره دوزان و کفشر دوزان و آنگران و امثال آن باشند حضرت قطبی نیز فرمودند
 میان ایشان سید زاده و شاهزاده و شیخ زاده مادر است شخصی را که
 خوانند ابدال کنند او را در جابهے که متعین است غوطه داده بکشند و شتر است
 از میوه های درختان کوه تیه منبی اسرائیل هر میوه مخصوص است برائے هر مرتبه فی الجمله چو

ابدال متوفی شود ہر شخصے را کہ مقبول ازل آفریدہ اند اگر چه آن کس از اعداد الناس
 و محقر ہے و قمری نماید آن کس را بہ ترتیب ہم ترتیب کنند بے ترتیب ہم ادرا
 از و بر بایند بیک غوط چاہ و بیک شربہ یا بیک اسمے از اسما را اعظم کہ آ
 در گوش بخوانند و بدیند و یا اورا بیا موزند ابدال کنند و البتہ شخصے جدید را کہ در طائفہ
 خود در آرنند چندانے تربیت او باشد و اصطلاحات و تصرفات خود بیا موزند چون
 قطب ابدال وفات یا بد بزرگترین ابدالان را بجائے قطب بنشانند و اگر اوقات ازین
 جہان مراجعت کنند قطب ابدالان را بجائے اوقات نصب کنند و چونکہ
 قطب اوقات ازین سر اسے غمدان امتقال فرماید بزرگترین ایشان را بجائے
 قطب بستانند و اگر قطب اقطاب ازین عالم فانی بخورد قطب اوقات ان را بجای دے
 منصوب کنند و غیر از ذمہ اینہا کسے از عون حق تعالی مجذوب مسی گرد و اورا
 چندان گاہ بیان ایشان صحبت روزی میشود بعد معطوف و اشتن نعمتے و مرتبہ
 کہ از ان نصیب دے شدہ است اورا میان مردمان می آرنند مسی گذارند
 البتہ سعادتے و رحمتے را بد و مقرون مسی دارند چنانکہ میان متاخران قاضی حمید الدین
 ناگوری قدس اللہ سرہ العزیز و نیک سخنان دیگر القصہ حضرت قطبی میفرمودند آن
 میوہ ہا از درختے ہفتے ہفتے اند و در کوہ تیبہ نبی اسر ایل جنین گویند کہ آن درختان
 مخصوص اند کہ ہمیشہ بدان اشجار تجلیات حق شود تعالی عتھا لیسفون و میفرمودند
 از ان اشجا میوہ را بیارند می شیلند مغزے ملون بیرون می آرنند فی الجملہ حضرت
 قطبی میفرمودند قاضی حمید الدین ناگوری نصیحت کردہ بود چون مرا مرک دریا بد در
 پایان شہ قطب الدین دفن کنند چنانکہ راست کردہ اقدام مبارکست

شیخ سوسے سرین باشند بعدہ وفات آن مجدد و اصل محب کامل مہمان گردند کہ نیک
 بخت ابدی فرمودہ بودند سعید سے دیکر بخواب دید حضرت برہان چشتیان سلطان آ
 مجدد بان شیخ قطب الدین بختیار مکیل الباب الاوشی لوزائش دمیفرمایند
 ازان روز باز کہ مولانا حمید الدین را انجاد اشته اند من پاپہائے خوش گرو
 آوردم عقلائے آن ایام تدبیر سے انگیختند کہ چوترا خطیرہ متبرکہ قاضی حمید الدین
 قدس اللہ سرہ العزیز را قدر سے طلب در آورند و لیکن قبر ہما سجا مقرر داشتند۔
 القصہ باز آیم کیفیات این تاریخ جنین در ایام شیخوخت حضرت قطبی روز سے حضرت
 مخدوم زیارت سے رفتہ بودند چون از اسجا مراجعت فرمودند خدمت شیخ علاؤ الدین
 اتفاق کردند کہ در خانہ مولانا شہاب الدین امام برویم حضرت قطبین نیز اختیار کردند و در
 خانہ خدمت شیخ شہاب الدین امام حضرت سلطان العاشقین رحمۃ العالمین مخدوم
 شیخ نظام الحق والدین لوزائش مقربہ فرستند خدمت شیخ را بجزردی کہ نظر بر حضرت قطبی
 افتاد از سجادہ برخواستند حضرت قطبی بشتاب پیش رفتند گفت بندہ نام
 خرقہ بندگی خواجہ ہستم سجادہ مقرر میفرمایند خدمت شیخ گفتند
 چیز سمحہ تو را بے حرمت باید داشت مادام کہ بستر آرنند خدمت شیخ ایستادہ بماند
 چونکہ بستر آوردند و چار تو کردہ بنیفرستند و حضرت مخدوم را بران بستر بہ نشاندند بعدہ
 خدمت شیخ خود بر بنالچہ کہ بسبب ضعف از اشته نشسته بودند بنیفرستند
 فرمودند خود سید شہا از آن ہاستند کہ جرمت داشت شہا بر ہمہ واجب است
 انگاہ حضرت شیخ شہاب الدین امام برود سمت مبارک خود بسوسے حضرت مخدوم اشارت
 نمودند کہ چیز سے بگویند ہا البتہ مخدوم حضرت قطب المشایخ حد و حرمت داشت

صنوبر اکابر را تحفظ نمودند همان زمان خدمت شیخ علاء الدین حضرت مخدوم را گفتند
چیزے بگویند حضرت مخدوم شیخ علاء الدین را بسکوت اشارت نمودند و خود نگاہ
داشت عزت داشت ہم فرقہ گیر خاموش ماندند چونکہ خدمت شیخ شہاب الدین
این معنی ادرک کردند ازین جہد باز ماندند و فرمودند بایا خواند سید مرے آب است فاعل حقیقی بارے
دولت آن پیرے بود کہ چوتوی مریشین باش در عتہ اللہ علیہم۔

القصد بے گنہگان ما قدم وبے نفس و نوجوانان بر سر او ہوس و در شمندان نادان
سان و عامیان بے عرفان و تنومندان ضعیف دل و پیرہ مسندان بے حال
کہ درین مرز و میخ و تخم عمل تصوف نگاشتند و برگ این کاوندان شسته و ثمرات غلط ترین
خصوصاً این اشجار مرادوات بر تدا شسته بودند کہ بچر و سے بر اصل شجر طلب
بے بصیر و بفرارغ اعمال عزیزیت دست بردند شجر چینی تعس و تزل رفت بہتند
دور ارشاد حضرت قطبی کامیاب گشتند و من لطیع اللہ و رسوله فأولئك
مع الذین انعم اللہ علیہم من النبیین و الصدیقین
و الشہداء و الصالحین و حسن اولئک رفیقاً
دریں احوال و مقامات سکوک مراد مستقیم سیر کردند و از اعلیٰ خطباً راہ
تصوف بہر گرفتند و ذائق بعد و قرب گشتند و در سے چہاں تہلیات جلال
و جلال را المشاہدہ دیدند و از چہاں تصوف برومند شدند و علم ربانی
یافتند و این علم بپوشیدہ چیزے است کہ ملائکہ خبر داده اند و لاعلم لنا
ما علمنا اذک انک العلیم المحکم خبر بہ تزکیہ نفس و تصفیہ دل عالم این اہل را
نتوان شد بیا آنکہ جذبہ حق در آید انکس را المکلی از او بر باید آنگاہ نظر باطنش

بران لوح ستورافتد لابل بقوت این کسب دل بسے خارقات پدید آرد با کثوفات و کرامات
 پیدگشت و ان تعدد و الغمته اللہ لا تحوھا اے اخوان دین و اے خلائان
 یقین و اللہ کہ از برکت ارشاد حضرت قطب المشیخ سرور و اصلان مہمصر مہمصر کاطلان
 و سر مصطفیٰ و ہمد مہم ترضی مرشد عقبا زان شیخ حسب پرداز منفتح البواب کمال سبب سبب
 وصال رحمتہ اللہ علیہ بعضے امیان و کاسبان و والیان و حاسبان نیز کہ منور و رقمہ
 و لباس اینہا نیز ارشاد بود سے و در معاملات امور دین و دنیا صدما می لغزیدند سے
 بجز دے کہ ایشان لشرف دست بمعیت حضرت قطبی شرف شند و چند دستے
 از مشروعات روے بر تافتند و استقامت توبہ و رمو اظہت محبت و میان گشتند
 و از حضرت سرور اتقیا و اولاد سے بستند و چپند گے بران قدم مستقیم الحال
 مانند و اللہ کہ ہمیں تلقین ذکر سے و مراقبہ خطایا منت بند و ابطال این کار مداومت
 نمودند در یک اربعین چہ گویم باللہ کہ ازین قریب الایام بمقصود خود رسیدند سبحان اللہ
 زہے تاثیرات و طاعات و انقیاد و اشتغال سترشان و بہرہ آہے ارشاد حضرت
 نور اللہ مرقدہ چنانکہ مورخ مدح بندگی مخدوم گوید سے

خاصترین خاصتران این مقام خاصہ و خاصہ کن ہر خاص و عام
 اللہ اللہ ہزاران شکر و ستایش مر میے و کریمے را کہ فیقین رحمتش منور منقطع نیست
 و فصل حکمتش درین زمانہ نہ ہندی بود اسطہ چنین شخصے کامل و ولی شامل و مجزوبے و صل
 برشتگان بیچارگان و دامانگان و شکستگان و حیرانان و معطشان و غمخواران مغفوس گشت
 یحصہ اللہ لنورہ صحت یثشاء - فی الجملہ ہر صوفی کہ از کثرت نیاز مندی و کمال
 تا پاک در دستند پیش حضرت مخدوم آید سے و میگذرائند سے کہ بندہ را نیت ستر

در ان نگہام سنوآت مفید میفرمودند درین ایام دوست سال برآید کہ سفر صوفی رفت
 صوفی را بر آنچه مطلوب است سفر نماید زیرا این زمان در سفر سیر و سلوک میسر نمی پذیرد و پیش از
 از ان اکثر صوفیان مسافران سالک داخل دعا بدان حال داخل بوده اند درین دوست
 سال معادے قبیح و شنیع میان مسافران پیدا آمده است جز خط انسانی و شیخ براسے
 مراد است دنیاوی و تجرما بہیودہ پیش مقصود سے گفت و شنود سے نیست مرد صوفی
 و سالک صادق زار زین بابت حکایات چہ نسبت و بدین چیز با پروا سے کہ او کونین را پشت
 داده در سیر و سلوک معارف و حقایق حقیقت مقصود از سفر من اللہ بسفر الی اللہ و باللہ و
 فی اللہ در روی فرمودند این زمان سلوک جز در خلوت و خدمت نماندہ است
 خلوت را بر خدمت فضل می دادند زیرا چہ در خلوت بفرار غدا استقامت سیر و سلوک
 دست میدہد فاما در خدمت خالی از تردد سے و تزلزلے تشویشے و تحویلی نیست
 تبطل و در امر توجہ میسر نہ مگر آنکہ میان صوفی اہل خدمت یک پیر و یک خانقاہ سے از
 متوسطان و کنتھیان بریار سے ہمائیش مہم و دوستی ہم نفس و ہم قدم مفاہر
 بدار و از برکت کمالات آن یار بزرگ دیاسمانکہ از خاطر داشتند شیخ کامل ہائیش
 برآید آن ہمتہا سے ہمت دل برسد و یا ہمین طالب اگر آن جان مجاہد سے
 جلالکے فقر سے بے اطلاقکے بے غویثے دے پس در پیشے شجرہ سے اہل فقر سے
 عالی ہتھے خداوند سے تجرستے سوخستے محبت و وقت نمودت ساختہ باشد کہ
 خدمت ہم کنند و قدم استوار در کو سے طلب با سند سیر و سلوک
 ہم کنند بیا و خود اقدام زند و در بیت الحزن پروردان خود چون بکشاید و حجرہ
 خاص دل را از کدورات و مالومات عماسولہ جاروب و ہد و تنگناہ سرد را بد با و طلب

از کار و مراقبات بیار آید باشد که سلطان حقیقت با جلا کشی شاه نشینی بار دهد و زین عیش و کار
فرمایند حکم اعلا سفوف دارد

مثنویات -

در ره درد آند ز دل دوام	قرب خدا اگر تو سبواهی بکام
گنج گرانمایه مهین راست نام	دل بگزین دل شناس دل آگاه
آنکه دشمن راره دل بوده نام	عمرش فلک جلا ملک باز دید
منظر حق دان تو دل خود بنام	منظر سر خیزگر عین است باز
در گه دل راست دازین اثر نام	گوهر جیب در دل انسان نیست
ترکیب آن را که بگویند تو رام	تجلیه و تزکیه کن پا پیدار
رودے وصال از ره دل جو تمام	صیقل دل کن و کی در ستاب

فی الحبله آنکه صوفیان همه دیگر پرسند که در صحبت فلان بزرگوار بود و این با شیخ سخن
گویند صحبت چه باشد بلکه در خدمت فلان مرشد کامل و شیخ یحیی و
یمیت در بی و اصل بوده ایم درین معنی خدمت را بر صحبت او افضل باشد
درین کلام حضرت قطبی میفرمودند مهین آید که در خدمت همه جز دیات امور و شیخ
و احکام دین و ارکان تصوف ادراک میشود و آری طالب را از ملازمت و
بر او مست خدمت شیخ که الله و فی الله باشد جلگی جزئیات و کلیات عبادت
و معاملات احوال و مقامات شیخ و روشش بود سادات طریقت سلف و حلف
معلوم و محقق می شود و طالب صادق بدین وسایط محرم اسرار میگردد و
لا بد چنین کس از تعبد پروردگار به بقین مخصوص شود و اعبدن هر یک حتی

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيُذْهِبَ اللَّهُ مَسْئَلَتِكُمْ غِيظًا مِمَّا كُنتُمْ تَكْتُمُونَ لِيُذْهِبَ اللَّهُ مَسْئَلَتِكُمْ غِيظًا مِمَّا كُنتُمْ تَكْتُمُونَ لِيُذْهِبَ اللَّهُ مَسْئَلَتِكُمْ غِيظًا مِمَّا كُنتُمْ تَكْتُمُونَ
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيُذْهِبَ اللَّهُ مَسْئَلَتِكُمْ غِيظًا مِمَّا كُنتُمْ تَكْتُمُونَ لِيُذْهِبَ اللَّهُ مَسْئَلَتِكُمْ غِيظًا مِمَّا كُنتُمْ تَكْتُمُونَ
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيُذْهِبَ اللَّهُ مَسْئَلَتِكُمْ غِيظًا مِمَّا كُنتُمْ تَكْتُمُونَ لِيُذْهِبَ اللَّهُ مَسْئَلَتِكُمْ غِيظًا مِمَّا كُنتُمْ تَكْتُمُونَ

باب چهارم موافقت عقیده پاک سنت و جماعت

نخست ذکر عقیده حضرت قطب المشایخ نیم از تصنیف حضرت قطبی آغازیده شود.
 این چند بیت عربی حضرت قطبی در رساله ضرب الامثال تصنیف خود نویسیانیده بودند.

و عن خذ و سقم و المثال	تعالی الله عن قیل و قال
ولکن لبس یوصف با اتصال	قریب ذاته من کل شیئی
بلا و وصف التعرق و الفصال	بعید ذاته من کل شیئی
ولا یوجد مکان عنده حال	تنزه عن کل مکان فیه یوجد
حمد احمد حسن الخصال	صلوة و السلام علی رسول
شریف شافع اهل الضلال	کریم رحیم بر او وف
بیل خاضع ذی الابدال	علی اصحابه لتسلم عبد
الوکر امام الحق و آل	صدوق صادق صدیق اوصدق
وزا مستنطوع من ذی الجلال	الی حفص هو الفاروق حقا
اشد الحق اعد باللسالی	وزی النور عثمان بن عفان
ولی المؤمنین علی الکمال	وما اعجم علی نواج زهر اء

هوالمادی هوالداعی هوالمشائی و ذوق شیخ الشیوخ بلا احتمال
 هو القدم الحماک الاملی هذا له الخرقه جلا و هم الزوال
 حضرت قطب الشیخ میفرمودند فقیه صوفی و تشریح سنی نا در است من فقیه صوفی شریف
 سنی ام -

ایضا همی فرمودند کہ فغایل امیر المؤمنین بسیار است یعنی مناقبات بسیار است -
 میفرمودند میان شیخ فخر مشهور یکی او بوده است و میان خلفا و را شدین یکی او میان عشر مشهور
 یکی او میان بدریان و میان حدیبیان یکی او میان مهاجران یکی او میان اہل بیت یکی او بوده
 و میان دوازده امام سر او بود سر سخویان او سر در صوفیان او و میان پیروانان یکی او بوده است
 در تقریر این فضل بسم میگردند یعنی امیر المؤمنین علی رضی اللہ عنہ و کرم اللہ وجہہ با چندین فضائل
 این فضل من گذاشته اند حضرت قطبی با تقریر این فضائل دورای این فضائل میفرمودند عقیدہ
 من اہل سنت و جماعت است -

ایضا میفرمودند ہمہ گویند یعنی ہمہ عالمان دنا و دانشان متقدمان و متاخران بگویند
 حقیقت راست من محمد حسینی ام میگویم شریعت راست زیرا
 حقیقت از زبان مولها و جید زمان و قلندران و ملحدان درند بقان شنیدہ ام بلکه از
 زبان جوگیان و برہمنان و بہررگان یعنی کردن شنیدہ ام اما شریعت جز از زبان
 اہل ظن شنیدم اکنون محقق است کہ شریعت راست -

مثنویات للمورخ -

التصوف تغفایست سپرد حکم سیادت جماعت سپرد

گرچه سیادت نسبت بود باز بهر جماعت بسنن کار ساز
گرچه نسب بود سیادت شریف بدو عقاید به جماعت ظریف

ایضاً - داکتر اول سرسید محمود و اعظم اندر عصر سلطان المجید الکبیر فیروز شاه همپنی
در شهر دارالبرکه احسانا با آندہ بود و زہد ہے برائے ملاقات حضرت قطبی باید بالاد
تو افسوس پیش بہشت ہر بار کہ با حضرت قطبی حکایت کردی حضرت مخدوم را بابا
حسین گفتے یعنی بزرگ مائید اندران حالت روی خواصہ بمواجہ لقاے عکس نذیر
پر تو نور جمال لائز الی قریب آورد چہ شہا خویش بکجا و گفت معبود حضرت مخدوم
ہم تو وصل کلام سید محمود و اعظم نمودند خیر عکس پر تو نور است -
ایضاً ہمیشہ حضرت قطبی میفرمودند علماء را کہ این حکم را صلوا خلف کل مرد فاجر جاری
داشتند نہ کیو کردہ اند تا کہ ہمین حکم برائے بادشاہی جاری گردانیدند بغایت متحسین آمد
شیعوئی گویند کہ امام معصوم باید درین خود شکل است اسچنان کہ بجا یا بندہ کے ممکن شود
کرات میفرمودند رحمت خدا کے بر علماء باد کہ دین را نگاہ داشتند و این علماء مفران و
محدثان و فقیہان و متکلمان و صوفیان اہل بد سے اندر رحمت اللہ علیہم اجمعین اما
صوفیان اہل بد سے کہ فقہائے اہل تصوف بودہ اند نور اللہ مرقدہم فالحدیث چون
این بیچارہ استماع داشت کہ در شہر شنگاہ دہلی بعضے صوفیہ حضرت قطبی افشا کردہ بودند
برائے اظہار عقیدہ حضرت قطبی در سخن مہتریات مخصوص منجاہ پنجم سمر از اسماء اللہ
تصنیف حضرت قطبی و قطب المسیح بدر نیز ملت شمس فلک ادلت شہیل
سمائے بھارت شتری اسعد نبارت روشنی بخش ستہ دلال اہل فراق
رہنمای دامندگان عشاق امام رہروان دین مقتدا سے اصحاب یقین متعقد

تابعین اهل آل طه و لیسین صاحب لوار ولایت پیشرو اهل هدایت عالم توابع سنت عبادت
 زبده قرار اهل فصاحت اظهار ذات احوال و احوال قلب رو متوکلان و اعظم تحملان حرف شناس
 حروف شمار دین گزین دین برورد و دیندار عیس مقصود خویشیت خداوند عزیمت و حمیت مسبب
 حالات اضطراب دوائی نصیحت ادا بطلب طالبان صادق مقصد صادقان و اذوق رشد
 نما سے منتہات منور قلوب نصیحت پذیران درین طریق عینہ مندرج گردانیدہ شود
 تا مستقیان اہل سنت و جماعت را عقاید محمودہ حضرت قطبی نیکو مسبرین گردد۔

بسم اللہ الرحمن الرحیم

اجماع اهل عقل و اتفاق ارباب فضل راست که درجه نبوت بلکند ترا از تصور ولایت
 است اگر چه ولایت عبارت از قربت و معرفت و اطلاع بر اسرار وحدت است و نبوت
 عبارت از دعوت و رسالت باشد ولایت بدان ماند که یکے در برابر باشد و نبوت
 بدان نسبت دارد که کسی بر در بود اکنون کجا بر در و کجا بر در بر اما محقق است و معلوم سخن
 حقیقت است نبی نخبست درجه ولایت را بکمال و تمام رسانیدہ باشد و بدان
 محفوظ و نایز شدن بوسپس آن مہدایت نبوت رسد و البویزید ہمہ بین اشارت
 کند اول درجۃ النبوت آخر رتبه الولايت و آنکہ صوفیان تالیہ بر عکس این سخن گویند
 مگر ازین قضیہ غافلند کہ بر تیغ محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بالاصل و الہمتد
 ظفرے باشد دیگر را در خطرہ و نظریے نبود و افضل من انبیاء نبی اسرار اہل مخیش
 گفتہ اینجا ہم اثبات است فی ذالالباب اندیشم شیر آستیان پرداز کہ مہنی
 گوید یا لیت ہب محمد علم مخلوق محمد ازیرا چہ از ہم
 نشینی بدر بانی فرستادہ اند و از بر بردار الیستادہ کردہ اند اینجا دو بلا است

خلق را محبوب دعوت کردن عاشق لور چشم خود بر غیرت است او چگونه تواند دید که از
 دیده دیگر کسی نگردد و دیگر از بیگانگی پروا خسته به بیگانگی اشارت نموده ایضا الشیوخ
 انتم قلتم بالثبوت والرهسوخ که مرد مرشد فارغ بوقت خود بعباد وصل تکبیر
 بسند کبته بهتر استغفر الله -

بیت

مراسخانه خمار بر بدو بسیار
 دیگر مرا بغم روزگار بسیاری
 بنید چینه دراده بر آن مستی را
 که گیشتم ازین زیرگی و پستیاری
 نه بپیری تو مراره خویش گیر و برو
 ترا سلامت باد امر انگونساری
 امن هوفانت انا للیل ساجدا قائما یحذرها الاخرة ویرجو ارحمة ربها
 قل هل یتوالذین یعلمون والذین لا یعلمون انهما یتذکر
 اولوا الالباب امن هوفانت اشارت به خلوت فانه راست
 جز محبت و محبوب را گنجایش نیست ساجدا اوقایم دار افتاد کسی است که
 میان عاشق و معشوق میرود و کتابت از حالتست که عارفان کار شناسند
 و اصلان یار دارند یحذرها الاخرة هر یک بترس است که نباید آخر کار
 ازین خلوت خانه بیرون رود و سر داز نشویم و از بر برداریم و بر جوار رحمة ربها
 هر یکی امید دارد که این حالت بر صفت استدام باید و هم برین با شد و هم برین بود
 در و مندا سخا این ناکند -

بیت

بر عشقت را میبازم دلی تبرم از آنک
 کعبتین چشم غلطانی مرا بازی دهند

قل بگوئے محمد کہ واقف اسرارے و عارف حالت ملکوت و جلوتی و توتی کہ پیشو اسے مقربان
منی و راه نماے توحید و وحدتی **هل يستوی الذین تعلمون والذین لا یعلمون**
برگز برابرتونند آنانکه برابسر و راد الوری واقف اند بان مردم که در اسل السافلین گرفتارانند
انمائیتند کثر ازین اشارت و ازین عبادت و ازین مناجات و ازین خرابات کسے
پند بگروا و اولوالباب مگر خداوندانے از سکر بھو آدہ و در عین حالت متوج بالذت سکرانند
سیدہ کان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم و ایچم الحزن والبکا آہ بکونہ
در بکا و مالہ نباشد ہر چند محبوبش در بر است اما در خلوت معلیٰ است کہ در خلوت نیست
الیس کل حبیب یزید ان یخلو بحبیہ رمزے ازین است و آنکہ گویند
خلوت خلوت شد بل لیکن فضلے است نامحمود چنانچہ کرامت فضلے است نامحمود اگر
سہم الغیب افتد ان فضلے است محمود و اگر سعی افتد نامحمود چید در خداست
بیچارہ بوسعید در شمار برگ در خشتان مانده است آرسے محمد حسینی
ہر چہ گفتی بر بند صواب و سزا بود اما محبب اگر در رفا سے محبوب در و درمی بیند آن
دور بودن بہ از حضور باشد خدا پرستی کار دیگر است و رفا جوئی کار دیگر
مان وہان نقد انبیار ابریلہ اولیا بہ سخنی کہ ایشان خوشترن را بر رفا آورده اند و
ایشان گویند -

شعر

آہید وصالہ ویرید ہجری : فان ترک ما اریدہ لما یرید

بیت

اگر مراد تو اسے دوست نامرادی است
مراد خویشین از تو ہمین خواہم جو است

اتفاق اهل عشق است که در دو دفتر از دربان است و سوز بهتر از روح و در بجان است گفتار ایشان است

بیت

سجرات تو خواریم صنما وصل نخواریم من تجریزه کرده ام که سحران خوشتر
 مان و مان محقق است که درجه انبیا نه بدان بلند است که با صره بصیرت اولیا هر چند
 تیز تر بنیاد احساس تو ازند کرد و از آنکه گوید هر باب اجعلنی مقیم الصلوات و دیگری گوید -
 توفی مسلماً و المحقق جالصالحین این هم حکایت از به جمع است و جمع بر
 نسبت جمع الجمع شرکت طیبست و آنکه صحبت آرند لغیظهم الانبیاء اری همواره
 اهل در در این صورت که محب علی المقلی و ایشان هم برین آسوده اند دانسته سمندر در
 آتش که با ابراهیم چه باز دانسته مایه در قعود ریا که سازد اللهم الهما رشدنا
 القصة مخبر و اتق چنین فرمایند در شهر دلی روزه مجلس بود حضرت قطبی سخنهای
 متقدمان از سادات طریقت اهل تحقیق و موافقان اهل سنت و جماعت می فرمودند در ضمن
 آن نکات بعضی محققان نیز در بیان آوردند بعضی آیندگان را سخن علم حضرت قطبی کما حقہ
 یاد نماذ سخن به تفاوت آغاز نهادن فی الجمله در آن روز بعضی علمائے متدین و مذکر و صلحائے
 صادق که در مجلس حضرت قطبی حاضر بودند با هم دیگر اتفاق کردند که مذکور بعد از آن
 جمعه باللئے منبر بر آمد بعد از آنکه تذکره حضرت قطبی را در بیان آورد و از علما
 و صلحای که در آن مجمع حاضر بودند شهادت خواست ایشان گواهی دادند از نگاه
 اکابر شهر و مکان دلی معلوم شد که مردبان افسر کرده بودند -

بانیسم معاملات و عطف و اجازت و کالت

حضرت قطب المشایخ از ایام شهر سید محمد حسین و سمانه وقت اجلاس بر سجاده شیخوخت باز تا شهر
 سنه خمس و عشرين و شمانه ایام مراجعت کورث شخصت و هشت سال و یکماه و
 بست و پنج روز با شد درین مدت شیخوخت چه در درار الملک حضرت دلی و چه در
 درار البر که شهر احسان آباد لیس مستر شد ان حضرت قطب المشایخ بقوت جذبہ عون
 ولی منظر حضرت قطبی با علی مقامات رسیده و با احوال اعظم را ذالقی گشته و غناء
 باشد شده ایشان را تقدیر شد و وجه بدایت در دست تصرف مقبول آمده که بقوت
 آن صحبت و تنج خود در ابد دولت این نعمت کامیاب تواند افزا خبت اگر چه درین مدت
 عهد دولت ولایت و شیخوخت حضرت قطبی اذن دو کالت و اجازت و خلافت
 محسوس امور معمولات حضرت قطبی نبوده است و لیکن براسی گذار شریعت حضرت
 شیخ المشایخ طبقات رحمۃ اللہ علیہم که بر سنت الاول بودن قاعده کلی صحت بر حکم مشاہد
 هر وقت و ایامی از تجدد و تمسکات مقربان حضرت به اجازت چند تذکرات خلافت
 و اجازت نویسانند و چند را بغیر تذکرات بتخصیص با حاسر مجاهده و تزکیه نفس و توجیم
 معانی سیر سلوک آن اصحاب عظام ایشان را بشرف خلافت و اجازت مشرف گردانیدند
 بار اول چون حضرت قطبی را مع لوم شد هر دو منخدم زادگان و بعضی اقربا و
 یاران بعد مشرف شدن بخیر و بیعت و توبت بر قدم طلب صدقا و قاصدا
 با ستاوند با حاسر این معنی عون باطن فیض دل مهر بر ایشان گماشتند تا اینها بریافتند

نفس معمول داشتن اور او حضرت شیخ و ذوالیشها خامه حضرت مخدوم استقامت
 یافتند چون استقامت ایشان محسوس دل مطهر حضرت قطبی گشت جدیه باطن را
 بر قلوب این پاکان گماشتند تا ایشان بقوت جدیه ولایت بر انقطاع عاصومی اللہ و بر توجہ
 مقیم الحال گشتند و در جهان لغتوف را بشایده دیدند سپس آن حضرت قطبی این
 اسرار ربوبیت مستان تجلیات مسدیت دیوانگان جمال ربوبگان جلال استغراقان معارف
 حق بدو نشان حقایق مطلق را هم در دلی بشرف خلعت خلافت و اجازت خویش شرف
 گردانیدند باین اسامی مخدوم زاده بزرگ سید محمد عرف میان بڑہ مخدوم زاده
 خورد سید محمد اصغر عرف میان کبیر برادر زاده مخدوم سیدی ابوالمعالی خسرو پوره
 مخدوم سید احمد بن حسن برادر زاده مخدوم سید ابن الرسول عرف میان بھیلہ مولانا
 نصیر الدین قاسم دہلوی - بار دوم از کر چار نفر کہ ہر یک از بابت کشفیات
 و تجلیات الہیات نصیبی تمام دست معین المشایخ بلجار الفقرا و بنجار الغزبان محب اہل
 اسلام محبوب خاص و عام مقبول حضرت رب العالمین قاضی لوز الملتہ والدین را
 از خدمت خواہ بہا والدین حاجی نقلت چون حضرت قطبی در حضرت دہلی اندر ہدایت
 شیخوخت کہ حضرت قطبی را ملالت بود فرمودند این چار نفر نیز بعد من دست
 بعیت بدند مولانا نظام الدین بن قبول مرید حضرت شیخ نصیر الدین مولانا حسین دہلوی
 مولانا حسین الدین توہانی مولانا حسین دہلوی بشد ترا کشر مولانا نظام الدین بن قبول مولانا سلطانی
 پیوستہ حضرت مرشد المشایخ شیخ نصیر الملتہ والدین لوز اللہ مرقدہ بود اما مستر شدہ و مجاز
 حضرت قطبی بودہ است کذلک مولانا حسین الدین توہانی ہم ارادت و استرشاد با حضرت
 قطبی داشت ہم اجازت از حضرت قطبی گرفتہ بود با آن باذل تکامل آن مجاہد زندہ دل اعظم علی

ستمان اکبر معتقدان خواجہ حسن نسبت تراش رحمتہ اللہ علیہ علی بذل روح این سخن بذل روح ازان است
 در آنکہ در حضرت دہلی حضرت قطبی رازحمتی صعب شدوران ایام وقتہ خواجہ حسن بر معتاد
 ملازمت صحبت بندگی مخدوم آوردند حضرت قطبی فرمودند خواجہ حسن بہین بر ران من و سبیل سیر
 آمدہ است کہ التبتہ ازین رحمت مردمان را درین روز تا کہ نگام و با است ضرر جانی رسید
 است و علامات آن درین دہلی با ظہار محسوس می شود خواجہ حسن علیہ الرحمۃ والغفران
 فی الحال بالتماس پوست این زحمت را بندہ حسن بر خود گرفت بعد روزی چند
 قریب الایام ازان سخن خواجہ حسن علیہ الرحمۃ والغفران ازین آرا مگاہ فانی بدان آرام گاہ
 باقی سخن امیدہ معلوم می شود خواجہ حسن سیر مقامات داشت و صاحب طلب نفس بود تا مردم صاحب
 نفس نباشد بر دیگران خاصہ بر خود نفس نیک یا بد آوردان نشود۔ بار سوم در شہر دارالبرکۃ
 آحسن آباد روز سے چارہ نفر را خلافت و اجلازت مفوض گردانیدند و تذکرہ مفصل نویسانند
 فرمودند خلافت نامہ کہ من در دہلی نویسانند بودم یعنی لخیص کردہ بودم اسماء این چارہ نفر
 دران سند رج گردانند ہمچنان کردند بیشتر حضرت گذرانیدند خلافت نامہ این است
 بسم اللہ الرحمن الرحیم الحمد للہ علی انی اطلعت علی خفایا الالوہیۃ
 و اوقفت علی اسرار اللہ لوبیۃ بحسب العبادۃ و طاقت العبودیۃ
 و الصلوۃ علی رسولہ صاحب لوار الحمد و مالک مقام الوسیلۃ
 باللطافت الشرعیۃ علی الہ و محترقہ ذوالاخلاق السنیۃ الرضیۃ و
 اصحابہ المتصفۃ بالانوار القدوسیۃ المشتملۃ لصفاء و التزاہیۃ
 لسبویۃ اما بعد فایحی العبار لیس الطریق الیہ الاجابتغاء الو
 سیلۃ والاتصاف بالاوصاف الربیۃ بعد التقدم بالاقدام

على نحو الأثام والمحضال الدينية وقلقين شنج مرشدة كامل
 مهذب واقف على تنوع طرف الوصول بتلك العتة العلية
 والتلقين مفروض الى رأى شيخ العالم الواقف بالعلوم الدينية
 هذه اجاب فيما يبدوله من عالم الغيب بالظهور في العالم
 الشهادة من الالوان المتلوخنة كالصفرة والخمرة والخضرة
 والزرقة والبياض والسواد ثم الكرسى الالوان لا يحسب
 فيها لون وشكل وحجت وسمت من القبلية والبورية
 ثم الموائف واستماع الاصوات الخارجية عن حد الحرف
 من المخارج والاسنان واللغات فيها الكلمات فيها
 لتعليمات فيها الاشارات لا يعرف عليها الالهواء السادات
 ثم كشف الاله واح والقبور بخاصية دراهم التوجهة و
 لزوم المحضورة ثم الصور التي مما يناسب ويوافق طبائع
 البشرية حتى يظن فيها الظالون على فهم تلك المصنفة
 الصورية ثم اللوح ثم الطون ثم البوارق ثم الحقائق
 ثم المعارف ثم الصناعات ثم الكرامات ثم المناهات
 ثم البوارق ثم العلوات ثم المشاهدات ثم المعانيات
 ثم المكاشفات ثم المناجيات ثم المنازعات ثم المحاضرات
 ثم العاقبات ثم المنازلات ثم المراسلات ثم المواصلات
 ثم المجازيات ثم المرادات ثم التداخلات ثم المعاودات

ثم الاجمالات ثم التفصيلات ثم الاطلاقات ثم المراجعات
 ثم الحيرة ثم العشرة ثم الحيرة والافزيد هنا ولا حيرت في الحقيقة
 فان الحيرة اهدى نفس ما فيه الحيرت كل هذا
 شطر اقام الولايات ثم يقال ثم هو محال لعين ذات ولا
 اذن سمعت ولا خطر على قلب بشر اي لم يتق عين
 حتى يرى ولا اذن حتى لسمع ولا قلب حتى يخاطر
 ولا النفس والاجان ولا ملك ولا نبي ولا شن ثم بدر
 شيطنة من حقائق الصمدية هنا لا فقد ولا وجد ولا
 قرب والعبء ولا فصل ولا وصل فاذا تحققت العبدية
 برزت الانية وتحققت الانينية في الرب كحل العبد
 في بعد ما بقي وبقى بعد ما في ولما ما لقا فخذ الواصل
 لفاضل وهذا العالم التاهل وهذا العالم الرباني المطلع على
 الشاهجات الواثق على الخفيات والعارف على كيفية
 سر التخليق والتكوين يرى انه ليصور المصور بيده
 وليكن يدون المباشرة والملاقات وان كان يرى هذه
 فانه من صفات التشكلات والتماثلات هذه بالنسبة
 الى الراي والى المرأى انه سبحانه منزله عن النسبة
 والاضافات فاما من اراد الله عن يوقه على درجات
 الانبياء ويجعله على اصفي الاصفياء بعثه الدعوة الخلق الى الحق

ويجعله مجلس الصداق وتعديبه مقر العين فيكون عين
 بلا عين لا يسيرة عين فلا يلحقه شسين فهو الايق
 الحارق وهو الاحق السابق ثم العلامات المشاهدة
 ان لا يركن الى الدنيا واربابها ولا يتعلق بالامراتها و
 اسابها وان لا يختلط اهل الدنيا ولا يترو ولا يورد ويكون
 بالشرار كغيرها وقليلها حقيرها وجليها متشاق التبت
 متعلقا حق التعلق بحيث لا يفوت منه سنت من
 سنن النبي صلى الله عليه وآله وسلم وسيرة من
 سيرة الاضرورة اجازها الفقهاء ومضى عليها العلماء و
 هو من سير السلف الصالح وسنة النبي الفاضل
 فيقول الملقب بكسور ابن يوسف الحسيني **للتحقق**
 الحقيقي والعلم اليقين اللهم من كان من قلامذي
 ومستر شدي يتصف بطفتي هذه ومضى على سيرتي
 وسريتي هذه يملك صنعتي وضيعتي هذه فهو
 ولدي الذي ولد من سري و ابن الذي يوز
 من ضري هو قرني وقريني و خليفتي ومن لم يكن
 كذلك فانا والله تعالى وشيخي براء منه والله تعالى
 خليفتي على اهل ملتي والسلام - والضايمت امرى حسب
 هذا الزمان ان الرغب قد والطلب قد استتر فاجبر **الولد**

على طريق الوكالة والنيابة بعد ما ارى صلاحه ورضاه وتترك
الاختلاط على اهل الدنيا قد ان يبسط يدك لطالب مسدود
وطريق الغاية معوجاً ومردوداً فان الزمان قريب او اناه ان
ليخلق باب التوبة وهذه اهم امضى عليه شينخي وشينخي
وانا على منها مجسم وطريقهم امضى والمضى على طريقهم ليقى
سنتى وماعدوا هذا الجاز ليس من امر شديدا
ليس من خليفى وليس ولدى الذى ولد
من سيري وبرز من ضرى فافهموا واغتموا ايها الاخوان
فمن الذين اشرخصم بالاشارة التى سبقت انك
الكلام علماء الدين الكواكبي وخوند ميرين شيخ الاسلام
الابرحي واسحق بن محمد المحمدي واخوه سليمان
بن محمد المحمدي وابن انشى كلمة الله ابن
سالار اللاهورى والى المعالى محمد بن مغزى
وسراج الدين بن شحمر يار بن محمد ومولانا
بهاو الدين بن شحمر الله الدهلوى وحسيف الدين
اللكهنوتى وحميد الدين الاجودى وعلم الدين بن
شرف الدين من اقارب قاضى شاه دوله
احمورن والخرقة والسجادة والخاتم الذى بيده كل ذلك
مبذولة ومملوكة لمحبه الاصغر شريعه وطريقه وحقيقه وشحمود

من سحوا العقلة طرات عليه المسهاة بالجنونة وكل
 من هو حزينه من حمة فهو مجاز من حجتى وان
 قال احد من الناس انه قريب منه بل اقرب من
 كل احد فانا حق به فليس بشئ منى ومن لا زب الباب
 وحفظ الادب ومضى عليه زمان من عمر فهو ايضا من
 مجازى وخريدى فاما احمد بن عزيز الدين فمن
 الذين فازوا باكثر الاشياء التى اشرفا من اول
 الكتاب الى آخره محفولدى من سرى فعليه ان
 يرشد المسترشد بين ارشاده فان لم يفعل فانا
 غير ارض منه والله تعالى ساخط عليه والنسب
 معرض عنه او عثمان بن جعفر بن مسكين ضعيف
 الحال غير قوى البال فان جاءه قايىب يريد ان يتوب
 عنده فلا يمنع وسيسط البدله وحبس الحرقة
 اللهم انت الشاهد على ما كتبت واشرفت ان كان
 فيه شئ من وجودى ووجود نفسى فانا برئ منه
 وانت غفار الذنوب وستار العيوب فاعف
 عنى واغفر لى ووفقه على احسن الاحوال واجمل
 الاقوال انت الغفور الرحيم وانت العليم الكريم برحمتك
 يا ارحم الراحمين -

یار چارم روز کے بوقت ظہر تشریح ہوئے فرمودند بعد من قاضی را جا دست بیعت
 بدید و عبد اللہ دست بیعت بدید و چار نفر دیگر را ہمیں عبارت فرمودند کہ فلان کس را
 دست بیعت بدین مردمان را درین ایام سخن شکل شد زیرا چہ خانقاہ بندگی میان
 سفیر اللہ منسوب بود کہ حضرت قطبی در وقت ہبہ اسباب و املاک و خانہ آن تقریر فرمودند
 مردمان دانستند کہ مکشف باطن چیزے میں فرمایند در آخر الامر کہ حضرت قطبی ازین
 جان انتقال فرمودند افضل السلاطین سلطان احمد در وقت حضرت قطبی را بہ بندگی
 میان سفیر اللہ تسلیم نمود و خانقاہ را بر مناسے بندگی میان سفیر اللہ بعضی تولیت
 روضہ حضرت خواجہ نور اللہ مرقدہ تسلیم نمود و فرمایند و اما روضہ و تولیت آن بیان
 سفیر اللہ و بعد ایشان بہ اولاد و احفاد تقویوں کر و ہم محل خانقاہ بہ میان خرد اعنی حضرت
 خواجہ نور اللہ مرقدہ و بعد ایشان بہ اولاد و احفاد ایشان تقویوں نمودیم تا ایشان درین خانقاہ
 بجائے مخدوم بر سجادہ ولایت اجلاس فرمایند و مردمان را ہدایت نمایند
 و بعد ایشان ازین خانقاہ بہ اولاد و احفاد ایشان جاری باشد کہ شف باطن و کرامات
 حضرت قطبی ظاہر شد۔ القصہ مہفت نفر از مردمان اند و بندگی میان پیدائش بندگی میان
 سفیر اللہ بندگی میان عبد اللہ سید روح اللہ شیخ منہاج الدین بن قاضی
 عبد الصمد المعروف بہ قاضی زاخا یا رنجور ختم عمر نزدیک روزنامے رحلت من دارالغزور
 الی دارالسرور بر زبان مبارک خود تقریر فرمودند بعد از ان خدمت میان عبد اللہ
 خدمت قاضی سراج الدین خادم را گفتند کہ عین مضمون تقریر بندگی مخدوم شما در تحریر
 بر آید خدمت قاضی سراج الدین اسامی یازدہ نفر خلیفہ و مجازان بدین اسامی حضرت
 خواجہ نور اللہ مرقدہ شیخ حبیب اللہ المعروف بہ میان پیدائش بندگی میان سفیر اللہ

بنگی میان عبد اللہ بن سید ابوالمعالی - شیخ منہاج الدین عرف قاضی راجا -
 شیخ شہاب الدین بن شیخ سلیمان - قاضی بہار الدین - قاضی سراج الدین -
 ملک عزالدین بن قطب - ملک زادہ شہاب الدین - قاضی قطب بن مزید - خانچہ
 حضرت قطبی در تقریر آورده بودند در تحریر آوردند عین آن مضمون تفویض فرمودند - اذن یا زده نفر
 این است **اللہ المہادی محمد اصغر ساجی** من باشد حق پدری آنکہ نگہداشت
 بود کہ بعد من بر سجادہ من بنشیند کہ دست بیعت بدید و شاہ ید اللہ ہم مجاز است دست
 بیعت بدید و میان سفیر اللہ اگر خدمت بادشاہ بگذارد او ہم مجاز باشد دست بیعت
 دید و عبد اللہ سمدت بیعت بدید اورا ہم اجازت است و قاضی زاجا ہم دست بیعت
 بدید اورا ہم اجازت است و شیخ زادہ شہاب الدین را اجازت است او ہم
 دست بیعت بدید و مولانا بہار الدین را اجازت است او ہم دست بیعت بدید
 و مولانا سراج الدین ہم اگر آمد و شد در دیوان بگذارند اورا ہم اجازت است و **قطب الدین**
 و ملک شہاب الدین ہم اگر خدمت بادشاہ بگذارند ایشان را ہم اجازت است
 دست بیعت بدید و مولانا قطب الدین کہ در روضہ می باشد اورا ہم اجازت است
 دست بیعت بدید - و مراد در دہلی بسریند زیر پاشے مادر من دفن کنند -
القصہ چونکہ چندین خلفا و مجاوران و وکیلان دستشان آن حضرت قطب الدین
 بودند کہ بعضی درین سطور و مذکور شدہ است فاما جز ایشان چندین دیگر
 نیز مستند کہ ایشان را در دو قسم آورده شود - قسم اول طالبانے کہ مرید و مستند
 حضرت قطبی بودند و بہ ارشاد آن مرشد کامل سالک و اصل بر اشجار بار دار
والذین جاحد و افینا بر آند و آثار این است کہ ہم سبیلنا بہ و ان

پرچیدند هفت نفر اند که درین دیار مشهور بودند و آن جمله این هفت نفر بعضی بعد وفات حضرت
 قطبی و بعضی هم در صدر حیات حضرت مخدوم برخصتی که درین طائفه آمده است دست
 بیعت بسوط داشتند این است سید صفرا سید احمد بن حسین حسینی
 شیخ میران نمیره مولانا کمال الدین خواهرزاده حضرت شیخ سید سعد الدین عرف
 سادک مولانا محمود میناگر - مولانا سعد الدین صوفی یار قاضی سراج الدین خادم -
 مولانا کبیر الدین سازنگ پوری - مولانا جگن سنگ پوری - قسم دوم اگر چه این هفت بابت
 کثوفات و تجلیات و معارف و حقایق و سیر سلوک نصیب داشتند و بهترین نوشته هائی
 آخرت فان خیر الزاد التقوی مجال آورده و به تشریف امور خطاب و التقوی
 یا اولی الالباب مشرف گشته بودند و الطاف حضرت قطبی بر ایشان فراوان بوده است
 اهل علوم و اصحاب ریاضت و خداوندان کثوفات و خارقات بودند البتہ در صوفی این
 صوفیان اهل بدی شایان خلافت و سجاده شیخوخت بودند اما از نور آداب انکار
 نفس مردمان را دست سمیت ندادند و خود ہماره بہ تعبیر بر کمال تعبیر و مجال متبل مقرر
 و مستقیم ماندند از جمله اسماء بعضی کہ این ہجارت را اختیار متواتر و اخبار آن مخبران صادق
 و صادقان و اثنی عشری و معتزلوں بود درین مختصر و منحصر گذرانیدہ آمد مولانا محمد معلم
 مخدوم زادگان مولانا و او دزدگر مولانا حمید بعد ترک قلبندری صوفی شدہ بود مولانا
 قوام الدین خلیفانہ و کلیدار مولانا بہار الدین حاجی و مولانا عین الدین حاجی و تاج الدین زید پوری
 مولانا آردو دکانگر احسن آبادی و مولانا قطب الدین صدر موزن خانقاہ و مولانا زین الدین
 موسی صوفی احسن آبادی و مولانا خضر لوسہ و مولانا لوز الدین سدر کوئی کہ ضیاء الدین
 نام داشت -

باب ششم فی فضائل انبیا و مخدوم فضائل سادات طریقت

در ایام ارشاد حضرت قطبی که حضرت مخدوم سرور پسران خود را اولیاء و خدام و ملازمان
 اهل بیت صحبت و خدمت را دست نشان اهل خلوت و عزت گزینان اصحاب خلوت را
 در حمایت رشد و هدایت خویش سیر و در سیر و سلوک کامیاب گردانیدند فضائل
 این موفیان اهل بدی بسیار است اما این بیچاره ششمی از فضائل انبیا و خلفای حضرت
 قدوة المشایخ افضل الاقطبی درین سطور مسطور گرداند فضائل حضرت قدوة المشایخ افضل
 الاقطبی اکمل الاولیاء زبده اصحاب شریعت خلاصه سادات طریقت حلقه زن ابواب علیین
 رشکین علائق عالمین بارکش در دو دنیا در کوشش عشق و صفای ابرو حیوان مہدم قدوسیان
 کاشف لولاک برگذرافلاک در گذارد و فقر تلون بر روی مقام نمکین عاصم معتقدان مہدم متوقعان
 شریح امجد و اطرش شریح و شریح زاده مفتخر الاولیاء سید محمد اکبر قدس اللہ سرہ العزیز
 چونکہ بندگی مخدوم زاده بزرگ متولد شدند ہم در آن روز بعضی ابدالان کہ حضرت
 قطبی پیوند داشتند برائے مبارکباد تهنیت ولادت مخدوم زاده کہ چنین لبتیک
 بخت آمد خوشان و شادان پیش مخدوم آمدند و مشرب غیب آوردند و بر دست مخدوم
 دادند حکایت شہور است بندگی قدوة المشایخ را کہ بعد ولایت چیزے
 از ماکولات و مشروبات این جهان بجای خرمای خور نیند آن مشرب بودہ است کہ بشپلیند
 مغزے کہ در آن بود بیرون آمد بقدوة المشایخ خورانیند مخبران صادقین
 و زمانید سبحان اللہ از روز ولادت باز تا وقت مراجعت ازین جهان ہر گے
 بہ هیچ نوع هیچ لوت منہیات و مکروہات بدان عزیزیت آن نیک بخت

مسعود محفوظ نرسیده بود حضرت قطبی میفرمودند که این مشرب البشان آوردند به محسد اکبر دادم
این میوه درختی از درختان هفتی هشتی بود که در کوه تیه نبی اسرائیل اند که همیشه بر آن
درختان تجلیات حق میشود هر میوه از بار آن درختان تعیین و منسوب است بر اسم هر مرتبه
از مراتب ولایت و تقویض هر مرتبه قطبی و از تارکے و ابد الے و غیر آن هر میوه و مشرب بر
رنگے و بوسے و مزه با کاردی و بارکے دیگر است -

فصل دیگر اندر آنکه حضرت قطبی در اوایل ارشاد پس آن که بندگی مخدوم را مراقبه فرمودند
و بندگی قدوة المشایخ در محل محفوظ مشغول شدند در آن وقت با خواجہ خضر علیہ السلام ملاقات
میکشت بندگی قدوة المشایخ از کمال استغراق با حق خواجہ خضر علیہ السلام به نیاز حاجت تلفت
شدند خواجہ خضر علیہ السلام مرجا گویان مراجعت فرمودند - ایضا در بدایت سلوک که
قدوة المشایخ در شهر نازده یا سنده ساگی شمس در دہلی اندر خطیرہ تبرک حضرت برمان چشتیان
غازمی غزادان ریاضت شهید شهید و جلالت و النازعات عزقا و النشاطات
لنشاط اسم به جانانے چنین غازیان جاننازان با شد در جلا نگر مکر تقوی مبارز
به مجاہدہ اتوی کہ و السابحات سبحا ف السابقات سبقا سگند به این عالی مقام
و کونین اندر زان باشد در مندر طریقت دل پسند حقیقت فالمد برات امرأ
مخاد ذات این کمند افکنان و تدبیر انگیزان باشند آخته ترجم ساختہ تکرم
منقح الابواب برمان الاولیا مخدوم شیخ قطب الملة والدين لوزا لشد مرقدہ مشغول
شدند گوئی حضرت شیخ از قبر بیرون آمدہ ان اولیاء اللہ لا یموتون و لکن
ینتقلون من دار الی دار مستقل قبلہ بنشستند تمام شب بندگی مخدوم
زادہ در حضور حضرت افضل المشایخ ماندند آن قدر تجلیات جلال کہ بر حضرت افضل المشایخ

قلب الحق والدین شد اگر چه چندان مہابت و غلبہ جلالت بودہ است بندگی مخدوم زادہ هیچ
 تجنب ملتفت نگشتند بسے نصیب ہا از ان نعمت ہائے حق بہ مخدوم زادہ موقوف شد
 در وقت مراجعت حضرت شیخ روسے بسوسے قدوۃ المشایخ کردند و فرمودند
 محکم کو دے است این رحمت اللہ علیہما۔ فصل دیگر روزے در احسانا باد کنہ کام سرا بود۔
 است بعضے یاران گبار پیش مخدوم زادہ بزرگ نشسته بودند انکشتی گرم پیش نہا وہ
 خوشتن را گرم سپداشتند نفیض آتش بہ مخدوم زادہ مکشوف شد بندگی
 قدوۃ المشایخ رخ بہ مولانا علاء الدین کالیپوری و مولانا بہار الدین امام آوردند و بر سیدند
 شاد دین آتش چیزے می بنید یا نہ مولانا علاء الدین کالیپوری گفت بند آرسے
 چنین چنین می بنیم۔

ایضا منجران صادق چنین فرمایند کہ وقتے مخدوم زادہ میان ید اللہ در ایام صغیر پیش
 مخدوم زادہ بزرگ آمدند و چیزے طلبیدند بندگی مخدوم زادہ بزرگ را سنا و چنانکہ نشسته
 بر سجہ حاضر و سجہ و جو دنیا نیستند خواستند تا بندگی میان ید اللہ را بحسن خلق
 باز گردانند تہجد بر آرزو زادہ و شفقت آوردند و غلبہ کرد بہ منطے ید بیضا خوارق را کہ
 در جنب ستر ستور سپداشتند مکشوف ناظرین شد قدوۃ المشایخ بسے انگشت
 شہادت بالا سے جانحازہ یا لور یا کہ بران نشسته بودند طریقہ خطے کشیدند حیلے
 را از مخزن عیب برداشتند مخدوم زادہ بندگی میان ید اللہ را دادند و آخر الامر
 احساس کردند بارے کہ پیش بندگی قدوۃ المشایخ نشسته بود اورا مطلع بین
 سر معانیہ دیدند اند کے در شجرہ مبارک تکر روستے نمود ز پراچہ سرے از اسرار
 خوارق ظاہر شد ان یار می میگوید از ان حالت تکرر مخدوم زادہ من نیز تر منندہ

روی مخدوم زاده بزرگ شدم کہ چہرا بران سررا اطلاع افتاد فصل دیگر ہر وقتے
کہ حضرت قطبی بنگگی مخدوم زاده را برائے کشف چیزے فرمایش میگردند بجزوہ
از پیش حضرت قطبی بر راہ میشدند در زمان لطیف آن مقام و آن حال
و پاسخ مقال و مقصود اشتغال یا کار و سر انجام را را مکشوف شد کہ حاجت
بازگشت از آن مجلس و بہ شغلے جد و جهد نبودے و لیکن از جہت خوف غیرت
حضرت قطبی کہ بگمان بعضی مقربان سہان روز پیش آمدہ مشہور است بضرورت از پیش
حضرت قطبی فاتحہ در خواستہ بازگشتندے باز آمدہ سہان واقعات مکشوف کشفوات
معلوف پیش حضرت قطبی میگذا رانیدندے -

ایضا در ایام اوایل کہ مخدوم زاده را از کشف مفتوح شد و پیش حضرت قطبی پیش آمد.
نہایتے خود میگذا رانیدند حضرت قطبی از احساس تحفہ چیز ہا بہت مکشوفات و سیر و سلوک
مخدوم زاده بسے اکرام مندول می دانستندے و ہم می فرمودند من بدو و پیرام اگر نہ ابرق
محمد اگر گزرتے و خدمت کردے نیز باران کبار و مطلعان اسرار می بینفرمودند و بینفرمایند
کہ بسے کرامت ہا از زبان مخدوم زاده بزرگ شنیدہ ام مخدوم زاده ہمین فرمودند
شیخ محی الدین بہت جلو وقتو حالت خود نبشتہ است اگر من فتوحات خویش
من نبشتہ می یا می نویساند می از ان ہم زیادت تر فتوحات منتشر بودے
این زمانہ آخر است مخصوص نمی نویسانم و نہ نویساندم فصل دیگر بعد وفات
بندگی قدوہ المشایخ کہ ازین سرائے بدان ارام جائے مراجعت فرمودند
روز چهار شنبہ یازدہم ماہ شہر الآخر سنہ اثنی عشر و ثمانیۃ بودہ است حضرت
قطب المشایخ خود بدست مبارک خویش غسل دادند خود نیز غسل کردند و جاہا

گردانیدند و فرمودند در غسل و غسل دادم بچہ بندگی خواہہ را دوم محمد اکبر را
 و نصیحت کروند کہ مرا مولانا بہاؤ الدین المومنین غسل دہد و مولانا سراج الدین خادم آب بریزد بعد وفات
 حضرت قطبی مہین صیت را سجا آوردند در آن وقت وصیت این ہم فرمودند و علامان کنیز گمان من آزار
 کنند و مرا دہلی برند و زیر پائے مادر من دفن کنند این سخن کہ پیش ازین و بعد از ان
 وقت ہم بے کرات فرمودہ بودند تا فی سراج الدین خادم میفرمودند ہر بار کہ بندگی خادم
 بخادم میفرمودند کہ استعدا و بردن جنازہ من از آنجا و دہلی بکنند از خوف قرابتان مخدوم
 نمی توانستہ اما فرمایش مخدوم کہ از ما جایی نمی گشت ما شرمندہ ہی ما مدیم یکبار بندگی
 بلطف مولانا نور الدین را طلبیدند او فرمودند این کار ترا میفرمایم تا بحیل یک صندوق چوبین را
 گمان و رنجہ لوازر آنت ہیا کن سلمان مولانا نور الدین بے هیچ التفاتی و پروا کے
 کے از مخدوم سجا آوردند مخدوم نجابت خوش شدندی الجملہ بعد وفات بندگی مخدوم زادہ
 بزرگ حضرت قطبی میفرمودند راز سجد اکبر بر من آمد و گفت من دیدم ہفت نفر
 کہ حضرت عزت راجل جلالہ زیر عرش معکوس می پرستند از جہل آن ہفت نفر متقدمان یکے
 بندگی شیخ فرید اند قدس اللہ سرہ العزیز اگر میان ایشان شتمے یکے بیچارہ باشد
 در درگاہ او چہ کم آید بعد وفات بندگی مخدوم زادہ بزرگ حضرت قطبی فرمودند و را بخادیم
 کہ ہستمی محمد اکبر است یعنی تعالیٰ آرزوی مبارک کی مخدوم زادہ رسانید۔

فصل دیگر حضرت قطبی میفرمودند مقامی کہ خاتم حضرت رسول اللہ است صلی اللہ علیہ و
 آلہ وسلم در ان مقام سرور اولیا امیر المؤمنین صلی اللہ علیہ السلام را در بانی داوہ اند
 و محمد اکبر را جارب و ہی آن مقام عطا فرمودہ اند۔

فصل دیگر بار حضرت قطبی میفرمودند از ایام شانزدہ سالگی باز من درین طایفہ در اندام

تا این غایب ہم چون محمد اکبر بیچ صوفی ندیم پیر شیخ نصیر الدین محمد کو کہ بندگی شیخ محمود
 کے نشا حنت مگر محمد سیدنی و محمد اکبر را کے نشا حنت مگر محمد سینی لوزا اللہ مقدم
 فصل دیگر ہر بار کے کہ حضرت قطبی برائے زیارت بسندگی قدوة المشایخ رفتند
 در پایان قبر بسندگی قدوة المشایخ رویش دہشتہ و سہ کرت طواف کردہ پیش قبر قدوة
 المشایخ می نشستند ختم قرآن می شد و دعای میخواندند سے بعد حضرت در خانقاہ روضہ تبرکہ
 حضرت قدوة المشایخ نشستہ و مایہ بمصروف میرساندند سے مخبر ان صادق جنین
 گویند اولین کرت کہ آنجا کندوری مصروف و استمن آغاز شد از منہ الصلی شیخ زادہ
 جمال الدین بن شیخ سلیمان کوچی برادر حقیقی شیخ زادہ شہاب الدین قدس اللہ سرہ
 لعزیز کہ شیخ زادہ جمال الدین در ان روز ماندہ از خانہ خود پیش حضرت قطبی آورد بعد
 تصرف مایہ حضرت قطب المشایخ نمکدان و کندوری کہ در ان وقت بجهت فراریدن مایہ
 از اشته بودند شیخ زادہ جمال الدین عطا فرمودند مقربان حضرت قطبی میفرمودند تفویض نمکدان
 و سفر اشارت باذن بیعت و خلافت باشد۔

فصل دیگر روز سے حضرت قطب المشایخ بعد فراغ از زیارت قدوة المشایخ بر چوہرہ
 مخدوم روز سے حضرت قطب المشایخ بعد فراغ از زیارت قدوة المشایخ چوہرہ مخدوم زادہ نشستہ
 فضائل مخدوم زادہ بیان میگردند در ضمن تقریر مناقبات فرمودند چنانچہ حضرت رسول اللہ
 صلی اللہ علیہ وسلم خرقہ تعالی جبریل میرسانید مرا محبت محمد اکبر بودہ است و این
 فرمودند کہ پیش قبر محمد اکبر بر سر زمین می آرم نہ آنست کہ بسبب فرزند می او
 یا شفقت پدری این حرمت داشت می نمایم محمد اکبر شرف حق این است
 کہ من او را بدین تعظیم حرمت دادم اگر سن لغیر استحقاق او این تکریم و حرمت

داشت لردہ باشم و بکنم فردائے قیامت چنگ ہمہ عرفائے خدائی مرا من کبیرین باشد
 زہے فتح باب وزہے برخورداری و کامیابی از بہرہ ہائے تصوف بندگی قطب المشائخ
 نور اللہ مرقدہ -

مثنویات

حفظ امان بدید بر صواب حافظ جابی چو کند فتح باب
 در رہ صفوت بدلی کامیاب برخوردار آن کس ز کرم ہم ز لطف
 در جملہ حضرت قطب المشائخ مینفر موند اگر حق بجا نہ تعالی را خواست آن
 بودے کہ در خانہ من علم و تصوف بماند محمد اکبر را حیات بخشید
 معلوم را سے روشن دلان و دینداران با دگر چه این زمان علم تصوف
 در خانوادہ حضرت قطبی ہست و یا بیشتر بسیار شود و لیکن آن علم تصوف کی باشد
 کہ بوجد بندگی قدوۃ المشائخ بطور پیوستہ و محسوب کار و بر حسب ہمت
 حضرت قطبی باشد - القصد بندگی قدوۃ المشائخ را از کثرت
 استغراق بحق و اشتغال باطن در تصانیف و تالیفات شروع نینقاد گاہ گاہ ہے
 بچہ بعضی شاگردان و یاران چہ کتاب بنہشتند معارف علم سخن
 عربی - شرح تفسیر مطلق تمام شرح قلب - عقیدہ - رسالہ اباحت سماع -
 رسالہ اباحت پوشیدن کفش حضرت قطبی در محسن مجدد جامع - رسالہ مقامات صوفیہ
 ملفوظات حضرت مخدوم - شرح سوانح - شرح مالکی علم صرف - باز آیم
 بہ فضائل حضرت اعظم المراتب پنج محبوب حق مجدد ب مطلق صاحب
 خاوقات خداوند کثوفات رسالہ حقیقی شیخ زادہ شہاب الدین قدس

العزیز بود که شیخ زاده جمال الدین در آن روز مائده از خانه خود پیش حضرت قطب المشایخ
 نمکدان و کسندوری که والی مقامات حضرت خواجہ نور اللہ مرقدہ آنکہ حضرت خواجہ
 بہت سالہ بودند روز کے پیش حضرت قطبی فرستند تعویض کردند صوفیان بگویند
 ما چنین چنین دیدیم بندگی مخدوم را نیز بہ نمایندہ اشتیاق من علیہ نموده است
 حضرت قطب المشایخ ہم ازان ایام باز حضرت خواجہ را ارشاد کردند -
 فصل در پدایت سیر و سلوک حضرت خواجہ کہ احوالی و مقامات دست دادہ
 اسرار الہی کشف آن ذات عالی صفات بہ اعلیٰ درجات شد
 کہنگان کار و سر آمدگان روزگار و مقربان ابرار و کاشفان اسرار انگشت حیرت
 بدندان تفکر گردیدند و دم سرد حسرت بر آوردند و بخبران و اتق چنین فرمایند کہ
 ہمیشہ ہر دو مخدوم زادگان اگر اقلیل طعم کام و استغراق باطن با تہ کسب
 نفس و توجہ تمام بوبہ است کلی القطاع اکل و شرب نکرند و اربعینات طی و غیر آن ہنود
 در آن ایام استغراق شغل حیرت ان تجلیات جلال و جمال و کشف حقیقت نصیب
 حضرت خواجہ باشد کہ مشایخ کبار و صوفیان دیندار و سالکان و زایدان و حضرت
 حیرت متحیر گشتند آری صوفیان گویند تا صوفی را کشف ذات کہ
 انرا کشف حقیقت ہم گویند نباشد عارف کامل نشود اگر صوفی را کشف
 ذات نشدہ باشد عوام ویرا عارف نامند و لیکن این کارکان عارف
 بگویند تجلی گویندش -

فصل دیگر بار ما حضرت قطبی این سخن در محاسن خواص و مجمع عام میفرمودند من
 صادقان و سالکان این راہ خبر میرسانم کہ ہر دو نپسراں من و اصل اندا -

بیت

خوش سپر کے کولولایت رسید چیت ازین بہ کہ نہایت رسید
 مخبران و ائق چین فرمایند در خانقاہ حضرت قطبی کہ عمر سہا کردن و جہا عتے
 فرام آوردن و سے و جہ فتوح و رایام مصروف داشتند و مجالس سماع آراستن آغاز
 شد از زندگی میان خود پدید آمد نیز می فرمایند کہ در شہر دہلی و در شہر
 احسا بادہر وقتے کہ عمر شدے صاحب مجلس سماع مخدوم زادہ خورد
 بودندے و ہر چہ مخدوم زادہ بزرگ را ہمہ خدمت بندگی مخدوم مفوض
 بود در اوقات تداخل سماع مخدوم زادہ خورد البتہ مخدوم زادہ بزرگ را
 بسے آداب نگاہ داشتندے و اگر اتفاق کہ سری مجلس عرایس ہر دو
 مخدوم زادگان سلم بود ہر دو مخدوم زادگان برابرے سماع اجلاس
 فرمودندے البتہ ہر دو مخدوم زادگان چہ در واردات غیب را در حالت
 سماع تحمل کردندے بعد چہ چند واضطراب مستانہ و عاشقانہ و سماع
 درآمدندے چنانکہ حضار مجلس و نظار مجمع سماع تہیہ ماندندے و مقرر آمدندے کہ
 آرے ہر دو مخدوم زادگان اصحاب احوال و مقامات اند نقایل و مناقبات
 این پاکان و پاک در زبان اہل این زمانہ نمی گنجد۔

فصل دیگر بعضی خلفا دیاران و خدام خانقاہ چین میفرمایند از ان روز باز کہ
 در دہلی خوارق مخدوم زادہ خورد و پھور یافت و بود و معاملت مخدوم زادہ خورد اہل
 خانوادہ چلخانہ مخدوم بہر گشت و حسب و در و مندی و کمال استغراق مخدوم زادہ
 خورد و ہمہ قرابتان دیاران مخدوم محقق شد بالتفاق و اجماع ہمین می گفتند بعد وفات

زندگی مخدوم زاده خورد بجایے مخدوم پر سجادہ ولایت و مقرر ہدایت اجلاس فرمایند
فرمود مخدوم زاده بزرگ ہم چو برادر بزرگ مخدوم برادر خود را نصرت و استمداد
خواہند نمود۔

ایضاً بعضی خلفا و یاران حضرت قطبی میفرمودند بار ما عائنہ مجلس سماع و استماع
قول قوالان و سوز و نغمہ نیاز مندی حالات و تخیلات و تصورات و فحک و بکا و
و آواجہ و اضطراب درد مندی و صفا و انکار و دور اعتبار و اداب نیاز
و حسن اعجاز و فکریت و حیرت اوقات سماع سبب زندگی مخدوم زاده خورد کہ
از بدایت تا این غایت بان صورت عاشقانہ و لباس و جمال ستانہ و اذات مجذوب
و مشتاقانہ با توجہ تتبع بنظر تبحر و شایہ کردہ ایم تمجید آرسے در ضمیر منیر اصحاب شوق
خداوندان اضطراب و درد و ذوق نیکو محقق و مبہرین است کہ سماع سالکان کامل و
مجذوبان و اصل راجہ شوق و ذوق با سبب حالات و تخیلات آن محبوبان
لم نزل چگونه بود۔

فصل دیگر اجماع اتفاق یاران کبار و اہل دودمان حضرت عظیمی از ابائے حضرت
خواجہ باز این غایت ہمہرین بود کہ حضرت قدوۃ المشائخ عاشق حضرت خواجہ بودہ
اند محمد اللہ علیہم۔

فصل دیگر ہمیشہ بود ہر مرد و مخدوم زادگان بر قواعد سنت و جماعت بود صحبت
خلوت و جلوت با سنیان و دینداران و دین پروران علما و صلحا و صوفیان و
فقہا و دانشمندان بودہ است و ہر دو مخدوم زادگان را علوم تفاسیر
و احادیث و اصول فقہ نیکو ضبط بودہ است کثافت و بزدلی و ہدایہ بہ استغناء

↓

برنج استادان اہل سند ما تقدم سبق فرمودند سے معاملات ظاہر با وقار اعتبار
 و بہ نگاہ داشتت قوانین بود در ان و سیر و در ان مریبان و بہر بابان بودند سے و مقدم
 ترین کار ہائے ایشان بر جادگی و ارامیدگی و انکسار نفس تزکیہ تخلیہ و تہل و توجہ
 بودہ است و ہمارہ برین مقدمات سیر و سلوک داشتند سے و ہمیشہ ہمت
 خاطر این پاکان و پاک زادہ گان بر ترقیات سیر و سلوک بود سے -
 فضیلت دیگر مخیران صادق حنین فرمایند یکبارگی در اشارہ راہ انتقال از
 شہر دہلی آمدن در شہر احسن آباد کہ حضرت قطبی در گجرات رسیدند
 روز سے مجلس عرسے با ضیافتے بود حضرت قطبی بوقت صرف مائیدہ از سجاہ
 برخواستند و حضرت خواجہ نور اللہ مرقدہ را بجائے خود نشاندند و ہمہ حضار مجلس
 را فرمودند من محمد اصغر را بجائے خود نشاندم بر ہمہ پیش محمد اصغر
 رویش بدارند ہمچنان کہ روند پیش حضرت قطبی بالاسے چوترہ کہ پیش آن
 محل اجلاس بود نشستند و فرمودند سماع دروہید سماعے نیکو با حالات شد از شرط حال
 حضرت قطبی بغایت منشرح شدند -

فضیلت دیگر من کہ بیچارہ مورخ این تاریخ محمد بسم از زبان خدمت معین الساکین
 شیخ ابوالغیاث الملقب بہ نور اللہ والدین خادم خاتقاہ حضرت قطبی شنیدہ ام
 ایشان میفرمایند کہ من بار بار از زبان بندگی مخدوم شنیدہ ام کہ در ایام نزدیک
 روز ہائے وفات بندگی مخدوم میفرمودند درین ایام پرستے در ویشی بر محمد
 اصغری آمد برائے درخواست طعام از فرود بام محمد اصغر دعا میکنند
 محمد اصغر از بالاسے بام بے بیج و اسطر اسنے یا چیزے بدست خود صحت طعام

بدستش میدید که این نیز از خوارق است -

فصل دیگر از خدمت پرمان المشایخ مفتوح العیال - راج الصلوات قدوه السالکین و اضع التواضع و التحمیل معقد و نیدار سنه بر خوردار کشیج و شیخ زاده صاحب سجادہ متشرع بر جاوه شیخ شهاب الدین استماع است که خدمت شیخ زاده میفرمودند سبب ندگی مخدوم میفرمایند در بدایت سیرک در مقله که بندگی خواجه را منقده روز در رنگ افتاده بود از صدق خواجه صوفی مدت هفت روز در ایام ماند و برگذشت یعنی خود را تا محمد اصغر را در آن مقام هفت ساعت هم درنگ نیفتاد فی الجمله هم چنین اگر فضایل مناقبات برادر زادگان و بنبرگان و نبسگان و اقربا و خلفاء و یاران و مشرشدان و ملازمان حضرت قطب المشایخ شرح و کیف نموده شود کتابت بتطویل انجامد که یکے از ایشان مخزن محامد و فضایل و مناقات است - باز آیم به باب تصنیفات حضرت قطبی -

باب مباحث و وراست و علوم

و نویساندن تصنیفات مخدوم حضرت قطب المشایخ را از بنشتر و نویساندن تصنیفات لیس القطاع بود اما در ایام شنبوخت که حضرت قطبی درس فرمودن آغازینند از تجمد بعضی طلاب و مشرشدان کچذکتب تصنیف کردند میفرمودند امام محمد غزالی که تصانیف خود می نویساند و معاد چنین داشتند که بالائے کرسی برشته و چند کتاب گردیدند و امام رحمة الله علیه می نوشتند امام در همه علوم بر هر شخصی از کتاب مجلس در خوارق و ادراکش لائق کتابت و تقریر کردی در هر طرفی خدمت امام همه جوانب سابق را نگاه داشته تصانیف

و تالیفات بہین نویسانید سے ہر پرچہ کتاب ہشتندے چنانچہ پہلے چیکے راہزنائے
 از دیگر کتاب مایع کتابتیں بنامے لزمہ قدسندگی حواہ مرا نیز اینقدر استاد
 دادہ اند و لیکن نہیں کم و آنکہ در ایام او ایل پہلے کتابے آغاز نمیکردے و خطرہ بوسے شاید کہ
 آن کتاب تصنیف و تالیف ہنوز تمام شدہ باشد کہ مرا مرک در باب یکہ آن کتاب
 بریند شاید کہ بگویند مسکین ہوسے داشت بہ مراد آن امر سیدہ چند کتب کہ درین
 ایام نویسانیدم آن بواسطہ بعضی طالبان بضرورت نویسانیدم اگر از ایام او ایل باز
 می نویسانیدم مجتہد ان پنجم و کثیر میاگشتی تصانیف و تالیفات حضرت قطبی دو قسم
 اند - قسم اول است کہ ہم در دہلی ولند راتھائے راہ شہر احنا باد نویسانیدہ
 بودند - قسم دوم آن است کہ در دارالہر کہ شہر احنا باد نویسانیدم و اول
 یکی از ان تفسیر لمقطہ دوم تفسیرے دیگر کہ با وجوہات سخوتام و معانی بیان و قصص
 تمام و اختیار حضرت قطبی آن بود کہ این تفسیر قرآن یک جلد باشد تا پنج سپارہ
 شدہ بود قدرت مغلان شد حضرت قطبی را از دہلی جانب آحسن آبا و انتقال
 افتادہ - سوم حواشی کشاف - چارم اشارات المثارق این کتاب در برودہ
 نویسانیدہ بودند - پنجم رسالہ در بیان و اثبات تہائی فی احسن صورہ ہشتم
 شجرہ نسب میفرمودند برائے آن شجرہ ہشتن بنقاد و چند تواریخ مطالعہ کردم انگاہ این
 شجرہ نویسانیدم ہشتم شرح رسالہ تشریحی پارسہ ہشتم شرح
 عوارف کہ آن را معارف العوارف نام کردند ہم شرح نفوس بخلاف نفوس کہ
 در سلطانیور نزدیک نہ بار ولایت گجرات نویسانیدہ بودند ہشتم خلافت نامہ
 برائے خلفا و مجازان و مترشدان خویش نویسانیدند بعد آنکہ در شہر

آحسن آباد آمدند حضرت مخدوم بندگی خواجہ را نور اللہ مرقدہ خلافت معطوف داشتند
وسیزده نفر را اجازت دست بیعت عطا کردند در ان ایام فرمودند این اسما را
در ان خلافت نامہ فتم کنید -

یازدهم رسالہ در بیان بود و ہست و باشد دوازدهم ترجمہ رسالہ
شیخ محی الدین ابن اعرابی بر وفق ہمت و تہجد شیخ زادہ محی الدین فیرہ مفخر الاولیاء
حرفی المحبت مخدوم شیخ فرید الدین قدس اسرار سیزدهم رسالہ استقامت شریعت
بطریقہ الحقیقہ چارہم خطائر القدس عرف عشق نامہ کہ در کنایت ولایت گجرات
نویسانیدہ بود یازدهم شرح التہذبات شانزدهم لفظ اول در دہلی غبشتہ بودند و دہم
در گجرات بنشاندہم التانی اکہ در شہر آحسن آباد نویسانیدہ یکے ترجمہ شارح در ایام
شہور سنہ عشر و ثمان مایہ و دوم سیر نبی صلی اللہ علیہ وسلم کہ از شیخ سراج اللہ والدین
خادم نویسانیدہ بودند -

سیوم اوراد مخصوص فرمایند شہائے کہ حضرت قطب بن بندگی مخدوم زادہ
بزرگ را منقولہ داشتہ بودند از جمیع کردہ بندگی مخدوم زادہ بزرگ چہ شام شرح
فقہ اکبر با خانہ پنجم شرح فقہ اکبر پاری در ایام نویسانیدہ میخواستند کہ این شرح
را نیز عربی بنویسند ما گفتہ او از داد کہ پاری کن انگاہ پاری نویسانیدہ ششم شرح قصیدہ
الہی - ہفتم شرح عقیدہ حافظیہ با فضائل خلفاء راشدین ہشتم ضرب الامثال ہمہ جوانی
قوت القلوب دہم عقیدہ چند و رقی نویسانیدہ بودند چون استماع یافتند کہ بندگی قدوۃ المتابعین
عقیدہ می نویسند خود نہ نویسانیدند کہ بان پسندہ است یازدهم شرح رسالہ قبشیری فرمودند کہ
خانہ را درین کتاب فتم کنند دوازدهم دہم شرح عوارف پاری کہ در شہور

سہ عشر نما فیہ نویسانند و چار شرح ادا ب المریدین از جلد آن یکے عربی دست دیگر فارسی
 ہند ششم اسمارالاسرار در گنگائی کہ ملک زادہ شہاب الدین لیسر ملک قطب عن قول فیروز شاہ
 پیش حضرت قطبی این کتاب بخواند حضرت قطبی می فرمودند بہ شرح نصیر الدین محمود اگر یارم بود کہ
 این کتاب را چنین نویساندہ ام سبق نمی گفتے و این را ظاہر نسب کردے اما شفقتے و مکرمتے کہ حضرت
 قطبی بر ملک زادہ شہاب الدین داشتند ہفتاد و چار سمرن اولہ الی اخرہ سبق فرمودند و
 لیکن چند محل بیان حروف مقطعات ستور داشتند و انچہ تعلیم فرمودند بر اسے استماع
 آن رنفر متعین بودند خدمت مخدوم زادہ میان ید اللہ و خدمت میان عبداللہ و خدمت
 قاضی بہار الدین و بغیر ایشان میان خلفا و یاران مقرب ہر کسے کہ بیرون حاضر بودے
 سامع نشدے خصوصاً بعضے بنیرگان و نبہگان و شیخ نہاج الدین المعروف
 بہ قاضی راجا و شیخ زادہ شہاب اللہ والدین و شیخ سراج الدین بوقت خواندن
 ملک زادہ سامع شدندے فاما بغیر آن رنفر متعین اگر میان ایشان
 اہل استماع کسے حاضر نمیشدے سبق را مہمان نمیداشتندے و جز این ہمو از ان کہ در
 مدبر طور اند خدام حضرت شیخ شخصی را از دیگر مجازان و مترشدان و ایندگان خالقہ در ان
 مجلس سبق اسمارالاسرار نہی گذاشتندے شرد شہم حدائق الانس نوزدہم فاتمہ رسالہ تیشری
 اگر جہ آن کتاب را در شرح رسالہ تیشری فہم کردن فرمان دادہ بودند اما این نیز بیان
 سہ کتابے علیحدہ و جاری گشت و پنج رسالہ دیگر یکے در بیان اداب سلوک
 ظاہر دویم در بیان اشارات مہبان حق حل و علا سیوم در بیان ذکر ہا و مراقبہ ہا کہ بارسی
 نویسانند چارم در بیان معرفت حضرت بل جلالہ بیچم در ابام صغری مخدوم زادہ سید روح اللہ
 بہ حضرت مخدوم کہ حضرت قطبی از مخدوم زادہ مذکور بر کسبیل املا نویساندہ بودند

بست پنجم تصنیف حضرت قطبی مکتوبات بودند که بعد وفات حضرت قطبی خدمت مولانا
 ابوالغیاث المعروف به قاضی نورالدین خادم خالقاہ حضرت قطبی جمع کرده اند ^{بست} ششم
 یک دیوان جمع کرده مولانا عماد فتح آبادی بعضی منیر مابند غزلیات بندگی محذوم بسیار بوده است
 مردمان دیگر سخماے دیوان هم کرده باشند و چهار نسخہ ملفوظات دیگر یکجا جمع کرده
 محذوم زادہ سید ابن الرسول المعروف به میان منجلی کہ چیزے ازان در شہر دہلی
 منبتہ بودند و بقہ آن در شہر احسن آباد تمام کردند و دوم جمع کردہ قاضی علم الدین ابن
 شرف الدین اچودہنی تربت قاضی شاد سیوم جمع کردہ شیخ اسلم حجتی کہ او جوانی
 ترکس بندہ بود بعد از ترک اورا کار تصوف دست داد مردمان اورا شیخ الاسلام
 گفتندے چار ملفوظ منظوم منبتہ ملک زادہ مقبول خالواذہ برگزیدہ آل
 اکبر ملک عثمان جعفر مرید و ستر شد و مجاز حضرت قطبی - فی الجملہ یکبار کی در مجلس سبق
 حضرت قطبی حکایت تصنیفات افتاد فرمودند میخواستیم کہ اعتراضات اشارات
 بوعلی سینا نویسم نہ منبتہ قنادے و ترجمہ تعرف نیز میخواستیم کہ نوییاند
 نوشتہ شد روزے در مجلس سبق حضرت محذوم خدمت سدھی ابوالعالی تفسیر ملقط
 پیش حضرت قطبی نوییاند کہ سخماے غریب مطالبہ افتاد بر اسرار رموزات و
 اشارات بیان دقائق و اظہار حقایق و معارف و شرح اشکالات اطلاق شد
 سیدی ابوالعالی تعریف کردند کہ خوش سخماے و خوش عبارات و استعارات
 و شروع تصنیفات سدرج است حضرت قطبی فرمودند اسے ابوالعالی
 انجی کترین سخماے اسرار بود اول ازان در تصنیفات خود آورده ام و انجی
 مصلح ترین سخماے اسرار در ششم بیرون نداده ام زمانہ آخرت مردمان بغیر ریاضت و اعمال

و بغیر کشف مال این چنین سخن بیاورد حکایات و مباحثه و مجاوله دست آموز با سکه خود
 خوانند ساخت درین معنی بعضی اکابر که اسرار نازک بیرون داده اند مطالبان و
 سامعان و متالبعان ایشان رازیان کار کار و بهار ایشان آمده است و تا که جهان خواهد
 بود در راه و در هر دو آن فاشش کردن اسرار مفصل و مضر خواهد ماند -
 القصد فاما ان مقرب ملازمان اقرب چنین میفرمایند که حضرت
 قطب المشیخ راز از چند کتب تصنیف خود غیرت است بکے ازان کتب تفسیر
 لقطه است دوم شش نام است که خطایز القدس نام کرده بودند و سوم اسرار الاررار
 عامه بر بیان حروف مقطعات غیرت است - چهارم خلافت نام است -
 روزی که مخدوم زاده سید کلیم اللہ بن سید اللار لوموری المعروف به میان
 مکتب پیش حضرت قطبی التماس نمودند اگر اشارت باشد بنده این خلافت نام
 را پیش بندگی مخدوم بخواند حضرت قطبی فرمودند خیرین شمارا سبق گویم ہم شما مطالعہ
 کنید شرح خدمت قاضی لوزالدین خادم خانقاہ درین محل ہمیشہ بر شرح تمہیدات این
 نیز و انباشد و در چند محل که اسرار عظیم مندرج گردانیدہ اند در ان نیز جوہر انباشد
 بعضی مقربان حضرت قطبی که امور تقرنات و ولایت حضرت قطب المشیخ تجرید
 داشتند بعد نقل بندگی مخدوم زاده بزرگ میفرمودند که شاید که
 غیرت بندگی مخدوم رسیده باشد بعضی فامرگان چنین فرمایند روز
 مثل این حکایات پیش مخدوم زاده خورد حکایت می شد فرمودند چہر غیرت
 شیخ احمد بعضی حضرت قطبی نباشد کہ یک کتاب فاعہ اورا شرح
 نبشت و دوم کتاب فاعہ اورا سبب گفتن آغازید کہ قاضی سینف الدین من کے مخلوق

صوفی را ابواب غیب ششین گفت باب قاف مانده بود بجزان صادق میفرمایند روز
 حضرت قطبی فرمودند این کتاب من بچیان است یاران کبار میفرمودند معنی بچیان است
 آنست چنانچه سوانح از ان امام احمد غزالی رحمت اللہ علیہ کہ امام فرموده بودند این کتاب
 من در جهان ہم چنان سلامت ماند مقربان حضرت قطبی بودند فرزند از امر روز باز
 سلمان بیان بره زبر زخم غیرت شیخ آمد آمد یعنی زبر غیرت حضرت قطبی
 آمد مقربان حضرت قطبی با جماع میگفتند من ازین اطلاع سر غیرت حضرت قطبی
 ندگی بیان خورد عین حضرت خواجہ خود را محافظت می نمودند و بعد وفات بیان بزرگ حضرت قطبی
 کہ بیان خود را بنا کجہ کسی با عطا فرمودند مخدوم زاده خود بنا کجہ را برکتف انداخته از پیش
 ندگی مخدوم با حسن و آداب عظمت اولیائی قیو و اصحاب تصرفات بہ انتقال آن مجلس
 تہنیت نمودند کہ بجز آن چنین گویند ہر بار کہ در صد رجات ندگی مخدوم پیش مخدوم زاده خود حکایت
 شہ جویت و دعوت اتاد می مخدوم زاده خود بہ بیستہ و خونی انکار آورده و چہ سے
 مبارک کشادہ و بابر و بیہ سے در مبارک بسوے مخدوم اشارت نموده و سر فراز آورده خا
 ماندند سے اصحاب مجلس را چنان احساس گشتہ کہ مخدوم زاده خود از ندگی مخدوم نجابت
 می ترسند و مردمان را بدین نوع علم میدند یا آنکہ بندگی مخدوم ہمیشہ میفرمودند سے بعضی
 مردمان گویند کہ من غیرت و آدم من لجا سے رسیدہ ام بر ہیچ غیرت بد جز غیرت
 خواہم کہ در خلفا و یاران مقرب میفرمودند ازین مکرمت ماہر گزغہ نشویم و غافل نباشیم
 اگر و ازین سخن کرمیت بندگی مخدوم ہم چیز سے بہت و آن مقاسے کہ از عنون
 حق تقاسے یافتہ اند ہم آن ہم تا بہت آرسے اولیا و اصحاب خرقات و ولایت را
 صفت جمال ہم میدند و صفت جلال نیز می سخنند از ان آثار صفت جمال بظف

لطف مالامال بود و از آنا و جلال تنیع قہر سے بر حال چون قلب سلیم و لئے ازین دوستان
 حق محبوبان مطلقان کسے دشتے منشرح شود خواہ با اختیار خواہ بے اختیار و سے از توصل ریح ارادہ
 حق جل جلالہ و اسطاعظم سہانت سحر لطف آن صاحب تصرف در تحریک آمد موج عنایت
 سر بر کند قطرات ایثار تراکم ترجم بر تشنگان بیاد و گاہ ہے با سنا کہ در لحوہ لبش نشہ
 و اماندہ با ویہ نامون فراق را کسیر اب گرداند و گاہ ہے با سنا کہ نباتات مراد
 جہانی را در عین ہنگام تموز برویاید و اگر معاذ اللہ در نظر قلب سلیم این عنف دان و عادلان و
 سر لڈازان کہ این کسے طالبہ با خویش قرابت و تصرف و مدارتے مختلف دارند
 لاجرم با اختیار این ہایابی اختیار این صاحب دلان و سروران اصحاب مراتب تنیع قہر از نیام
 تحمل بردن جہد و چون برق بر خشد و ہم چون ارعد در جہد و گاہ ہے بود کہ نیمہ جزو سے
 گزارشتہ بقیمہ اشش را معدوم بیاید و گاہ ہے بود کہ کلاہ زمین را از پیش بر اندازہ
 و کوہ پولادین را در چشم بر ہم زد می انگذارد و ابا و آنی کمل را پرانہ بردارد و ہین را مردمان
 تنیع برینہ نامند و این تنیع را شکس کرد است سجا انب در شش حبت چون سجا انب کہ
 در یک لحظہ بیکبارگی در شش حبت سکار کسند تیسر پذیرد و مثل اجرا سے امور این
 اصحاب تصرفات آنست ہر گاہ کہ باد شاہی سجا اپدیک بندہ خویش را خطاب و مرتبہ و سجا
 و مکانی تفویض فرماید اول ہا مراتب ولایت و خیل و تنیع و تمتع لائق آن محل و مرتبہ مہیا گرداند
 پس و سے را جلعت خاص شرف کردہ بر بند وزارت و محکمہ حکومت فرست
 بگرد سے کہ آن شخصے از تقریب بار جای سلم مسند وزارت با محل حکومت
 رخ بند جلگی اہل مراتب و تابعان و رایات داران و خیل تا نشان دجا و نشان و
 حاجیان و سرنجان و دولان و دوران و جلاوان پر حکم اعلیٰ متابع مقام و مطیع و سے گشتہ

در امور خویش مشغول مانند وقتی باشد که به امر و اشارت آن ولی ولایت و صاحب صدر
 حکومت و وزارت یکے را بر آرنند و دیگرے را بر اندازند و وقتی بود که بر قاعده داراست
 سنت بادشاہی و قوانین نصب عہدہ خود و منسوب کار خویش بغیر قصد والی ولایت امور
 در ساخت و بر انداخت را جاری دادند کہ ایشان را بر حکم فرمان اعلیٰ ہم برائے اجرائے
 آن امور منسوب گردانیدہ اند اقل ترین امرائے امور تصرفات این اصحاب ولایت
 آنست اگر سخوانند کہ در یک ساعتے در محل بالیست حاضر شوند تو اتند خود جائے کہ
 نشسته یا ایستادہ بتعبدے و شغلے کہ بودہ باشند بما بنجا بانند ازین بابت تصرفات
 بسیار است چنانچہ شیخ محمد الدین و دیگر اکابران را می آرنند کہ روزے اندر وقتے
 معین سیزده جا استند عابد بود شیخ محمد استند علیہ در مقام خویش جائے کہ
 نشسته بود بما بنجا بودہ است و لیکن در سہ محلہاے استند عا حاضر نشد
 و شتر الطہمان سجا آوردہ بہ احسن معیشت از ان محلہا مراجعت فرمود حضرت قطبی فرمودند
 در ویستے خود را بہ مثل آوردہ کہ گوی پیسے بہت فراست تا با مرید خود نمودار می کند
 حالیا مرید پیش و سے آمد اور ادید نشاخست کہ این شخص پیر نیست دانست
 پیسے نشسته است کہ تمام اندامش در گدازست و دیکے بر سر دگیدانے
 نہاد و لاندرون دیکے کچھ می انداختہ می نبرد برید خود را طلبید کہ بیامہر دو بجا
 ہم لقمہ شومنا دان عدم التفات نمود و بگذشت چو او دور تر از ان شخص صاحب ظرف
 رفت آن شخص گفت ہلا باز گردو بہ بین آن بیچارہ چہ بیند گوئی بادشاہے بالا
 شختے مکلف بہ ارادت سلیمانی نشسته است مریدش خواست کہ
 باز گرد گفت در گذر کہ لولاتی لغت نبودہ آن بیچارہ فی الحال بے اختیار خود بقوت

ز درایت دور باش و لایت آن صوفی صاحب تصوف از آنجا در گذشت۔
 ایضاً حضرت قطب المشایخ مینمودند روزی بعضی مریدان شیخ نظام الدین
 جاے زقت بودند در حالت سفر اندر اثنا سے راه سے از دور نظر افتاد کہ شخصی ہمی آید
 ایشان در شخص آن شدند کہ بدانند کہ کسیت و چه حالت است بندگی خواہ را
 دیدند بشناختند بر چہ بردست خواہ شیخ و سپر لوز و تا زانو سے مبارک جامہ نام
 بود پرسیدند و بالکح پیوستند تا قصہ صحت حال معلوم گردانند بندگی خواہ
 گفتند ما ہفت تن بودیم کہ بر حکم فرمان بر بسے کشیدین کشتی کہ اندرون دریا
 غرق می شد رفتہ بودیم آن کشتی را کشیدیم و بار کشیدیم این نیز از سرے از جہان
 ولایت است۔

ایضاً نقل است کہ دو ذی شے است و مدہوش محبت و غرق معارف
 و حقائق در کرانہ شہرے برسان و یوانگان و ولہ زدگان نشسته بود در حالت
 سفر شیخ ابوسعید ابوالخیر را گذر بر آن شہر افتاد شیخ از ضمیر باطن خود بشناخت
 کہ این مرد ولی والی ولایت است اذن خواست تا درون شہر در آید آن ولی
 گفت درین شہر در آما بشہر کہ در ولایت دیگران تصرف نکنی شیخ قبول کرد
 و در شہر درآمد و در اثنا سے راه منطوق سے واردید و ظلم و ظالم را بشاہدہ خود با شہا
 معتبران احساس نمود از کمال شفقت دل شیخ بسوزست و بران ظالم تغییر نمود آن از
 اثر تغییر نراج شیخ بس معظم ولی صاحب نفس بود ظالم بمرد چون شیخ را الزان
 شہر مراجعت اتفاق افتاد خواست تا برون آید بان ولی ملاقات شد
 ولی گفت شرط چہ بود شیخ ابوسعید رحمتہ اللہ علیہ بر ایفاء عہد البیتاد

دگفت راسے تو دیرانہ گفت برجامم زخم پاپرا بیا منت زخم شیخ ابوسعید فی الحال پارس
 داد ایمان رازنہار جان را تو دانی باتفاق فریقین بر جان اتفاق افتاد شیخ ابوسعید گفت
 بلا مہلت سے روز بدہ مدت سے روز مہلت در میان آوردند پس بعد بیوم روز
 شیخ ابوسعید ازین جهان ناپدید ار سحر آمد آن نیز از بابت تعرفات ولایت است
 کہ از خدمت شیخ ابوسعید ابوالخیر و از ان دل مست و مدہوش صادر شد۔
 ایضاً القصد حضرت قطبی میفرمودند ہر کرا ولایت میدہند از ان سو مہفت
 کو اکب را سحر او میگردد انذ انقاب را بر سر ما تہاب در پیش عطار در اور پس زہرہ
 را راستا شتری را جانب چپ و مرغ را جانب پسے راست زحل را جانب
 پسے چپ تا تا اثرات معرفت کو اکب در اوقات تعرفات ولایت خواہ
 باختیار خواہ بے اختیار کشش بنظر پیوندد میفرمودند این شرط نیست کہ بر اسے ولایت
 سید و شانزادہ و اشرف قوم شیخ زادہ و خان زادہ و دانشمند
 و علامہ وقت باشد دل غلام باشد و مولازادہ باشد و کاسب باشد و عورت
 امیلہ باشد ملکیہ کنیزک ہم ولیہ باشد۔

باب ششم در عرایس و ضمیانات

ہمیشہ در صدر حیات حضرت قطبی امین معتاد بود ہر عرسے ضیافتے را کہ حضرت قطبی کجبار آغاز بند
 امین ہمیشہ معتاد ساختہ و خدام حضرت قطبی راہ براہ فوت شدن روانہ داشتند
 در دوازدهم شہر ربیع الاول عرس حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم می کردند
 درین روز مجلس شماع می آراستند در چهار دہم ماہ مذکور عرس بندگی انصاری الشایخ
 ترا

برمان چشتیان شیخ قطب الحق والدین نوزاد اللہ مرقدہ میگردند تا مادرتین روز و شب
 سماع کنند و این عرس در شب پانزدہم بوقت افطار بود و در نوزدہم
 ماہ سلطو عرس برادر خود حضرت قطبی یعنی سید احمد میگردند بعد ظہر مائیدہ مصروف می
 در شتند و التہ ما کولات و مشروبات را با خناس والوان فرمایشش سفیر نمودند و در پانزدہم
 شہر ربیع الآخر عرس قدوۃ المشایخ بندگی مخدوم زادہ بزرگ میگردند و در نوزدہم
 ماہ مذکور عرس بندگی سلطان العاقین رحمۃ اللعالمین مخدوم شیخ نظام الدین نوزاد اللہ
 مرقدہ میگردند و سفیر نمودند از مخدوم شیخ معین الدین با تازا بندگی شیخ فرید الدین شایخ چشت
 اہل مندہ مارا فقر سلم بود در روز عرس کندوری سماع و اجتماع چہ نسبت بود و
 ہر وقتے کہ براسے ملاقات بندگی شیخ قطب الدین آیندگان می آمدند بندگی
 شیخ راجان استغراق سکرد و صحن بود کہ خبر غیر نبوده است خادم می آمدے
 ہر چہ بر حکم اشارات مامون شدہ بود بالاسے ہر دو کتف مبارک گرفت
 قدرے می جنبانیدے بندگی شیخ ہمیشہ آمدہ بہ ابر و تاسے مبارک اشارت
 کردہ پسیدندے کہ حیثیت خادم بدو دست باز اشارت نمودے کہ آیندگان
 بسیار جمع شدہ اند بندگی شیخ اشارت بہ طلب میگردند و بعد از احضار ہر سہ
 بدست راست اشارت بہ آوردن کوزہ آب می نمودند خادم کوزہ آب پر کردہ
 پیش آوردے ہمہ ان یک کوزہ آب پیش ہمہ بردے ہر یکے قدرے
 از ان آب یا شایدے کہ پس بندگی شیخ دو دست مبارک برائے
 فاتحہ می از آیدندے بعد از اتمام فاتحہ ہمہ آیندگان سلام کردہ بازمی گشتند
 و بندگی شیخ فرید الدین را فقیرین حد بود کہ ہمیشہ برگ ہائے در خان کارہ می آوردند

بغیر تک پیش بندگی شیخ می داشتند قدرے از زبان تامل کردند و یاران
خانقاه با جاره را نیز همان لغو بود و روزی بندگی شیخ نظام الدین را این معنی احاس
دستار خود برهن داشتند یک دانگ را نمک آورده در آن سبزی انداختند
بندگی شیخ را نیز نمک محسوس گشت بر سینه درین سبزی نمک انداخت تعریف
کردند مولانا نظام دستار خود برهن داشتند یک دانگ را نمک آورده بنداخت
فرمودند ازین بابت مکنید و هر وقت که روز عرس کسی شیخ آمدی بندگی شیخ فرید الدین
بوز الله مرقدہ خدام را بر داه فرموده بودند ایشان سفره می افراشتند پیش هر نفری
قدرے نمک و یک کوزه آب میداشتند بعد چشیدن نمک قدرے
آب می آشامید پس فاقه بر روح کس که عرس بودی می طلبیدند تا بعد
عطف خلعت خود که به شیخ نظام الدین تعویض کردند در آخرین ایام فرمودند بیا مولانا نظام الدین
زمانه آخر است ترا ازین هم باید یک تنگه نقره بدست خود بوده است بندگی شیخ نظام الدین
را دادند حکایت مشهور است برکت این نفس بندگی شیخ نظام الدین را
بآن کمالات دین و فقر کرمین و اتهام اشیاء و انگ و فتوح هم بسیار رسید که در یگان روز
عرس شیخ صید لنگر بصره رسیدی این نیز می فرمودند روزی مقرب از قربان
بندگی شیخ قطب الدین در حضرت شیخ تعریف کرد که چرا نمودم کندوری نمینمایند
فرمودند که بعد پنجاه سال من کندوری درضا لوزده خود خواهم کشید همان بود که بعد پنجاه سال
ازان وقت امر بندگی شیخ قطب الدین در ایام شیخوینت بندگی شیخ نظام الدین
در روزنامه کے عزیز بسیار و بصره رسیدی بسیار طعام خستند
وازد نام بکثرت هر چه دافر ترا بنامید تا که درین منہ در خانقاه شیخ شخصی نبوده است و نیست

فی الجملہ باز آیم باجا و معادہ عریس کہ حضرت قطب المشائخ داسند در سلخ ماہ مذکور یاد در
 غرہ ماہ جادی الاول عرس سید السادات سید چندن المسمی بسید حسن قدس اللہ سرہ
 العزیز میگردند و در شب ماہ چارم رجب المرجب عرس حضرت خواجہ ادیس قرنی
 رضی اللہ عنہ میگردند و در شب پنجم ماہ مذکور عرس حضرت امیر المؤمنین حسن رضی اللہ عنہ و کرم اللہ وجہہ
 و ششمین ماہ عرس اکمل المشائخ معین الحق والدین نور اللہ مرقدہ میگردند و دوم ماہ
 رمضان عرس سید مبارک خواہر زادہ خود و مفہم ماہ مذکور عرس بندگی رشد المشائخ
 شیخ فقیر الدین قدس اللہ سرہ العزیز میگردند و اندرین روز بے تکلیف نمودند
 روزگاہ و ارایش آن پیش خود طلبیدند و برائے اجناس و اصناف و شیرینی و
 وافر نمودند و درین عرس بے اموال مصروف داشتند و در وقت
 اجلاس در مجلس التہب بسیار مناقبات حضرت مرشد المشائخ در تقریر آوردند
 و چشم ہا بر آب کردند و با سف و تلہف تمام بہ انقاس سرد و مکمل بودند
 و درین روز میفرمودند تمام سال من در پناہ این روز است و ہر چہ رحلت
 روح مطہر حضرت شیخ در بغداد بودہ انتقال جسم پاک را از خانقاہ نانی بہ
 عاب گاہ باقی در شہر دہم این ماہ بودہ است اندر شہر دہم ماہ نیز جز بے طعام
 لطیف نراندن فرمایند و در روز دہم ماہ عرس حضرت امیر المؤمنین
 علی ابن ابی طالب رضی اللہ عنہ و کرم اللہ وجہہ میگردند میفرمودند من از امیر المؤمنین علی
 رضی اللہ عنہ پرسیدم کہ وفات شما در کدام روز است فرمودند در ہفتم ماہ است
 اما بروایت صحیح وفات امیر کل در نوزدہم ماہ مبارک رمضان مشہور است من
 ہمدین روز خپا سخن پیش از تحقیق کردن معاد نوزدہم ماہ در ششم ماہ مستقیم

گردانیدم و در شب بست هفتم ماه مذکور عرس حضرت خیرالنساء بی فاطمة الزهراء رضی اللہ عنہا
 میکردند و در پنجم ماه شوال عرس بندگان والد خود قدس اللہ سرہ العزیز و همیشه معتاد
 چین بوده است که در روز عرس هر کس مناقبات فحایل آن کس بسیار فرمودند
 در سیزدهم ماه عرس جد پدرین خود یعنی سید السادات منبع السادات
 سید علی میکردند و برای این عرس فزایش و یک باعی میکردند در سیزدهم
 ماه ذوالقعدة عرس مخدوم والده خود یعنی خداوند مخدوم بی بی رانی بزرگ و در پنجم ماه
 و سبج عرس خواهر خود یعنی خداوند ابی بی رانی فرزند کردند و در پنجم ماه محرم عرس شیخ
 زید الحق والدین نور اللہ مرقدہ و اندر دهم ماه مذکور عاشورہ عرس حضرت امیر المومنین
 حسین علی میکردند علیہ السلام میکردند و کند وری ما را هر سالے چین معتاد بوده
 است که وقت افطار لیلة الرغائب و افطار صوم استفتاح و افطار روزه شب برات
 و اندر ایام عیدین عید فطر و عید اضحی کند وری مصرف میداشتند اما در روز
 عید فطر پیش از رفتن در نماز گاه اندک چیزے از شروبات و ماکولات پیش
 طلبیدندے از شیره خرما و غیر آن و بعد مراجعت از نماز گاه کند وری
 عام می شد و در روز عاشور که عرس بروج حضرت امیر المومنین حسین علیہ السلام
 بودے و بعد صرف مایده فدام حضرت نمک دان و سفره گرفتہ پیش
 سجاده و لامیت می ایستادندے حضرت قطبی میفرمودندے بروج
 پاک امیر المومنین حسین علیہ السلام فاتحه اخلاص بخوانیم و در روز آخر چهارشنبه
 اول وقت کند وری میشدی و دین مدت مدود و سال عمر خویش اگر چه گاه
 عرس وجه بودے یا تعذرے پیش آمدے بانکدے فحایل گشته این بقدر

اعراض و ضیافت کند و ری ہا فوت شدن و سہل ماندن و اگذاشتندے در روز ہر چارہ
 در روزہ پاک ندگی قدرۃ المشایخ اعنی مخدوم زاوۃ نزرگ میفرستند و گرد و برگ و تبر مبارک
 مخدوم زاوۃ طواف میگردند بعدہ می نشستند و ختم قرآن میگردند خدام حضرت قل سگفتند پس
 در سنیف آواز و ہستون کہ در بابان مخدوم زاوۃ نزرگ است نشستہ کند و ری ہر روز
 میداشتند۔

باب ہبم داخلت و رسماع

طریقہ در رسماع بحالات ہر چہ خدام حضرت بوراہ گشتہ بودند محلی محفوظ مرغوب می آراستند و در ہر
 طرف اندر طاقتہا درون صحنک با گلین غروب پارہ می سوختند و بساطے لطیف می از داشتند
 و ہمہ اہل دل و اصحاب تفریح را بعد صرف مابہ باز میگرددانید مگر چند نفر سے محدود
 بر حکم متا کہ ایشان در زمرہ مسترشدان حضرت قطبی در آمدہ و نقد آوار اختیار اطاالت حق
 و مالک راہ تصوف گشتہ بودند اینبار اور مجالس رسماع بداشتندے در مجالس رسماع
 حضرت قطبی ہمیشہ حضرت قطبی را دہر دو مخدوم زادگان و خلفا و مسترشدان را از وقت
 اجلاس باز تا وقت مراجعت اہل مجلس چہ حکون آدانی و تجلی و سحر تو ابدے و تکلیف و
 اضطرابے و وقارے و بکائے و انکارے بودے و ہر خلیفہ و مجازے
 و مادوزے و وکیلے و مسترشدی و صاحب حالتے و مقامانے بودہ است از
 تو اجد و اضطرابی و درد مندی بکا و انکار و نیاز مندی و بے رولائی حال
 و اماک مقالی ہر شخصے این نامہ متوسطان حضار و مبتدیان نظار را و جدے و حالتے
 پدید آمدے و سایر نظار را جرتے و عبرتے ظاہر گشتے ہیج روزے از اباسماع

غالب نگہ آشتی که اصحاب انکار سماع و فقہائے نامدار از ظهور آثار در دسترسندی
 و حالت محبت حسین تفرزد و متکبر قویش بزفاک آستانه دو دمان ولایت و فاندان
 هدایت حضرت قطب المشایخ نه سودندے البتہ بسیار آن درین
 ایام اسرار سماع از سر اخلاص و صدق معتقد شده و ساز و خوش عنان گشته
 زلف ارادت و دست بیعت مشرف شدندے و محب اہل سماع
 گشتندے و بہ قواعد صدیق و اعتقاد درست عذر گدشتہا خواستندے
 دائماً در مجلس سماع حضرت قطبی مزامیر نبودے کہ بجدے کہ در روز ششگشت
 کار خیر خدمت خلف المشایخ حاجی الحرمین الشرفین سیدین الرحمان کہ حضرت قطبی نیز
 از کمال شفقتی کہ بر مخدوم زاده سیدین الرحمان داشتند و مکرمتے کہ حضرت قطبی با
 بر شیخ منہاج الدین بن عبدالمعروف بہ قاضی راجہ بود برابر مخدوم زاده سیدین الرحمان
 در فاندان شیخ منہاج الدین میرفتند در اتنا راہ ضیا گران مزامیر لیاختن خواستند حضرت
 قطبی منع کردند و فرمودند باید کہ قوی و دستکی باشد معلوم عقلا سے دیندار بار در آن
 حالت نیز حضرت قطبی مزمار را نزدیک خود روانداشتند مطربان راجہ قوی و چنگے
 نموده است مزمار می آوردند حضرت قطبی راجہ آمدندے و دور کنانیدندے زیراچہ
 در مجلس حضرت سماع حضرت مرشد المشایخ مخدوم نصیر اللہ والدین نیز مزامیر نبودے
 و مقام شنیدن سماع حضرت مرشد المشایخ چنین بودہ است کہ حضرت شیخ
 بر قول شعر عربی و غزل و ابیات عربی و غزل و ابیات فارسی شنیدند گاہ از گاہ
 چرخ گشتی ہم بود فاما شنیدے بسیار شنیدندے و البتہ بے ارادات
 غیب تحمل کردندے بعد غلبہ کہ از حد تحمل برگزشتے و اجد و اضطراب روی نمودے

کرات حضرت قطبی فرمودند ندگی خواجہ یک کرات بر سر و دمنده ہی ہم سماع شنیدند
و آن آخرین سماع بود اینست -

بیت

بچلی رت بہا ہی کے ہنکے یا چار و ہول برانا نکرہ اہ کہ چلی نار
فی الجملہ ہمیت حضرت قطبی را حالات کمالات و عاشقانہ و در دست اندازہ بودہ است بعد نگاہ دا
داراد نے چند چغنی نبردند سے دوست و با موضوع با معنی مرتب جنبا نیدہ فرام
آوردہ مراقب ماندند سے البتہ سماع نزدیک حضرت قطبی محبوب چیز سے بودہ است
و میفرمودند مرا کہ این رہ کشاد از بسیار می تلاوت کلام اللہ و از شنیدن سماع حضرت
قطب المتناجی میفرمودند من از حضرت رسول اللہ بر کسیم در کتب منقول است
کہ حضرت رسول اللہ چند کرات سماع شنیدند این سخن راست است حضرت
رسول اللہ فرمودند آری راست است بعد گذرانیدم کہ من سماع بشنوم فرمودند شنو
فی الجملہ حضرت قطبی میفرمودند پیر مرا نیز ذوق سماع بود روز سے در دہلی سماع بود مولانا
جمع شدہ زیر پایا سے خوش ادویا مالیدہ بر آتش می تصدند ما باک سخن شنیدنی
پیر مرا در گرفت در دروغ غلبہ نمود بہ منطقی کہ زمام تحمل از دست طاقت شد پیر
نیز با آتش بر رفت و بسیار سماع شنید و منظر بگشت مولانا میان خوش
مائل شدند و گفتند چہ باشد کہ ما بار سے بہ تدبیر سے و حکمت بالایی آتش
خبیم این کہ بغیر تدبیر سے بقوت حال خود در آتش بر آمدہ و بالائے آتش تا در بر سماع
کردہ ذوق رانده است بہ بنیم تا شاید کہ با پیاسے این مرد را آلودگی حراحت آتش
رسیدہ باشد چون نیکو تفحص کردند هیچ جا بمرح نیافتند ہمہ تعظیم و تکریم پیش آمدند

این نیز میفرمودند گاهی پدر من در مسجد نماز میگذارد و دو نفر صوفی و فقیه در اباحت
 سماع مجاز و مباحثه سبک کردند چون پدر من از نماز فارغ شد فرمود شما چرا
 جدل بر خود منبسط کردانیدیدین که در نماز بودم آن قدر کلماتی که از تقریر شما پرسیدیم
 یک یک مرایا داد است پس سخنهای ایشان شرح در تقریر آورده فرمود چون که من
 در سماع درمی آیم اگر تمام جان پر از دهل و طبل شود مرا از آن حال خبر نباشد و بدان
 ملتفت شدن نتوانم القصه در خانقاه حضرت قطبی که سماع شد
 در مجلس سماع هر دو مخدوم زادگان می نشستند و حضرت قطبی در آن حجره بودند چون وارد است
 غیب غلبه نمود حضرت قطبی بیرون آمده سماع شنیدند و باز خود را گرد آورده
 باز را طرد گرفتند مخدوم زاده سید احمد برادر زاده حضرت قطبی در آمدند و در آداب
 و تواضع تمام حضرت قطبی را از سماع باز آورده اندرون حجره بردند و از نزدیکی میان
 سید احمد سچکس نتوانستند که حضرت قطبی را از سماع باز داشته اگر
 حضرت قطبی را ازین بابست خویش نیاید سب اما سید احمد بسبب
 ضعف پیری و غلبه حال حضرت قطبی ضرورتاً باز داشتند تا مبادا که وقت و
 حال از حد نگاه دانست برگردد و چه پیش آید زیرا چه بسیار از آن مقدمان اصحاب
 دوق و احوال در حال سماع در وقت مشاهده بدل روح پیش آمده است چنانچه
 افضل المشایخ برهان چشتیان مخدوم شیخ قطب الدین بختیار را بختیار
 شد و برین بیت در حال سماع بدل روح میسر آید -

بیت
 کشتگان خجرت سلیم را هر زمان از غیب جانے دیگر است

زہے دل خدا شناس وزہے تن خدا پرست وزہے نفس خدا ترس
 وزہے روح خدا میں وزہے عطا و نواخت باری عز اسمہ فی الجملہ چون ہر دو مخدوم
 زادگان واقربائے حضرت قطبی دیاران کبار تشریف ان دیندار و صوفیان سالک واصل
 در مجلس سماع می نشستند بے بسے ادا ب مجلس سماع نگاہ داشتند و خوش سماع
 بودے اوصاف حسن مجلس و ادا ب سماع و واردات غیب و غلبہ وقت حال عصمت
 و دارات آن مجلس و حالات پاکاں و پاکزادان و ہمکدان و پیروران البتہ ان درین
 مختصر نمی گنجد۔ القصہ چون در ایام آخر کہ حضرت قدوہ المشایخ مخدوم زادہ برگ
 رحلت فرمودند حضرت خواجہ نور اللہ مرقدہ از غلبہ جذبات خود را از محبت
 خلق و مجالس بازداشتند و بوستانہا و گلزار را و صحرایا بگریزند شب و روز اگر
 از صبح دیگر از غلبہ جذبات جز بکاسے و شورے و جز نوحہ و سوزے
 را روزے نبوده است بوسیلہ این اجرا حضرت قطبی نیز مجالس سماع
 را ترک دادہ بودند در ان ایام بندگی مغز المشایخ میان ید اللہ سلم اللہ
 تعالیٰ بہ بلوغت رسیدند و در ارشاد حضرت قطبی در آوردند و روے چہان تعریف
 مغز المشایخ را عیان آمد حضرت قطبی مخدوم زادہ بندگی میان ید اللہ را بجائے خود
 چنانچہ ہر دو مخدوم زادگان را نشانہ بودند ہمچنان بنشانند در خانقاہ تشریف باز
 مجالس سماع از تازہ القصہ حضرت قطبی را معتاد رفتن در خانکے برائے
 عرسے دھیان فتنے نبوده است و لیکن میان اکابر ان شہر در خانہ سید محمد حنظلہ
 و میان مریدان خود در خانہ مشوق ثانی خواجہ احمد عزیز دوبار و در خانہ شیخ نہاج الدین عمر
 فاضی را جا دوبار و در خانہ شیخ زادہ شہاب الدین و در خانہ شیخ مبارک

امیر امیران فاروقی و در خانہ شیخ زادہ ظہیر الدین بیکان بار رفتہ بودند فی الجملہ گویند کہ
در خانہ مولانا ظہیر الدین مسلم و پسران سلطان فیروز ہم رفتہ بود۔

باب دوم در اوست بود ظاہران

عارف حق تعالیقت

ظاہر آخرین ایام حضرت قطبی در ایام قریب صد سال و بعد صد سال عمر خویش از
جلد و ظالیف اوقات ایام او ایل خود بیچ و طیند را فوت شدن و انہی گذارستند بعد
اتمام تمام وظیفہ فخر کہ در او را دعطاء نے حضرت شیخ مسطور لودہ است
و غیر انہی حضرت شیخ سبیل ارشاد فرمایش کرده بودند اشراق می گذارند و متصل آن
یک چارگانہ چاشت ہم او را میگردنا نگاه از جا سے نماز بر خواستہ در مقرر سجادہ
شیخو حیت اجلاس میفرمودند خدام حضرت بادام دانگور و شمشیر حضرت
قطبی می آوردند در آخرین ایام حضرت قطبی مدت چارده سال قاضی نور الملکہ والدین را
نیابت خدمت حضرت قطبی بود این بادام دانگور و دیگر سرداری و آتش کندوی
سجوالہ قاضی نور الدین مذکور بودہ است فی الجملہ بادام دانگور و شمشیر کہ قاضی نور الدین شیخ
حضرت قطبی می آوردند حضرت قدوسی از ان تبادل کردند و اکثر برائے
مخدوم زادگان خود میگذاشتند و آخرین ایام کہ حضرت قطبی را ضعف بدن پیدا شد
در اسکندارہ شدن قیوالتند و با ان ہم ریافت سابق نمی گذارستند
تفایل اکل و شرب ہم بر معاد مجاہدہ سابق بود است در جلد بعد اشراق است
سیارہ فرمایش تلاوت حضرت شیخ نصیر الملکہ والدین میخوانند چون درین هنگام

آخرین طاقت نظر رفت نشسته استماع کردند و مولانا امام مہار اللہ والدین امام
 و تالی تلاوت حضرت قطبی پیشین مخدوم منجوانند کے سپس حضرت قطبی قدر سے
 بالائے بستریجہ فرمودند کہ اندران وقت قاضی مہار والدین رامینفر فرمودند
 قاضی آن روندانی کہ من برائے خواب غلطیہ ام دنہ گوئی کہ پیرین خواب میکند
 من ہم بروم خواب کنتم بدانکہ من سن کبیر شدہ ام می غلطم و بیدار می باشم چشمہای
 بندم تا از روی حکمت برودت چشمہا برو و بعدہ بر غاسقہ لقبہ
 چاشت ادا کی کردند بعد از ان مجلسی شد آئینگان و اہل سبک کہ می آمدند و در
 سقف بیرون خانقاہ می نشستند قاضی سراج الدین خادم پیشین در خانقاہ
 آمدہ ایستادہ شدہ می گفتند یاران بس اسم اللہ ہمہ بیکبارگی اندرون
 رفت پیشین نم چو ترہ بعضن خانقاہ ایستادہ شدہ بیک بارگی خدمت کردہ
 پیشین رفتند ہر یک در محل متعین و لایق حال خویش شستہ حضرت قطبی ضد
 سخن و غظ میفرمودند پس سخنام حضرت اشارت می دادند تا ہمہ آئینگان را
 چیز سے بیازند بدہمہند بعد لقبہ ترک کہ خدام حضرت بر ہمہ زامتا
 و یک جنس پیدا دندے ان گاہ حضرت قطبی فاتحہ برائے خیریت کارا
 بر آمدن حاجات صفار مجلس طلبی بیدند ہمین کہ دست بہ روئے مبارک
 بہ اختتام خواندن فاتحہ فروی آوردند ہمہ بر خواستہ و کلمہ بر زمین آوردہ باز میگشتند اہل
 سبوت و مجلس خاموشی سبوت می خواندند علوم تفسیر و احادیث و فقہ و اصول
 کلام و معانی بیان و تصوف بیان می شد جانب راستار حضرت قطبی مخدوم
 زادہ میان سیاحد و مخدوم زادہ میان ابن الرسول المعروف بہ بیان نوجو بعدہ دیگر

می نشستند و جانب چپ حضرت قطب المشایخ خدمت قاضی را جاد شیخ زاده
 شهاب الدین بن شیخ سلیمان و خدمت خواجه احمد بده دیگران می نشستند
 سخنران صادق چنین فرمایند که سید السادات سید محمد حمزه حسینی بالا دست
 مخدوم زاده بندگی میان سید احمد می نشاندند و سید محمد حمزه حسینی بالا دست
 تصنیف خود پیش حضرت قطبی بگذارند سید محمد حمزه که شرح عوارف نبشته
 بود پیش حضرت قطبی بگذارند و سید محمد حمزه حسینی بالا دست با حضرت قطبی نبود البته
 بندگی میان سید احمد برادر زاده بزرگ حضرت قطبی را اگر سخن حضرت
 قطبی فی الحال مفہوم نگشته و یا سخنهاست کتاب درکت شد یک دو کرت
 پیچیده پاسخ آن از حضرت قطبی در خواستند که حضرت قطبی از شفقت
 مکرمانه هیچ تکدر و تعزیر نمی کردند با مقربان حضرت را قدر سے عجب بود و دشوار نمود سے
 زیرا چه سچکس در رسوم ظاهر و بیان سلوک در مجلس حضرت مخدوم لفظ تمیز و
 القصد در وقت استوائ آفتاب قبلولہ فرمودند سے هیچ روز
 قبلولہ را فوت نمی کردند و میفرمودند بندگی خواجه میفرمودند هر صوفی که در روز قبلولہ نکند
 گوی تو وقت شب بیداری او تمام شب اندر خواب است اگر چه بیدار باشد
 و بعد قبلولہ وضوی ساختند و فی زوال بگذاوردند قاضی سراج الدین خادم
 کند لک همچو اول وقت پیش در درازه خالقاه البستانه بلند گفتند سے
 باران بسم الله همه اندرون رفته پیش سجاده شنیخ حقیقت رویشهاداشته
 در مجلس نشستند حضرت قطبی مواعظ میفرمودند در حالت تقریر عظمت
 البته که بیان تفسیر و احادیث و نقد و اصول و معارف و فضل بود

مگر حصار مجلس در بجز تخریق اندک و از احساس و اطلاع رموزات و استنفادات و عبارات
و فصاحت کلام حضرت قطبی بعد آنکه باز گشته به مرجع و ما و اسے خویش رفتند
تا چند ایام در حسین با مقرمانندے و میان خویش الفاظ و عبارات حضرت قطبی
را چند کرات مکرر داشتند و در روز جمعہ کہ حضرت قطبی درین ایام بر آن
نماز جمعہ اندر مسجد جامع رفتند و در مسجد دو وصف می افراشتند بر صنف
اول کہ بر آن حضرت قطبی می نشستند و دوم زاده بر رک حضرت خواجہ نوزاد شمر قدہ و مخدوم
زاده سید احمد و مخدوم زاده سید ابن الرسول المعروف بہ بیان منجہ زاده سید
و مخدوم زاده سید بعضی رسول بعد سید عبد الحلیم لوبہ سید فضل اللہ می نشستند
و در صنف دوم کہ عقب صنف اول بودے سید السادات منبع السعادات
سید ابوالعالی و مخدوم زاده بندگی میان عبد اللہ و خدمت بہاؤ الدین امام و
خدمت قاضی سراج الدین خادم بعد سید تاج الدین بعد شیخ حمید اچوہنی بعد مولانا
قطب صدر موزن خالقہ بعد مردمان دیگر از اہل خانقاہ و خانوادہ می نشستند چون
طبقہ اول بگذشت طبقہ بنیرگان و سب گان آمد بجائے پس بر آن حضرت
قطبی ایشان می نشستند چون حضرت قطبی از مسجد جامع درون حصار را بسبب
تنفر از سلطان نیروز ترک دادند و سہان سبب بود کہ حضرت قطبی از احسانا با در انتقال
فرمودہ جانب دہلی روان شدند تا حدی کہ سلطان پور رفتہ بودند کہ سلطان
بینین باز گردانید حضرت قطبی بر اسے نماز جمعہ مسجد محلہ بیرون حصار اختیار کردند
القصہ چون حضرت قطبی بر حکم معتاد باز گشت از مسجد در خانقاہ نشینند
مواظط و نفاج می نمودند و آداب ارشاد و ارشاد نمودند و بعضی طلاب حق را بہ احساس

صدق و اخلاص و توکل و تبتل و تزکیہ نفس و تصفیہ دل ایشان کہ کشف باطن
خود کشوف می گردانیدند الواب رشد و مکرمات مبیوط می کردند و ترجم و مکرم مغوف می داشتند
بواسطه این معانی طلب حق اہل باطن و اترقیات حاصل می شد و در وقت
لفیہ تصوف را شاہدہ می یافتند ہیچ وقتے حضرت قطبی مجلس را بہ تکلف
نمی آراستند و متاد و چنان بود کہ پیش غیر اہل تصوف سکوک بیان نمی کردند
و میفرمودند بندگی خواہد را نیز این متاد بودے کہ بجز غیر اہل تصوف بیان نمی کردندے
مگر پیش علماء بخت بزودی و ہدایہ و کشف میفرمودند و بندگی خواہد را علم خلائی نیکو ضبط بودین
علم بخشے تہمسن میکردند چون دانشمندان و فقیہان باز میگفتند بندگی خواہد را تہمسن
و آنکسین کان گشتندے و میگفتندے کہ شیخ دانشمند است فی الجملہ ہمیشہ
در مجالس و خلوت حضرت قطبی اعتبارے دوقارے ہر جہ وافر تر بودے
مقربان حضرت را پیش حضرت قطبی تکلم بے معنی و کلمات شتے نبودہ است
ہیچ کے سخن بلند و یادہ و لطیفہ ہائے مزاج پیش حضرت قطبی گفتن نہ توانستے
دہر اہل دوستے کہ پیش حضرت قطبی آمدے بر وہمین بخت بودے باید کہ
از خطا ہائے زیر دستان بگذرے و رعایت فرادسا کہین کنی و بران کسانیکہ
اگر دے نیکو عدل و انصاف و زرے و در دستگاہ خود احسان و مروت
را معمول دارے جلا حضرت قطب الشاہ را ہمیشہ معاملات ظاہر بکرتنگ
و یک سنگ بودہ است یعنی قدم صدق و اخلاص باستی کام بود ہمیشہ
از خطا ہائے نزدیکان و موالی و خدام خویش میگذاشتند و عفو فرمودندے
و ہمہ عمدہ کہ بکے تقویض فرمودندے ہیچ گروے را اذان ہمہ مغزول

نہی گردانیدند۔ اگر در امور شش قسم تعطیل و تقصیر و تنقیص بود سے و از خدام حضرت
پہنچ و فتح ابواب جمیعات و فصول معارف و تفصیل باقیات باز بستند۔

الفصل۔ باز ایام بکلیات اشتغال آخرین ایام مہین کہ ماہ رجب قریب
آمد سے حضرت قطبی نجابت منشرح می شدند میان ہر دو نفر یعنی خدمت
قاضی بہاد الدین امام و خدمت قاضی سراج الدین خادم کہ ہر کہ پیش سجادہ شریف
حضرت قطبی خاطر بود سے اور امیر مودند ملان ماہ رجب می آید این ماہ فضیلت

است برائے عبادات حق در جلہ چون وقت عمر در می آید و منوبہ تجدید ساختہ عصر
میگذاردند و ظایف قدیم الایام سچا آوری درند و دعا سے استفلاح می خوانند و در آخرین ایام
چونکہ خود تواتر استند مذکوریان یاد اللہ ہر روز بے ناغہ بعد عصر دعا سے استفلاح

بیشتر حضرت قطبی می خوانند و حضرت قطبی استماع بھی فرمودند و بعد اتمام دعا سے
ذکور حضرت قطبی ہنگامی یاد اللہ را در کنار می گرفتند مقرر بان اہل باطن سچا گویند
در حالت کنار حضرت قطبی ہنگامی میان یاد اللہ را از عون دل مہر خود تا چہ مغفوض

داشتہ باشد فی الجملہ معتاد چنین بود کہ بعد عصر سچا آئیدہ را نمی طلبیدند سے
و مجلس نمیشد اگر کسی از اجنبیان کہ معتاد اوقات حضرت قطبی دیر معلوم خود سے
دیر ملاقات سچا ہل نمود سے و یا کسی از اکابر و علما بود سے کہ اورا بسبب عادت

روزگار ملاقات لایبی می شد سے بفرورت می طلبیدند و بوجہی باز می
گردانیدند سے و برائے نماز مغرب و منوبہ تجدید میکردند سے و بعد شام
کنزوری بہ صرف میر رسید و در وقت صرف ماییدہ بدانچہ حضرت قطبی اختراع

ہدایت کردہ بودند خدام حضرت ہم بران معتاد کنند وری می افراشتند و

نان ہائے تنوری و مخک ہائے گوشت و کاسہ ہائے برنجی آتش پیش ہر شخصے
 علیحدہ علیحدہ می داشتند در آفرین ایام بندگی میان عبد اللہ و یا عبد
 قاضی سراج الدین کہ سران خدام حضرت و خاتماہ بودند در پایان کندوری تسمیہ می نمودند
 یعنی بسم اللہ میگفتند و سپر حضرت مخدوم در تناول شروع می کردند
 و در مجلس طعام کہ ہر یکے را در خور آنکس مقاسے و محلے معین بودے جائزہ
 ترتیب اجلاس اقربا و یاران حضرت قطبی در ضمن کیفیت سبق فرمودند حضرت مخدوم
 کہ در صدر سطور است ہاں ترتیب در وقت صرف کندوری ہم بودے
 و ہمہ مخدوم زادگان از بنبرگان و بندگان حضرت قطبی نشینند
 یعنی درون دائرہ مجلس نشینند و حضرت قطبی در مجلس طعام ہر یکے را
 بدست مبارک خود بسری و مخک طعام و میوہ و جزآن عطامی فرمودند و با آیندگان
 بناشتنے و مکتبی و باز پرسسی و ترقیبی کس خوش میباشند و میفرمودند ہر گاہ کہ برآمدہ من
 حاضر میشود منت ادبر من است این کہ مردم قدم رخصت کند و کارناہے خویش
 گذاشتہ درین وقت حاضر شود و تا دیرے بماند و انتظار کشد نہ اندک
 رود کوتے است کہ با من بیگد آنکہ میان درویشان رسم است
 کہ بعد فراغ از نایبہ براسے ہر آئیدہ حاضر شدہ رویشی پیش می آرند ہمین
 معنی است کہ دیراہہ نوع خوش میگرداند تا کہ بعضے حق گزاران این رویش
 را مزد و ندان می نامند ہر وقتے کہ بعد ہر ادا سے فریضہ کہ اہل جامعہ بعد از
 فراغ نماز سر بر زمین آورده از صفہ و محن خاتماہ باز میگفتند من اولم حضرت
 قطب المشرق بعلیک السلام مبارک فروی آوردند ہائے جان

سبقت نمودند گوی که من اولم حضرت قطبی را ایشان سلام کردند
بعده سر بر زمین آوردن جامعان بعلیک السلام و مخدوم به دوستی می نمودند
در عهد دولت شیخوخت بندگی خواجہ چون کس دوری آپیش می آوردند
نان نامتعل می افزایند در بخش هر کس فرق نبودے و این معناد سابق در
اعمار شایخ مانیز لوبه است اما من مخصوص تقسیم بر شخص جدا گانه پیش
هر کس نهادن پیدا کردم یگان بادوگان جوڑی نان تنوری دگان مٹک گوشت
دیگان کاسه برنج در آش دہنین علواد شیرینی و میوه ہر چیزے کہ در آن وقت
در مایه موجود باش پیش ہر یکے از حفاہ مجلس سلام داشتن بنام نام
تا این غایت کہ قریب ہفتاد سال برآمدہ آند ہر حسین دیکہ کردم نیکو محسوس شدہ
است ہجیان مقرر داشتہم - معلوم راے فقہائے اتقیا بادا اگر سلطان العلم
اکہیم فیروز شاہ بہمنی انار اشد برانکہ حضرت اقطبی در عهد دولت آن شاہ غازی
بر مان المجاہدان شہنشاہ صف شکان سلطان مبارز درین دیار آمدہ بودند
سلطان فیروز چندین قریات و زکوات باغات و زمین وجہ الغامات
و در رات براسے فرزندان و اقربا و ملازمان و صوفیان خالقہ و اہل سبیل
حضرت قطبی و اہل سایل خاصگان حضرت قطبی بندول داشتہ بود ہمہ را براہ
کردہ بودند کہ نخواہم کسے از فرزندان و یاران من از وجہ این قریات و زمین
و روز مرہ و مشاہرہ و الغامات و در رات خویش پیش من چیزے
بیارداگر کسے از کسان و متعلقان فرزندان و یاران بہ نادانستگی این معنی از
وجہ مذکورہ روغنے یا سکہ و چیزے پیش حضرت قطبی آوردے

حضرت قطبی ناخوش شدند سے و مانع و زار آمدند سے و آن اصناف در شمار
باز گردانیدند سے در ایام شہود سنہ اربع و ثمان مائتہ کہ حضرت قطبی در شہر دارالبرکہ
احباب آمدند و متوطن شدند سلطان فیروز دودویہ بر اسے خرچ خانقاہ حضرت
قطبی بوجہ ریش آوردیکے موضع شہتے و دم موضع انبواعمال قریات حوالی دارالبرکہ
احباب دسر دودویہ را فرمان اعلیٰ بنیشتہ مرتب کناسیدہ فرستاد حضرت
قطبی قبول نکردند و فرمودند شکیج قدس سریم العزیز بیچ و جہ قبول نکردند من ہم نکم
اخریبات خانہ حضرت قطبی و بر اسے مطبخ و عریس و نقد و جہگی فقر اولیاس
و خرچ شانہ دان ہم از فتوح غیب بود سے و در اکل جنین متاد بود اکثر خدام حضرت
گوشت گویند در محکم پیش میباشند حضرت قطبی بانڈ کے پیری قدر
از ان گوشت تر و شور با تناول میکردند بیچ گبے یک پیری یا یک نان توری ربع
سیرا بود سے و گاہ از گاہے گوشت ماکیان کہ از اصحاب مطبخ خانقاہ بعد
اتمام محافطت و حدود نگاهداشت ترکیب میچستند و پیش می آوردند انڈ کے
از ان تناول میکردند و گوشت کبوتر ہرگز نمی خوردند زیرا کہ کبوتر شک و شبہ
است حضرت قطبی در خانہ بیچ منو و طعام خوردند پیش بیچ مخلوق بر اسے چیزے
خدمت نکردند پیش کے بہ توقع زالیستادند و طبع نکردند کہ این ہر سہ چیز حضرت
قطبی را بے شد و آب نیز انڈ کے می آشنایند از یک کوزہ آب کہ خورد
ترین بود چیزے بضمف بدون انداختند و قدرے از ان می آشنایند سے
اگر کوزہ بزرگ بود سے بسیار آب مضمف کردہ انڈ کے از ان بکار بردند سے
اگرچہ در اکل و شرب درین نہ گام قریب صد سال و در اسے صد سال اشتہا کمال

داشتند و حرارت و وجود مبارک همچو گرمی جوانان بوده است اما مجاہدہ و ریاضت
 قدیم الایام مقرر داشتند قلت اکل و شرب و قلت مقال و خواب بہ افراط بودہ
 است البتہ میان سیوہ تا خزیرہ لنگر را اندک بر غیبت خوردند سے در ان وقت
 مردمان را ملن بود سے تا بدین غیبت چه قدر خواہسند خورد اما بیچ گئے نیم خزیرہ
 یا ربے از ان نمی خورد از یک خزیرہ کہ خدام حضرت نہ پارہ پر کالہ می بر بند سے
 حضرت قطبی کی یادوی از ان بر می برداشتند سے ہمان قدر تناول
 کردند سے ہرگز تناول و تشریب و لباس و تردد و تکلم و اجلاس بہ تکلف نہ داشتند
 پیش از ان چار بیڑہ برگہ در رمضان بخوردند درین ایام آخرین دست دویا سے
 سال یا چار سال در ماہ رمضان بکلی برگہ را ترک دادہ بودند میفرمودند بندگی خواہ
 در ماہ رمضان برگہ نمی خوردند من ہم بخوردم می فرمودند آنکہ میان مردمان رسمیت
 در وقت برگ خوردن سپاری در دہن می اندازند یعنی برسم خورد خواران
 و در لیجان بہ کف دست در دہن می اندازند و یعنی سبحان خود کس بزرگی
 بہ پنج انگشتان دست سپاری در کف دست سپاری گرفتہ و
 سرد عقب بردہ در دہن بالاسے بسو آسمان بر آورده می خوردند ہر دو نوع عمل را کہ
 مذکور می نماید بندگی خواہ بہین نمی کردند و سپاری را در کف دست چسب
 میداشتند و ہر بار یک پر کالہ سپاری بہ انگشت دست راست
 گرفتہ در دہن مبارک بطریقے می انداختند کہ فی الجملہ ہر کس مطلع شدن نتوانستہ
 و بعد ہر پر کالہ سپاری یگان بیڑی برگہ بکار بردند سے و گاہے در قدر سے
 برگہ پر کالہ سے سپاری میچسبیدہ در دہن مبارک انداختند سے

حضرت قطبی مخپین می کردند و همیشه در ماه صیام منشرح بودند که میفرمودند در عهد بندگی
خواجہ در ماه رمضان بوقت سحر اہل خانقاہ بیدار می شدند شور سے می خواست
ہر دو طرفے خدام می دویدند کہ بسندگی خواجہ سحر سے طلبیدند چون صبح
کھجڑی رادر پیش بندگی خواجہ می آوردند بندگی خواجہ قدر سے ازان برداشته
تناول کردند سے سر خواجہ جائیکہ بندگی خواجہ دست انداختہ لقمہ را بر می داشتند
اگر آنجا شکہ لقمہ را بدارند باقیہ عام برابر آید - فی الجملہ میان عطریات بر زیادہ اگر آ
داشتند و در استعمال نمی آوردند انا گلاب و جنس عالیہ وجوہ و کسند ہر پنج را مصرف
می داشتند و وقت میفرمودند بنیرہ بندگی شیخ فرید الدین یعنی شیخ علاء الدین
از رمتے شرت با نسل کرد سجا سے آب چند ہر لقمہ گلاب بر خستند ناگاہ
از راہ ناودان بام شیخ علاء الدین گلاب نسل بدون تراوید خلقے آوند ہا پر کردند
و بہ خانہ ہا سے خوشی بردن این جہ اسراف بود فرمودند شیخ زادہ علاء الدین بسیار دستگاہ
داشت دو لیست اسپان اطویہ بخرد ہر اسپے ہر قیمتی کہ تجاران گفتند قبول
کرد و طویہ دو لیست اسپان را پیش از دادای قیمت با بندگاہ شایان و ناخواندگان
مبدول گردانید چون شیخ زادہ سوار شد سے مد چند نفر نیشم شیر ہا سے
رزین بستہ برا اسپان تازی و ترکی بیش بہای در سواری شیخ زادہ بر کا
شیخ زادہ رفتند سے اندر آنکہ شیخ زادہ ازین جان رحلت فرمودند
نہ لک تنکہ قرض داشت و شیخ زادہ را از وطاعات بزرگ چارگان پنجگان
لک تنکہ رویشہا رسید سے فی الجملہ اندر ہدایت جوانی حضرت قطبی را انقطاع
باشرت بود و بعد چل سالگی این کار را کثرت بودہ است اما اساک ہم بسیار بود

در آن ہفتاد سال باز القطار کر وند میفرمودند هنوز مراقبت افتتاح بکراست سہا است
کہ بقصد و اختیار ازین کار محترز شدہ ام -

القصة بعد فرغ از مایہ می نشستند ہمہ را باز گردانیدہ باز مشغول بعبادت
می شدند آنچه وظیفہ و اخلاص درود او ایل ایام داشتند می خوانند و سورسین
وسی و سہ آیت بابت دعا و عشا ہی خوانند کذلک چہل اسم در ہر دو وقت میخوانند
در وقت ضرب نوبت میامی تہجد میگذازند پس ہلوة التحیت ہی گزار دند و دعا
خلانت نیز می خوانند درین ایام آخرین عمر بعد تہجد قدر سے غنودنی ہم میفرمودند تا ما بعد
تہجد و محبت در میچ شبہ کہ از شبہا ذکر و مراقبہ رانا غنہ بنود سے التہ ذکر سے
دو حلقہ را دوست می داشتند ہمیشہ بر تلاوت قرآن و ذکر و مراقبہ و
سماع رغبتی بے نہایت بود معلوم طالبان صادق و عاشقان و اتق باذخاصہ
را سے تقرب حق جل و علا و افتتاح البواب مراد صغوت ہمین چار چیز است کہ در ارشاد
حضرت قطبی طلب حق یعنی مطالب و مرادات خویش را مایاب گشتند و در
جان نقوف را شاہدہ یافتند -

القصة در وقت بیعت طالب حق و تا بیان مطلق حضرت قطبی التماس
پیو می کردند نخست اینہامی آمدند و پیشہ پیشہ داشتند و قدم مبارک بوسیدہ
الیتادہ شدند و التماس پیوند کردند کہ چون حضرت ہر یکے را جدا گانہ می طلبیدند
خادم چند چارتر کی و مقراض پیش زانو سے مبارک نزدیک مصلادار شتہ
حضرت قطبی دست بیعت مبطوط می داشتند و دست راست تائب
اہل طلب می خواستند تائب دست می افزاید حضرت قطبی دست و بر ابالائے

دست خودی داشتند اما در وقت تجدید بیعت در روز عرفه اضحی دور روز استفتح
 که بسیار مریدان قدیم می آمدند چارگان پنج گان نفر بلکه اصناف ازان دست بائے
 خود بر دست مبارک میداشتند و هم میگردیدند۔ القصہ چون آن یک نفر مرید
 جدید دست بر دست مبارک حضرت قطبی می داشت حضرت قطبی میفرمودند عهد کردی
 با این صغیف و با خواجہ من با شریح طبقات رضوان اللہ علیہم اجمعین کہ چہ شہ
 نگہداری و زبان نگہداری و بر جادہ شریع باشی سمجھن قبول کردی انگاہ مرید جدید
 خیانتچہ خدام حضرت آداب سمعیت آموختہ بودند سے اقرار کردتے کہ آری قبول کردم
 حضرت قطبی میفرمودند الحمد للہ سپس تکبیر گویان چند گان مویا ئے سے آن تائب از جانب
 راستا و چاہے بنا گوشش با بقراض می بریدند و تکبیر گویان چارتر کہ بر سر آن تکبخت
 می داشتند و اگر در اثنا سے آن قدر سے وقت گرفتے و یک تکبیر قریب بہ اتمام
 رسید سے انگاہ باز چند کثرت تکبیر را تکراری فرمودند سے و طاقیہ بر سرش
 می داشتند سے انگاہ تکبیر مرتب کردند سے در حال طاقیہ پوستانیدن خادم از
 از نزلان سعید یک پا دستار را برداشتے بجز دو پوستانیدن طاقیہ از سرش
 برداشتے قدر سے بدست خود گرفتے و دستش در گرفتے از جا ئے سمعیت
 برون برد سے و ترتیب و آداب گذاردن شکرانہ و آوردن رویش و
 استادہ مانند پیش حضرت قطبی یا موختے همچنان تائب اہل سمعیت بعد گذاردن
 شکرانہ دستار با یک عامہ بستے و رویش بستے و برابر خادم پیش حضرت قطبی
 آمدہ آن رویش پیش داشتے قدمبوس حاصل کردہ البتادہ مانند سے
 بعدہ حضرت قطبی میفرمودند باید کہ پنج وقت نماز بہ جامعیت بگذاری و نماز حمد و غسل

جمیع گزشتہ شرعی و آن حقیقت مریضے در تن شد یا جاے باشی کہ اسجا
 نماز بنا شد پس آن سه دوگانہ ہائے او را میں بعد منوب میفرمودند کہ سه دوگانہ
 نماز نفل بگذاری بعد فاتحہ گمان بار اخلاص بخوانی و اگر سست قدمی کے احساس
 میگردند ہمہرین اختصار می گردانند و اگر اور اعاذہ محسوس می گردند وہی یافتند
 می فرمودند یک دوگانہ حفظ ایمان ہم گزاردی بعد منوب در ہر رکعتے بعد فاتحہ سورہ
 اخلاص ہفت گانہ و معوذتین یگانہ بار اگر متعب در کشف میگردند ہم در اول مجلس
 دوگانہ دیگر کہ بعد شائندہ است میفرمودند کہ بعد عشا یک دوگانہ بگذاری در رکعتے
 بعد فاتحہ سورہ اخلاص وہ گانہ بار بخوانی و بعد سلام منقاد بار یا وھاب
 بگوئی پس میفرمودند اگر چیزے ازین فرمایش من ترا فراموش شدہ باشد از
 فلان کس کہ بسبب او آئندہ نویسی و معمول داری و اگر سعادت ارشاد نصیب
 حاضر کشوف می یافتند اورا میفرمودند مرید طالب را بعد ارادت ملازمت صحبت
 شرط کار است آنچنان تکلیف دہ جہانی ملازمت میگردند بسرودان و پیادہ
 خانقاہ باباہ حاضر شدے و ارشاد حضرت قطبی بہرہ ماگرفتے و معتاد ارشاد
 چنین بود کہ حضرت قطبی در اوایل ارشاد چند گانہ دوگانہ پیش از خفتن یعنی پیش از خواب
 چند صد گانہ بار اخلاص و در دو خواندن میفرمودند و حسب دعا تلقین می گردند
 چون برین استقامت یافتے التماس نمودے کہ بسنگی متحدہ مہندہ را اجازت
 دند تا ہمیرم بار و زیراچہ این اشارت است تلقین ذکر و یا باطلہ عرض داشتے کہ
 تلقین ذکر شود و حضرت قطبی رضا دادند کہ برو ہمیرم بار تر شد رفتے و از
 رستہ بازار ہمیرم خریدہ و بر سر داشتے میان جمع عام انبائے سبیل رفتار

عاشقان کشیدہ نگ ز نام را بیک گوشہ نہادہ مادقانہ در آمد سے
 میان سخن خانقاہ عالی جاہ در بیان سخن الیستادہ شد سے پیش از در آمدنش
 ہم پیش حضرت قطبی خدام حضرت قطبی خبر کردند سے و بعد آن ہم علم دادند سے کہ فلان
 کس نیزم آوردہ الیستادہ است میفرمودند در مطبخ خانقاہ ببرو آن طالب ستر شد
 ہیزم در مطبخ فرود آوردہ و پیش سجادہ ولایت آمدہ رویش داشتہ زمین
 بوس اجلاس گاہ حاصل کرد سے بعد حضرت قطبی قاضی سراج الدین خادم را
 می فرمودند فلان بر وترتیب زیارتہا نویس بدہ و تعلیم مبارک بدان طالب
 ہادق و متعقد الیق عطامی فرمودند آن طالب بہ نذر دل و جان مشتاقانہ و عاشقانہ
 آن کفشتہ سے مبارک را نمی تمید و بر سر کردہ بروں می برد از سر حد انہی کرد و بسط
 ہمت طلب و استقلال مجاہدت و کمال اعتقاد آن کفشتہ ہارا بدستار یا بیگ
 سر خودی بست بواسطہ آن جملہ غرور نفسانی از خاطر کشتہ سبجت و سگی سرنجی
 کتر کلاہی و سینہ کشتی و تباہی از کشتہ می سبت بزبان حال می گفتے -

بیت

بود عقل پیش ازین بار غرور در رسم پیش در تو خاک شد آن کہ کتر کلام
 فی الجملہ بعد بستن کفشتہ ہا بر سر خود بخوان دو گانہ شکرانہ میگزارد و باز رویش ستدہ
 پیش حضرت قطبی می رفتے رویش پیش داشتہ باز گشتے در بروں آمدہ
 از خدمت قاضی سراج الدین ترتیب زیارتہا لیسائیدہ در خانہ رفتے و زیارتہا
 کرد سے آن سخنو این ست - چون زیارت شیخ نصیر الدین برد و وقت
 در آمدن ہفت بار کلاہ سبحان اللہ تا آخر بگوید بعد از ان سر بر زمین بند و خود را

پیش قبر آرد بعد از آن فاتحه بجا آورد آیت الکرسی سه بار البکم التکاثر هفت
 هفت بار قل هو الله احد و بار بعد به نشنید آنچه از قرآن بداند بخواند بعد بر خیز و هفت
 بار طواف گرد و تربت کند انگاه سر زمین بند و اتماس مطلوب که گفته شده
 است بکند و بگوید که بنده را بندگی مخدوم منجوا پس تلعین ذکر که بکنند
 توقع از شما آنکه مرا استقامتی باشد و بر خور واری بدست آید و علی حلقا
 این کار نصیب من شود در وقت آمدن و بدون آمدن نه متر صدان و منتظر باشد که
 خطبه که بود و چه میکرد و کدام کس در آمد و بدون شد آن خورده پیش بندگی مخدوم
 به نیت بیارد و زیارت مخدوم شیخ نظام الدین و مخدوم شیخ فرید الدین و شیخ
 مخدوم معین الدین و زیارت بی بی فاطمه سامحین بکنند که گفته شد و بر روح بی بی فاطمه
 سلام کعبی دروغن و جوارات و بنیرم و ملک علیجه کرده و بر سرداشته بیارد فی الجمله
 در وقت آن راه کردن قاضی سراج الدین خادم را که این ترتیب زیارت با نوبت
 بده و عطا فرمودن کفش با دعا و تلعین میگردند انرا نیز قاضی سراج الدین
 نوشته میدادند و عالیست -

اللهم احببني محيا لك و امتني محبا لك واحشرفني يوم القيمة
 تحت اقدام كلاب احبا لك برحمتك يا ارحم الراحمين و ميقر مودته
 این دعا را بعد بر فرقیه سجوانی و آن طالب بعد زیارتها در خانه خود آمد بر حکم
 زمان اعلی و آنوقتگی خدام حضرت بعد اداست ظهر غسل کرده و بعد غسل سچ
 سخن گفتی و بر خیابان متوجه و سچ در خانقاه عالی باه آمدی اما در حالت غسل
 گفته خدا ندا ظاهر خود را به آب می شویم تو باطن این بیچاره را به آب گرم شوی چون

طالبان حق از غانہ و مقام ہا سے خوش در خانقاہ می آمدند حضرت قطبی بعد عصری نشستند
 فدایم حضرت را بطلب ہمہ ملتان قدیم اشارت می فرمودند ہمہ لمقیان در مجلس خاموشی نشستند خادم
 حضرت ہر یکے را در راستا و چپا چپا محل لا یقتضی ہی شامند پس اہل خانقاہ جدید را می
 طلبیدند ایشان از سہ نفر کم نبودند و اکثر از سہ کس اصناف تر بودند
 و اینہا را پیش حضرت قطبی آوردہ بواجہ ہی نشانند و فرماں چنین بود سے کہ مخدوم زاوگان
 صغیر را بیرون از سقف بالا سے چو ترہ پست نشانند تا ایشان از دور نظر فرمایند
 تا ایشان را نیز درین کار رغبتے باشد و این کار شوند۔ فی الجملہ حضرت قطبی
 بآداب و دارا استیموخیت و ولایت ہی نشستند سے گوئی حکیم صادق چلہ و یک نقطہ
 اکثر تمامی تودہ کس را از رخواہد کرد آرسے ہم چنان بود سے کہ ہمیں کہ حضرت رسول اند
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم امیر المؤمنین علی کرم اللہ وجہہ را فرمودند **هل اذ لك الى الطريق**
بقربك الى الله قال نعم يا رسول الله فقال **يا رسول الله صلي الله عليه وآله وسلم**
قل لا اله الا الله فقال **علي كلما نقول لا اله الا الله فقال** **يا رسول الله**
قل كما اقول فحله ضرب الذکر بمجرب و تمام کردن این کلمات میفرمودند آن فریب ذکر این
است و ذکر دو مطلق من نمودند بمجرب و برداشتن اسرار مبارک حضرت قطبی در دیدہ ہر شتاق تعانی
غیر میشد و مجرب و ضرب کہ حضرت قطبی بوقت سبزه سحر مبارک بر دل میزدند و بجز
نفسانیت کہ آہن صفت بختی بود سے با قفل بشریت در گذار آمد سے و آونیزش
در اقاد سے و در حجرہ دل عاشق صادق بکناد سے در ان وقت طالب صادق
و عاشق و آتق خود را نرم دل همچون رومانیاں لطیف ترکیب محسوس یافتنے
خدا شاہد است اگر در گفتہ عمر این طالب صادق آن حضور مرشد کامل و آن مہم

و آن تو جوی حل و علاء آن نرم و لی آن اشتیاق ذکر و مجلس ذکر اصحاب حالات و مقامات
و آن امید مطلوب همه بهجت این طالب صادق بیسر آید چگونه که آن صوفی چه شود و کس
سوس که در که تیسر نیز و خداوند امیر طالب صادق را مطلوب و مقصودش رسان یا رحیم
یا رحمان - القصه بعد ضرورت دو حلقه که خود میفرمودند در راستا و چای فلفله و
مجازان مسترشدان را بر ترتیب بهتری و کثرتی هر شخصه دیده اول بزرگترین
مترشدان را فرمودند که تو بگو بعد هر که از خود بود که او را میفرمودند
تو بگو همین ملتفان مجلس هر میگویند و ملقیان جدید فرمودند که هر یک را بنویس
که چنان میگوید بعد ذکر گفتن هر چه خود ذکر آورد و بعد میگفتند و هر چه ملقیان قدیم جدید را
مربوط گفت خود ذکر گفتن اشارت میفرمودند که بعد هر یک را از ملقیان جدید
پیش از زانو خود شانه حلقه گردانیدن یا مویختن و کس را به دست
مبارک خود سرگرفتند تا تعلیم حلقه میفرمودند که اما هم بدین ترتیب سخت
ماحب ملقه ذکر را سپریان و سبوتان را می نمودند که می فرمودند باید که لفظ
ذکر بر دل زبیم بعد ترتیب مذکور طاقیه و دستار طوبوس بر سر بر یکی از ملقیان جدید
خود می بستند نگاه خدام حضرت ایشان را از آنجا بر می نمودند بگوشه برده آداب و نگاه
گذاردند برابر خود پیش حضرت قطبی می آمدند و در پیش سجاده داشته قدوس
مال کرده می ایستادند حضرت قطبی زبانه میگردند باید که این شب مواز را
غیبت شمارند و امشب هر دو ذکر بسیار بگویند و بیدار باشند باید که هر شب
این ذکر کم از یا بعد بار نباشد -

القصه همیشه میفرمودند خواجه خضر علیه السلام با من وعده کرده است

ہر کہ از مریدان مسترشدان تو این شرايط ذکر و زیارت و آوردن کھڑی دروغن و خوات
 و نمک و ہیزم سجا آورد اگر اذ مقصود نرسد فردا سے قیامت امتنا و صدقنا چنگ سے
 دامن من باشد و مخران صادقین فرمائید ہمیشہ بندگی مخدوم نمویں و ندوتے شخصی من
 آمد و تلقین ذکر از من درخواست کرد ویرا آنچنان مالاکاکی عالی ہمتی اختیار ساختہ محسوس
 نیافتیم ذکر لفرمودم ادا از پیش من ناخوش رفت چون طالب صادق بود کہ چہنگ گاہ ناخوش
 ماند خضر علیہ الصلوٰۃ والسلام با من ملاقات کرد و گفت چہ آن بیچارہ را ازین کار باز
 گردانیدی زمانہ آخر است چندان بعد و صلاح و تزکیہ نفس و کمال تقوی و دوام توجہ
 از شخصی ہم در ہدایت حال چہ بخوابی ہر کہ دست طلب و زد دامن ارشاد تو زندالتبہ ادر
 ازین کار محروم باز گردان باید اورا این آداب شرايط در میان آری و تلقین ذکر کنی
 اگر اذ مقصود نرسد فردا سے قیامت چنگ تو در دامن باشد و مخران چنین
 گویند کہ وسط حال ارشاد بعض گویند در ہدایت اجلاس شہنوشیت حضرت
 قطبی موازنہ دو از دہ سال و بعضی گویند مقدار دو سہ سال دست بعیت
 را مبسوط داشتہ بودند مقبوض گردانیدند در ان ایام نیز خواجہ خضر علیہ الصلوٰۃ والسلام
 این بشارت دادند کہ زمانہ آخر است آنچنان اعتقاد در ہر مرید سے کم یا بی ہر کسے
 راست بعیت بدہ پیوستگان ترا اشارت آمرزش مست۔
 القصہ چون ملقیان حضرت قطبی کسے حال کی بر آمد سے و درین شغل ہدایت
 نمود سے و در محبت حضرت قطبی ملازمت بگزید سے و اگر بعد تلقین ذکر چیز سے پیش
 آمدنی خود پیش حضرت قطبی میگردانید سے مزید از ان از د سے حکمت این کار بر قواعد
 ارشاد ویرا چہ از کلام دیگر میفرمندی الجملہ ورا وقت گزرا نیدن واقعات و کشفات تجلیات

مترشدان و معانی متحسن میفرمودند و بقوت باطن محمود و مطهر خویش چه انواع ترقیات
 دادند و چون برین نوع مترشدان خود را ترقی میدادند و ایشان را از زمین
 بعد قرب محسوس یافتند پس شروع در سماع اجازت میکردند و البته راه رودگان
 بر جاده را بر ابرای دریافت این اسرار و استواری قدم در سیر و لوک و از دیار
 تحصیل معارف و حقایق و ترغیب در جاده راه تصوف بجهت کشف کارهای تفحص می
 و تحقیق اسرار انجام حالی و صحت مقالی و غرضی تریش میکردند و فرمودند بر مشغول شود
 را جواب بیاوریم مبتدیان این را مشغول شده جواب فرمایند حضرت قطبی
 بجلت این کار که شیخ مرشد در بی حکیم را امیر ابا بد و شاید هم چنان ادرار ادرشاد میکردند
 و تعبیرات میفرمود و ترغیب میدادند آنکه عارف تر و سخت تر گشته و روی جهان راه
 تصوف را معائنہ کرد و دبره این مداه را یافته فی الجمله بعد آنکه مترشد را در این کار
 گفته در آمده احساس میکردند شرف خلعت خلافت و اجازت مشرف میگردد
 و ادعیه عرب که در آن اسرار است و از کار مراقبات نازک که پیش هر کسی
 از اجنبیات نتوان گفت میفرمودند و برابر نازک اطلاع میدادند و دعای
 خلافت تلقین میکردند بخوان صادق چنین در خانواده حضرت قطبی هر یک که مترشدان باذن
 ادب باشد و عطا و نال و مصلحت و تسبیح و کندوری و مگدان و مرتب جفت جامه لبا کیم
 و دعای شایخ نیز دادند و حجت بر تفویض خلافت اینست - ایضا پیرای فامه پوسته
 خود را امامت خویش فرماید اگر پیش بر ابرای نازیک وقت امامت آن پیر
 کند آن مرید خلیفه و مجاز پیر خود باشد القصد باز آیم به کیفیات سیر حضرت قطبی که
 حضرت قطب الشایخ همیشه لباس ملاپوشیدند و چنانچه حضرت مرشد الشایخ

نصیر الدین نور اللہ مرقدہ می پوشیدند وہاں پیر امین، کمنبل و تابرانے بہترین کپڑے پہنچانے
 و وزنگام باران و سرادرون خانہ ہم بارانی می نشینند و دستار پنج گذار می بستند
 اما در ایام عیدین و نماز جوگیان پر کالہ چند براد ستاری بستندی و اکثر و مرگز
 بے بارانے از خانہ بدر نیامند سے و بیچ گئے و موت و سالوی پوشیدند و در اوقات
 غراب از غایت حرارت کہ در وجود مبارک بود دست گزرا دستار امین بستند
 و اکثر کبچہ مدفون و طبوس و دستار بستندی و جامہا سے فراخ تقطیع فرمودند سے
 جامہا و دستار کہ اسے سخن است بران قد زیبا نیکوی زمیند سے -

مصرعہ - زیبائی نہ زیاتو زیباست زیبائی -

فی الجملہ جامہا سے رنگے رنگین و چست ہرگز خوش نیامند سے -

دور اقامات کہ حضرت قطبی ناخوش می شدند و ر سے مبارک در ہم نشیندیکے
 ازان آن بودہ است اندر وقت کہ می شنیدند کہ در زمینہ چیز سے خلاف کار سے
 کردہ است دوم اندران حالتے کہ می دیدند کہ در مجلس خاص بہ تفاوت و تجاوز است
 و جماعت تکلم کردے سیر در رنگامے کہ خانے یا نکلے یا سوداگر سے برائے
 ارشاد پیش حضرت قطبی آمدہ التماس ذکر و مراقبہ کردے در ان وقت نیز البتہ مکر
 و ناخوش تر می شود و تھے سلطان العظیم الکبریٰ فیروز شاہ بہمنی التماس ذکر و مراقبہ کرد
 و لغرض مذکور شرطے در میان با شد کہ از برکت ارشاد شیخ چندی روزہ مہلت
 موجود شود تا آمار این کار کہ صوفیان را دست میدہد مرا نیز پیدا آید حضرت قطبی پاسخ
 فرمودند این کار خاصہ فقر است بآن فقر و ریاضت و تقوی بآن غزایم کہ ایشان را
 و طلب توفیق اللہ است بعضے را شہرہ این کارنی الحال ہم دست دہد و بعضی

را با شد که مرز و دهر درین راه بس بر بند چیرے اذان بابت نصیب ایشان شود ہم
 نشود اما این ہم میفرمودند در ارشاد من هیچ کسب و عهدہ و شغل و کار ملغ این راه نیست اگر ایشان
 با وجود سلطنت و خانی ملک و تجارت و کتابت و غیر آن اوراد سے کہ میفرمایم و ذکر سے و مراقبہ و توحید کہ
 تکفین بکنیم شرایط و آداب کے کہ می نمایم بران ملازمت نمایند و مواد قانہ درین کار و آئید
 و بر فرمائش من مستقیم باشند البتہ ازین اسرار و ازین گفتار نصیب گیرند و بر اندازہ بہت
 دل و تزکیہ نفس و توجہ دوام درین راه ترقی یابند من کہ بیچارہ موزع این تاریخ محمد صلی اللہ علیہ و آلہ
 خلفائے مجازان دستکشندان و صاحب بیان خالوادہ حضرت مخدوم استماع دارم
 با تجربہ کردہ ام طرق و طریق را ارشاد حضرت قطبی از انہا است کہ صا دقا و نخلما
 جنگ در دامن ارشاد حضرت قطب المشایخ زد محقق است کہ لا بد آن کس از عنون الہی
 در مکتب علمناہ من لدنا علما تعلیم یافته و من توفیق اللہ حقوق این کار شناختہ
 و عالم باشند گشتہ است۔ چہارم دران روز سے کہ اہل دنیا از اصحاب اشتعال
 دیوانی خلعت سلاطین پوشیدہ پیش سجادہ ولایت می آمدند متعاقبین بودہ است
 اگر خلعت دیوانی در بر کشیدہ کے بر در حضرت قطبی آمد سے خدام حضرت خلعتش ہم از
 بردن می شناسانیدند لگاہ پیش حضرت قطبی می بردند نیم اندر آنکہ کسی از حضار مجلس
 از نماہے حضرت قطبی مجبور گفتمے تا خوش شدند سے و روکے مبارک در ہم کشیدند
 ناما بسبب توقع بعضی آفرین کنان از سفر او ففلا کہ البتہ فی الحال از ایشان احسان
 مدح و ثناء صادر می شود بر خواست و توقع انہا بر قدر فصاحت و استعارت چیز سے
 و جہد ایشان مندول مندول داشتند و آنکہ ایشان را کس خلق معذرت
 فرمودند سے و لیکن اگر آنچنان توحید سے یا نعتی مرغوب از و بشتہ می آوردند

ایشان را دستار طوبیوس معطوف می داشتند و آن شب پیش صلا و سجاده شیخو
 و چه سود می بود بدیشان تفویض می فرمودند و هر کس را که می شنیدند که آنکس
 در غیبت حضرت قطبی محامد اخلاق مکارم گفتند بود از خوشش می شدند و
 بر صدق و اخلاص و تکمیل می کردند اما در حضور بر بے ادبی و چالپوشی و تعلق
 عمل می فرمودند ششم در ایامی که کس خواسته با ملاک دیگرے نقلی
 قفس کردے و یا یکی را بر بجانیدے و شدت نمودے مظلوم را به اگر ام و شفاق
 در کتف حمایت خود داشته با اوبے دل نمودگی می فرمودند و در انصاف و ہی
 سعی می نمودند و بجمال نرم دلی و شفقت تا چند ایام آن تظلم و تعدیس یاد میداشتند و
 به تاسف چند کرات تکرار می گفتند و بر سر اس از مقربان در گاه خود در تقریر می آوردند
 که اے فلان دیدی که بر فلان بیچاره فلان کس چنین و چنین تظلم کرد و مظلوم از
 آینده غمخواریش می نمودند و بر ظالم بدل و جان ناخوشی می شدند. اینمق در ان سلسلے
 که غور تے یا مغیرے با مرید شیخے دیگر را کسے پیش سجاده شیخو قیت آوردہ التماس
 ارشاد کردے و تلقین ذکر خواسته و مراقبات را طمع داشته البتہ در ان حال
 ہم تکررے پیش آمدے و ناخوش شدندے و ہمیشہ می فرمودند از
 ارشاد این ۱- طایفه مراند لستے سجا مسل آمدہ است نیکو تجربہ کرده ام از پیے
 این ۲- کس آخر الامر ناخوش شد م نیکو دانستم کہ البتہ ازین بابت خالی
 از خسر لے نیست۔
 ہ شتم انذر ان لمحظہ کہ قلندران را میدیدند و نام حکایات و اعمال ایشان
 می شنیدند ناخوش میشدند و می فرمودند ایشان کسانے اند کہ فرزندان مسلمانان

را بدر آه می کنند و مردمان را در ضلالت می اندازند و متعجب حکایت قلندران افتاد
 و فرمودند و متعجب قلندری که پیش من آمد پرسیدم تو چگونه درین طایفه در آمدی گفت
 من از مادر و پدر خویش ناخوش شده بدون آمدن مرا این پیران مردان ملاقات شدند
 بفریفتند و بهر روزه همیشه بنیرگان و بندگان و غوردگان اقرار آتیبیه می کردند
 من نخواهم که کسی از کودکان خلیجانه من در مجلس خود قلندری را داخل دید و به او تمکلم
 شود یا حکایت قلندران را گوش دهند می فرمودند - شیخ شهاب الدین از
 کجا این گفت است که از طایفه قلندران نیز آنچنان کسی بخیزد یعنی دلی
 دامل و عارفی کامل خیزد خیر این باشد که دلی خود را میان این طایفه پوشد و دستور
 ماند و لیکن چه نسبت که از جمله این طایفه اینچنین کسی آن چنان مردی دلی و عارفی کامل
 و شیخ مرشد خیزد زیرا چه ایشان بدقومی و بد ملت اند و درینها خیریت دینداری
 نباشد و خیران چنین زمانید و متعجب طایفه قلندران پیش در خانقاه حضرت قطبی
 آمدند با نگی و علی بر آوردند حضرت قطبی کشف کردند که میان ایشان شخصی آنچنان کسی
 هست پیش خود طلب دند ایشان بر سر خود سماع کردند حضرت قطبی را
 اگر چه با این طایفه ملاقات و دست بوس و کلام کشی نمی آمد و لیکن سبب آن شخص
 دلی که خود را در آن جمع پوشیده بود ایشان را پیش طلبیدند و سماع ایشان
 تحمل کردند روزی منفور قلندران در با دارات قلندران و علم
 و نیزه و جوگان و کوسها گلین و اواز بانگ و غلغله میبوده بر در خانقاه آمد
 پیش حضرت قطبی سلم دادند که منفور قلندران آمده است حضرت قطبی بسم
 کردند فرمودند این چه شور است که او پیدا کرده است چون قدری او را
 انتظار

نشست ضرورت فرمودند اندرون بطبیبش علام و کوسہا بزون داشتہ اور آپش
حضرت قطبی بروند بوقت در آمدن اندر مجلس سخنہائے مصطلح خویش در آمد و قدم بوس
کرده پیش حضرت قطبی نشست و تعریف کرد من فرستادہ پیران مردان آمدہ ام و اسکا
بعضے متقدمان از مشایخ طبقات بر شمرده حضرت قطبی قدر کے ہمشہائے
مبارک بوسے دل کردندی الحال جواب فرمودند خیر ترا ہیچ کس نہ فرستادہ است
نشین سید قاضی سراج الدین خادم را فرمودند ملا چیزے بیار این را بدہ چیزے
و بد عطا فرمودند و باز گردانیدند ہم در ان وقت کہ کسے از خدام خانقاہ و اہل خانہ تعریف
میکردند در ان محل عمارت یا مرمت باید ناخوش می شدند اما یک کرت
علامی آمد پیش حضرت قطبی عرضداشت کہ در فلان نثارہ دیور خانقاہ شکستہ شدہ است
مرمت باید والا نہنگام بر شکل است ہذا ان اندران خواهد افتاد در ان وقت نیز بہ ناخوشی
فرمودند برو بکن دہم ہر وقتے کہ کسے از خدام جدید حساب خانہ و خانقاہ حضرت قطبی
خواستے گذرانیدن فی الحال سہی شدند و استماع نمی فرمودند بجز ان و اتق حنین فرمایند
کہ ہیچ وقتے نشنیدہ اند میفرمودند شیخ منور ہا سہی کہ بسے بزرگ مردے سیکے از
خانقاہ بندگی شیخ نظام الدین بود روزے از کنیزک خود حساب خانہ می شنید کہ
سلطان فیروز جب فاطمہ دہلی برد خانہ شیخ منور سید چون بہ شیخ علم دادند
شیخ سلطان را اندرون طلبیدند سلطان درون رفت و برابر سلطان
بندگی خواہ بنیز بودند شیخ چنانچہ از کنیزک حساب شنید بچنان بر قاعہ صدق
دے پر والی خویش مناسب ماند و کنیزک را مانع نیامد سلطان و بندگی
خواہ نیز در ان مجلس ششمی شنیدند کہ یک دانگ را تک و یک صیل را فلان

چیز از اجناس و امان درین محل حضرت قطبی میفرمودند در ویش را چه نسبت که بحاسبه
ملفت شود بعد قاعده صدق و سبے پروائی نگاه داشتند و متقر بان حضرت و خلفاء
مسترشان و اصحاب ملازمت حضرت قطبی میفرمودند و همی فرمایند که مطلوب و مقصود حضرت
قطبی از خود و از همگی مسترشان و طالبان حق غیر مرید خود همین بوده است که بر جاده شریع
باشند و مستغرق شغل باطن گردند چنانچه در تصنیفات خود بسیار محل نویسانند و آنکه
تذکیه نفس کنید و دوام توجه حاصل آرید یک روز شیخ زاده عالم بر جاده برمان المشایخ
شهاب الملک و الدین را ناغوشد بسبب کار سے از امور لایبھی خانه در مجلس سبق
حاضر شدن ممکن نگشت دوم روز که شیمزاده پیش حضرت قطبی آمدند و در مجلس
سبق نشسته حضرت قطبی فرمودند ابی بکر تو کار را سے این و آن چنین کنید و چنین کنید
مشغول بودی صوفی را چه نسبت که درین چیزها نیست بعد ازین بدین چیزها
ملفت گردی و انشراح دل مطهر حضرت قطبی ان نگاه بود سے که جمله مریدان و
مسترشان آن حضرت قطبی خواه فرزندان و خواه یاران از پوستگان مخدوم
کے کشوفات و تجلیات پیش آمدنی خویش پیش حضرت قطبی گذرانیدند سے هر مرید
مسترشده سے که جواب و واقعه کشف سری از پیش آمدنی ما سے خودی گذرانید سے
که در ان استماع می فرمودند و بر انداز از ان خود را شش رشد سے و بدلیت سے
می فرمودند سے فاما وقت گذرانیدن کشف حقیقت و تجلی صفات و ذات باری عزوجل
منشرح میشدند و بران مسترشان ان مادی بسے عواطف و اکرام مغموس میداشتند
رحمة اللہ علیہ و علی آباءہ و اجدادہ و ناست -
وفات حضرت قطبی اندر شانزدهم ماه ذی القعدة سنه خمس و عشرين و ثمان مایه

شجرہ نسل حضرت قطبی نسبت کہ خواجہ صدرالدین ابوالفتح الی الاکبر الصادق سید
 محمد حسینی الملقب بگیسود دراز لوزا اللہ مرقدہ حضرت محمد الحسینی - شجرہ
 سید محمد اکبر السیاحی شرح حسین المعروف بمیان ثرہ سید محمد اصغر السیاحی
 بہ شیخ یوسف المعروف بمیان طھرہ سید ید اللہ السیاحی بہ شیخ حبیب اللہ الوالمرشد
 خداوند رب الارباب ہر یک شاخ این شجرہ نسل آن امیل ثابت را صدگان شاخہا
 اولاد ہر یک شاخ اولاد را ہزارگان فرود احفاد روزی کنند و بنیاد نیک
 پرورہ گردانند و بہ کمال پیری رسانند و ہر شاخ این شاخہا بسے برگ استعداد
 و علوم دین و سگوفنا سے مراد یقین دانند اختلاف درخور حسین منوفس دار و مجموع این
 شاخہا بہت نگاہان صفات تحفظ و ربوبیت فوئیس پارود عمرہ آمین آمین
 بر درایت حد و پنج سال و ہر دو استم صد و دو سال و دو از دہ روز بدان حساب
 کہ تولد در سنہ ثلاث عشرین و سبع مائے بود -

باز ایم لسبر آغاز مسطور کیفیات ایام ہمہ سد دولت شیخوخیت حضرت مرشد برلی
 را بہر معطلی مرید ارادت خواجہ موند آنس مطلق صالح النفس پاک و مجاہد جالاک متعبد گمانہ
 متنزہ زمانہ صاحب اوراد مناجات بانی و طالیف دعوات مقیم مقر توکل قبل خدا و تسلیم
 در خاہل قریب و در جالمقین القای ربانی طقن اسباب سجانی مراقب دل مطلع بر جمل
 خلیفہ ولی اکبر قلب امجد و اطہر سالک و رسل شیخ کامل رہنما سے مقامات دینی اعظم المشایخ
 خواجہ عزیز اللہ محمد اصغر یوسف حسینی لوزا اللہ مرقدہ و قدس اللہ روحہ و عہد دولت خلافت
 و شیخوخیت حضرت اعظم المشایخ مرشد الاقبا صاحب مقامات یقینین خواجہ عزیز
 محمد اصغر یوسف حسینی لوزا اللہ مرقدہ - میگوید اصغف العباد و احقر الناس عبدالعزیز

بن شہیر ملک بن محمد واعظی چونکہ حضرت خواجہ نور اللہ مرقدہ بعد وفات حضرت قطبی اندر دوم روز
 بر سجادہ حضرت قطبی بستیمنو حینت اجلاس فرمودند در ان وقت ہر کس دست حضرت
 خواجہ گرفت بندگی بیان ید اللہ را گفتند با لوبر سجادہ مخدوم ہشتید روز شنبہ
 ہفتم ماہ ذال قعدہ سنہ خمس و عشرين و ثمانماید بود ہمہ فرزندان و اقارب و خلفاء
 و یاران حضرت قطبی و حفا و محلبس رویشہا کے پیشواستند و فدا م حضرت
 قطبی بر معاد اطاعت و التقیاء ایام حیات حضرت پیشوا آن آفتاب جلا کے جان
 ارائے و بدر حال لوزن لائے ہجوں سیارات در خانقاہ عالی جاہ حاضر گشتند و
 سر خدمت در میان بستند و کس آداب مستحسن بجا بست پیوستند اما حضرت خواجہ
 نور اللہ مرقدہ آن علوم دانشمندی و عرفان حق جل و علا و اطلاع حقائق کشفیات
 راہ تصوف و سیر و لوک و مراط مستقیم راہ چندین انبیاء اولیا است و با آن
 مجذوبے کہ پروا سے کو مین نبودہ است کہ معلومات امور رشتہ و ہدایت
 کہ فہم این علم شیخو حیت راست نیاید و بان افعال و اعمال و دعوت بر سنت
 جامعہ کہ فرک متابعت رسول اللہ است علی اللہ و آلہ وسلم و بان قرب
 و اختصاص فرزند و مریدی و مسترشدی کہ با حضرت قطب المشایخ داشتند کہ
 درین باب مقرر بان حضرت از فرزندان و خلفاء و یاران حضرت قطبی میفرمودند
 و ہمین فرمایند کہ بندگی قدوۃ المشایخ مخدوم زادہ بزرگ عاشق حضرت
 مخدوم لود بند و حضرت قطبی عاشق حضرت اعظم المشایخ مخدوم زادہ خرد بودہ اند لور اللہ
 تعالیٰ مضحکہ تا کہ حضرت خواجہ بر سجادہ ولایت و مقرر ہدایت حضرت قطبی می
 نشستند از کمال آداب ہمیشہ بتنفرد و تفکر ہی مانند۔

القصر در عهد دولت ولایت شیخوخت دارشاد رایات هدایت و عظمت آیات
 ولایت حضرت خواجہ بی بی فلاحی بسوسے کراچی مجلس عالی و بارگاہ مرقاوی در
 ربوہ نذر ایتیان حضرت قطبی بہ شریف قدسوس و متبع تا شان حضرت خواجہ بہ شریف دست
 بیعت حضرت خواجہ شرف شدند و دریافت خاک بسوسے آستانہ بادعائے
 وضع حضرت خواجہ اعظم ترددتے و وسیع تر نعمتی تصور کردند ہر وقتے کہ مردمان در مجلس
 حضرت قطبی خواجہ نور اللہ مرقدہ عافری شند از احساس آثار جلالت و عظمت کہ برین آفتاب
 لغار درخ ماه دو منقہ نامے حضرت خواجہ محسوس یافتند و با خوف و ہیبت تمام
 ہجرت از وہ خالیف پیش ترسان و چون رگ بید از باد لرزان پیش سجادہ شیخوخت
 آمدہ رویش پیش در آستانہ پایاز گشتہ می نشستند تکلم و ارشاد حضرت خواجہ بر قواعد اہل سنت
 و جماعت و قوانین ہدایت مشایخ طبقات رضوان اللہ علیہم اجمعین بود طرق و طریق حضرت
 خواجہ نور اللہ مرقدہ ہمہ خلفاء کبار و یاران انبیا حضرت قطبی را خوشتر آمدے و از احساس
 بود حضرت خواجہ کہ عین بود ایام عصر حضرت قطبی و ہمہ دینداران و بدین گزینیان و سروران
 از مریدان و متعقدان حضرت قطبی بر بود حضرت خواجہ حسین ما کر دندے و میگفتند
 خلق کہ خلافت پدر مرئی و شیخ مرشد کامل بہ نشیدین خلیفہ باید با آن جذبہ و قرب
 و کثوفات و اطلاع حقائق و معارف کہ حضرت خواجہ داشتند معاملات ظاہر و دارا
 ولایت و آداب شیخوخت را نیک شامل بود با طلب بہ غمخواری حسن خلق مرد زیند
 و رشدی نمودند در ایام شیخوخت خویش اگر چه ہر روزے کہ مجلس می بود
 و در ہر جمعہ کہ از مسجد جامع جمعیت فرودہ در محل سجادہ حضرت قطبی نشستند و
 در اوقات سجید بیعت روز استفتاح و عرفہ اضحی مردمان می آمدند و بسیار التماس

خرقه توبه و وصول دست بیعت بیکر و نذاکثر مردمان را به حسن خلقت و تقریر انکسار یا سخن داده
 باز میگردد ایندنا ما گاه بی از گاه بی که بعضی را بشرف قبول توبه و عطف دست بیعت
 و عطا سے خرقه پیوند شرف گردانیدند برین مقصود داشتن کار هم بسے طلاب مقصود ارادت و
 دست بیعت رسیدند و در ایام شیخوخت خواجہ یک کرک حلقہ تلقین ذکر شد قاضی
 بریان الدین نایب حاکم شرع خطہ برانیدہ و مولانا اسماعیل کہ غلیفہ بندگی میان عبد اللہ
 شدہ بود سیوم نفر حاکم شرع قصبہ نیوسہ و چارم مولانا علار الدین نام داشت
 ہندوستانی بود بعدہ حج ہم گذارد صوفی را ذکر فرمودند دوم کرنٹ بندہ را از مریدان خود
 ورودن حجۃ بام لغیر آوردن ہیرم و سجا آوردن شرایط دیگر و اداب با حضرت معزا
 الشیخ کرد و صوفیان بندگی میان ید اللہ سلم اللہ تعالیٰ خواست کردند
 ہمدان روز دیگر فرمایا شبہا نیز بدو معطوف داشتند ہمیشہ حضرت خواجہ را
 القطاع از خلق و بیداری شبہا و تنہائی لغیر اباد بوستانا خوش آمد سے ہمارہ نور
 و بکامی آہ سے و تا یا کی بود سے مقربان صادق و مخبران و اتق جنین فرمایند درین
 ایام شیخوخت مقام سکین و تمکین بودہ است در او ایل ایام اندر شہر دہلی
 و چندت در شہر احکنا با رحلات در مندی و ترقیات کسیر لک
 مخدوم زادہ خرد دیگر چیز سے تخفہ تر بود سے کہ زبان ہر لکے و ایل دشتیخ کمال
 طاقت تقریر آن فنایں نذا و البتہ در حالہ سماع میان خرد قریب آن بود سے
 کہ صوفیان متجلی حیران و سرگم شدند سے و قوالان بے تاب شدہ چون
 مرغ نیم بسمل بایر و افنا دند کے و از جملہ حصار بکسر ساینکہ شہر از بوی محبت
 قدیم و زمزم و ہیرہ تصوف ممنہ داشتند سے در تو اجد و اضطراب و آن شوق

گردانیدند و همیشه حضرت خواجہ لوزا اللہ مرقدہ از کمال استغراق شغل باطن از اجزاء
 امور شیخوخت کارہ بودند و حکامیت دنیاوی پیشتر حضرت خواجہ پیرچ و زنی
 نداشتند و بالقطع تسخیر نمودند گفتار و رفتار و لباس و معاملات دست
 موزہ علماء اہل حدادین و ملازمان اہل سلاطین کہ ایشان را از کسب باطن شغل
 دل خبر نمودند پیشتر حضرت خواجہ بہ جبہ و جوہے ارزیدے کذلک شیخی و جاہ
 جوئی و رسوم و عادات خانقاہ ہارنگر ہانیز بدان نسبت بودے اما طلب علم
 و رغبت بر تکون نزدیک حضرت خواجہ عظیم تر نشی تصور بودے و طالبان علم و
 سنیان و صالحان و قیران و موفیان را حضرت خواجہ محبوب ترین اشخاص دیگر
 میداشتندے روزے بر مریدے خود فرموشدند آن وقت تجدید عیت نشان
 اکرام و عواطف مفوض داشتند و چیزے فرمایش و در وظیفہ مرید ترا زاد امر الباقی
 تفویض فرمودند و گفتند این جوان متعبد و مونی می نماید زیرا کہ حضرت خواجہ بہت
 دل برین داشتند تا ہر کس در ہدایت طلب متعبد باشد و بہ نہایت کار مونی گردد
 فی الجملہ در ایام شیخوخت حضرت خواجہ لوزا اللہ مرقدہ افضل السلاطین شہاب الدین
 سلطان احمد انار اللہ برانہ را سے کرت ملاقات حضرت خواجہ میسر آمد و سلطان
 با بسے حرمت داشت و تعظیم و تکریم معتقدانہ در کبد و تکلم سلطان با حضرت خواجہ
 مودبانہ بودے حضرت خواجہ ہم بر قاعدہ محذوبی بے پروائی و فراغت از ماسوے
 حق بودند و لیکن از معتاد حضرت قطب المشایخ کہ با سلطان فیروز داشتند
 در استقبال رفتن و در وقت مراجعت آن شاہ ولی احمد شاہ مرحوم در محن
 خانقاہ رسانیدن غیر آن مزید تر عزت داشت خلیفہ اللہ نمودند و در وقت احکامیت

باسلطان سلطان رابہ لفظ رایات اعلیٰ و خلیفہ اللہ و حضرت خلافت مخاطب داشتہ
حکایت می فرمودند -

القصد در ایام عمده دولت سیمخویت حضرت خواجہ وقتے کہ حضرت مزار المشایخ ندگی
میان بد اللہ سید اللہ تعالیٰ پیش حضرت خواجہ می آمدند کم وقتے بودے کہ حضرت خواجہ
ندگی میان رالذہ امر اجزاء امور شیمخویت و شستن بر سجادہ خلافت حضرت قطبی
سجائے حضرت قطبی عالی گذار شدے ہمیشہ می فرمودند بالوید و این مقام تست
بیا پیشین کار مخدوم مردان دار و مرا خلاص برمان تا بفرارغ خاطر دل بد و داده خوشتر باشم
سندگی مخدوم زاده سر خدمت فر و آورده خاموشی ہی مانند ہر بار کہ خلفا حضرت قطبی
پیش سجادہ شریف خواجہ می آمدند ہر یکے را برائے دست بیعت دادن لفظاً
حق جہد می فرمودند قائم خدمت برمان المشایخ شیخ زاده شہاب اللہ والدین
را بسے کرت جہد فرمودند القصد اگر چه حضرت خواجہ برائے گذار شر امر حضرت
قطبی کہ درین جزو ایام مخصوص در خلافت نامہ کہ زیادہ تقریر برائے مسبوط و ابشتن
دست بیعت مازون گردانیدہ بودند این تقریر در بار و گوہر شار نویسانیدہ بودند این
محمد امین بجای من باشد حق پوری من آنکہ نگہداشتہ بود کہ بعد من در سجادہ
من پیشند دست بیعت بدہ ضرورت بر سجادہ ولایت و مقربا بیت حضرت قطبی
نشند اعلیٰ العموم دست بیعت مسبوط بگردانیدند و شیمخویت چنانچہ
میان اہل خانوادہ و شیخ زادگان نمودار دست نگر نشند در راہ سردری و سردری
اقدام فرزند سیدار مخدوم زادگی میاوردند بکہ ہم عالیہ خود بگردن جاہ جوئی و خود خواہی و خود نمائی
تقارزند و بہ بیچ روسے بر طبع کونین پیشند از کمال انکسار زبان مقالہ

در کم کشیده و کوس حالات بر ہم شاده و شکم و جگر به مجاهده گرسنه و تشنه داشته
 و دل بکنجی سحری مولی داده متوجه دستغرق همین بودند و در این صفات حمیده حضرت خواجہ
 را خوف غیرت حضرت قطبی ہم لوبه است اندرین سبب همیشه بر سجاده ولایت
 حضرت قطبی بتفکر و تفکر می اندند و اسرار حقایق و معارف در بیان نمی آوردند و مردمان
 را بر معمول داشتن چسبند جزویات از داراست ایام شیخوخت حضرت قطبی چنانچه
 چنانچه سر بر زمین آوردن مریدان و معتقدان و او بود دیگر و انمی گذاشتند به اتهام مانع و
 راجحی بودند چندان ایدب و خوف داشتند که حصار مجلس را حیرت رود و کسی
 چنان محسوس گشته که گوئی حضرت خواجہ لوزا شد مرقدہ در آن وقت به بواجہ نقاس حضرت
 قطبی در عین مشاهده نشسته انداز سے ولایت دلی خامه که قطب اکبر است
 شامل است بر همه زمان و مکان فی الجمله در آن ساعت حصار را گمان رفتی که مگر
 سیدین لمحہ لبر آن آفتاب جلالت از اوی حصار خالقاه سر عالی جهان آرزوئی بود
 خواجہ شید یا از طرفی من جہات ستم بر و روی حضرت خواجہ ہی آمینند که
 حضرت خواجہ برین طرف خالیف تیغ غیرت ہی باشند هر وقت که حضرت خواجہ با آمدن
 و مقربان خود و همسران اسرار آثار تصرفات ولایت و اہل تجارت سر غیرت حضرت
 قطبی حکایت غیرت حضرت قطبی میفرمودند گاہی در تقریر آوردند که من از
 تیغ غیرت شیخ احمد یعنی مخدومی ترسم و گاہی چہن میفرمودند تا کہ باشد
 سیر کردند و از زخم غیرت شیخ احمد بر سلامت برد و گاہی آتشکار امی
 کہ خوف خنجر غیرتش سر بر آوردن نتوان ازین بابت بسے کلمات تخوف میفرمودند
 و دست بیعت و زبان تعزیر زالیش ارشاد در ہم کشیده ایام و لیالی مدت

مدت شصت و پنج روز و غیر آن بسماع در نیامدند و سبب آن بیان می فرمودند که حضرت
 شیخ نظام الدین قدس الله سره العزیز جناباً بعد وفات سیدی که سپهر خوانده حضرت شیخ بود
 سماع بشکند و در آنکه مولانا نوح که بجهت خواهرزاده حضرت شیخ نصیر الدین بود چون
 او را ز در فانی سجوار حق رحمت باقی بجز امید بآن ابتلاء سماع که حضرت شیخ داشتند
 تا شش ماه سماع نشنیدند میفرمودند در وفات مولانا نوح در خاطر من باقیست مبادا
 که در حال در حق در او نیز از گوشه خاطر سر بر گیرند و با در مولانا پیوند و شکر
 شود و حضرت خواجہ میفرمودند مرا نیز تا این غایت درد وفات ندگی مخدوم در خاطر مقرر است
 در سماع در آمدن نمیتوانم هر وقت که مجلس سماع شد بعد صرف مایده حضرت خواجہ
 ندگی بیان ید الله را بجای خود در صدر نشاندہ خود بالاسے بام نمی نشینند و باز پس
 آیدگان میگردند سبحان الله اگر سخن و صوتی هم بر بام در سماع حضرت خواجہ رسید
 چه حالت بید آمدے بیدین آن حالت حصار مجلس مرتب است سلسله محبت می شنید
 و در خود توجہ و حضور و حالتی سخن می یافتند و شکر لغت آن مجلس می گذارد
 در یک روز عرس که دو شب بود حضرت خواجہ بسبب عرس براسے زیارت حضرت
 قطبی در رفته متبر که اول وقت رفتن نتوانستند آخر وقت بعد ظهر چون مجلس سماع شد
 و حضرت خواجہ خواستند تا براسے زیارت حضرت قطبی بروند از بالاسے بام فرود
 آمدند هم از درون حجره سخن محبت که درستی بود از صوت قوالان در سماع حضرت خواجہ
 دایه نبطی و طریقے حالت بوده است که میان صوفیان خلف و مجددان و اصل تا در کدام
 کس مثل آن حالت بوده باشد این بیچاره در آن وقت بر کاب حضرت خواجہ
 نوزاد مرده حاضر بود یا یکی حضرت خواجہ تا آنکه از در خانقاه بیرون آمده تا دکانهاسے بام دانیان

شهر احسن آباد برسد حضرت خواجہ رابعیہ آن حالت مقرر ہوئے است سپس
بقوت باطن غولش خود را از مدہوشی بپوشش باز آوردند آنگاہ معلوم شد کہ کیان کیان برابر
رکاب رایت اعظم ہی آیند فرمودند سبحان اللہ آن قدر قامت زیبا و چہرہ آفتاب نقاد و عالی
ستانہ در کلام شقانہ و نظر کان یکسر بوسان منور بود و آن دل بچہ عرفان بے نظیر کہ غرق
حقایق و معارف کہ بود بچہ طرز امواج عشق متواتر و توالی بر ہم دور ہم می زد اہل معانی کہ در مجلس
ملاس نشینند مگوز دست معارف و مدہوشش حقایق و حیران اسرار و والہ انوار
گشتہ بازی گشتند دولت آن کس شافی اگر نظر دل مہر حضرت خواجہ رہہ روی یافتند
وزر فاعل جلا گیرد و صفا پذیر شدہ بے عکس بر تو آن منور محسن سمدی رسیدند۔
القسم۔ شرفیایل حضرت خواجہ نور اللہ مرقدہ در تاریخ مہر سد دولت ولایت
حضرت قطبی اندر باب نفایل ایفا و خلفائے حضرت قطبی بالا ذکر فرستہ است
منظور نظر مطالع کنندگان خواہد شد۔ فی الجملہ باز آیم بسر انجام تاریخ عصر حضرت خواجہ
نور اللہ مرقدہ کہ حضرت خواجہ مدت در سال دو ماہ و چار روز بر سلجقہ و ولایت
حضرت قطبی بر قواعد شیخو حیت حضرت در دوران سنت الاولین کہ سادات طریقت
ما تقدم لودہ اند رحمۃ اللہ علیہم اجمعین طلاب را بسوی حق دعوت کردند و ہدایت
نمودند و در روز چار شنبہ بست و یکم ماہ محرم سنہ ثمان شریفین و
تمان ماہ ازین منزل گاہ بے قرار دیدان مقربان آمد اگر سخر امیدند۔
باز آیم سر آغاز سرگذشت کیفیات ایام ہمدوہ شیخو حیت خلق شالیستہ
خلوق بالیستہ جانگیر خلق پذیر جاندار مملکت سیادت جان بآن ممالک
حسن عبادت دانائے عالم غلت بنیاد جهان صغوت زبده اصحاب دل

جهان بخش برما گل گنجینه اسرار گر انما یہ انوار شیخ جہان باز مرشد بیان را شد
 دینی خواجہ حبیب اللہ ابوالمرشد سیدید اللہ محمد محمد بنی سلمہ اللہ تعالیٰ مہر دولت
 خلافت شیخوخت حضرت معزالشایخ مرشد علی سے را شد مرشد
 دینی شیخ و شیخزادہ صاحب مجاہدہ زیدہ خالوزادہ خواجہ حبیب اللہ ابوالمرشد زید اللہ
 محمد محمد بنی سلمہ اللہ تعالیٰ۔ الحمد للہ خلق السموات والارض جالہ حق
 یجور اللیل علی النہار ویکور النہار علی اللیل و یخسر الشمس
 والقمر کل بحیرہ لاجل مستثنی الاہو العزیز الغفار ان خلاق کہ مرکب
 چاک رو عقل عقلا در ادراک نیز انیسر آفرینش دے بے مسمکور سے کہ ترکنا زرا سے
 باریک بنان در فہم حکمت تحول شب بر روز و روز شب او بے گم کس خیزے کہ شمسوار
 روح قدسی در کہنہ معرفت قواعد شمس و قمر بر اجزا سے امور پہنش سگم
 عزیز سے و غفار سے کہ میخانہ بارزان عشق فن و مجاہدان اہل بحن و سے رحمت
 سبحانہ تعالیٰ عمال یصفون والصلوۃ علی سولہ محمد خاتم
 النبیین والہ واصحابہ اجمعین۔

اما بعد میگوید بیچارہ انصاف العباد احقر الناس عبدالعزیز بن شیر ملک بن محمد دہلوی
 موزع این تاریخ حبیبی کہ ولادت حضرت معزالشایخ اندر کنیاں ولایت گجرات بود در اثنا سے
 راہ قطبی کہ در ایام فترت مغلان در شہر دہلی از یک در سے درون در آمدند و از در دیگر
 حضرت قطبی از دار الملک دہلی انتقال فرمودہ جانب عر و گجرات روان شدند چون حضرت
 خواجہ در کنیاں رسیدند در سبت و سوم ماہ محرم سنہ ثلث و ثمانماہ معزالشایخ در
 کنیاں تولد شدند در ان ایام حضرت قطبی در قطبہ پٹن لوہند با استماع خوش خبر شادی

ولادت حضرت حضرت مزار المشایخ در کعبایت آمدند حضرت خواہ لوزا اللہ مرقدہ چون پاپوس تہنیت
 ولادت کردند بجزے صادق یکفیت کہ من در ان وقت پیش حضرت بودم حضرت مخدوم
 فرمودند اسے محمد امین ترا پس سے آیدہ است کہ جانگیر شود فی الجملہ حضرت قطبی چون از کعبایت
 اشغال فرمودند تہا میسر آمدند آنجا نصیر خان و ملک سام الدین بہائل النجان احمد شاہی پسران
 خان اعظم عادل خان محمدین فاروقی و بسے ساکنان آن مقام پیش حضرت قطبی ارادت
 آوردند و از آنجا غزیمت فرمودند در ماہ شہر الاخر سنہ اربع و ثمان مائہ اندر عہد دولت سلطنت
 مذاہگان مرحوم سلطان فیروز انار اللہ برمانہ در شہر احسن آباد آمدند در ان ایام حضرت
 مزار المشایخ یکسالہ و چار ماہی بودند بعد آنکہ چار سالہ و چار ماہ چار روز دستہ پیش
 قاضی بہار الدین امام حضرت قطبی رہنے تعلیم در مکتب نشاندند پس آن حضرت قطبی سے
 جہد فرمودند کہ حضرت شیخ المشایخ را حفظ کلام اللہ روزی شود از عون حق جل و علا در قربت
 الایام حضرت مزار المشایخ را حفظ کلام اللہ روزی شد اول ختم کلام اللہ کہ در محراب میسر
 پذیرفت حضرت مزار المشایخ برابر قاضی بہار الدین ابام با چیز ہے شیرینی بخت
 پاپوس پیش حضرت قطبی فرستند و حضرت قطبی لعنایت منشرح شدند در ان
 حالت خدمت قاضی بہار الدین پیش سجادہ ولایت حضرت قطبی گذرانیدند مخدوم زادہ
 بندگی میان ید اللہ را جز مخدوم مردمان چہ شناسند میان مقدمان حضرت شیخ قطب الدین
 و حضرت شیخ زید الدین بیاہنہ تا میان را بہ شناسند حضرت قطبی را ابن آفرین
 قاضی بہار الدین خوش آمد پاسنہ دادند خوش میگوئی ملان نیکوی میگوئی ملان سپس بندگی
 مزار المشایخ جہد ختم کردند ان گاہ حضرت قطبی فرمودند کہ بیش مولانا تاج الدین خطاط خط
 نویسانید چند گے حضرت مزار المشایخ پیش مولانا تاج الدین خط بنشتند بعدہ

حضرت قطبی فرمودند که پیش قاضی سراج الدین خادم خاتقاه خطیم نویسنده و تعلیم هم کنند
 همچنین کردند بعد حضرت قطبی فرمودند در مجلس سبقت من بدانش ما فرمود و حضرت مغز الشایخ
 چیز علوم نظامی هم از خود صرف ذوق و علم تصوف پیش حضرت قطبی سسند یافتند
 اندر آنکه حضرت مغز الشایخ پیش حضرت قطبی آداب المریدین خواندند حضرت
 قطبی ترجمه آداب نویسندند - مخبران و اثق چنین فرمایند که بندگی میان اندر ایام جمیل سالگی
 پیش بندگی مخدوم ارادت آوردند بعد از آن روز صحبت حضرت مخدوم نالجه سجاد غلام
 به مخدوم زاده بندگی میان بدانش عطا فرمودند و به اکرام دعوا طغ در مجمع عام بزبان در بارگه
 شاعر نفس دادند چونکه بدین خود در جہانے دیگر انداخت این را بجایے بدین
 نصیب کردم اسپه دارم که بعد من کار من این روان دارد انگاه بعد پسند
 روزے اورا و عطا کردند فرمودند بدانش باید که در صحبت من ملازم باشی در تربیت
 آن ایام بندگی مخدوم زاده پیش بندگی مخدوم گذرانند اگر زبان باشی همیرم بیارم
 چون بندگی مخدوم رضا دادند بندگی میان بدانش بعد بدانش گفته فرستادند که من برائے تلقین
 ذکر ساخته شد ام شام هم باین میان بدانش باسخ دادند که من بران بودنی باشم
 همین زبان تلقین ذکر بستارم وقتے که بود فرام بود ذکر خواهم سسند بعد بندگی میان باز گفت
 فرستادند بارے بشمار حضرت مخدوم ذکر بستارم کبریت ارشاد مخدوم آن بودی فرستاد
 پذیرفت انگاه بیان بدانش اختیار کردند پیش مخدوم زاده بندگی میان بدانش آمدند و برابر
 بندگی میان بدانش پیش مخدوم همیرم بدند مخبران چنین فرمایند که در آن روز برابر حضرت
 مغز الشایخ میان بدانش و مولانا محمود النذی و شیخ چتری و چندے دیگر نیز پیش
 حضرت قطبی همیرم آوردند و سسند آداب و شرایط و کرد و عاتلقین یافتند

د بعدہ بجائے آوردن کثیرا یطرد و زنجیر شدہ در عصر در حلقہ ذکر حضرت منیر المشایخ
 ہر یکے را تلقین ذکر شبہ لطفیل حضرت مغز المشایخ در آن وقت مولانا قطب الدین
 مودن خالقاہ و خواجہ خسرو احسا بادی قرابت شیخ مبارک امیر امیران را حضرت
 قطبی مراقبہ فرمودند در آن روز حضرت قطبی لجا بیت منیر شرح گشتند چونکہ حضرت
 مغز المشایخ در آن ایام ملازمت محبت حضرت قطبی سعی جمیل بکردند حضرت مغز
 مشایخ لغزایم تمام درین باب اتمام نمودند بسے پیش آمدنیا و کثوفات پیش آمد و سیرت
 حاصل شد در آن ایام حضرت قطبی حضرت مغز المشایخ را طلبیدند و فرمودند با بویید این زمان من سن
 کبیر شدہ ام دعائے استفتاح خواندن نمی توانم تو سنوان بر حکم قرآن شرس حضرت قطبی بعد
 نماز عصری حضرت مغز المشایخ دعائے استفتاح می خوانند و حضرت قطبی استماع فرمودہ خود ہم
 میخوانند بعد با سینہ مطہر خود ہی البیدند -

الفصل ابن وظیفہ دعائے استفتاح حضرت مغز المشایخ را بعد ہر عصرے
 پیش سجادہ ولایت حضرت قطبی سالہا تا وفات حضرت قطبی ہمیشہ آمد در ایامیکہ حضرت
 قطب المشایخ مخدوم زادہ بزرگ ازین جان ناپایدار بدان مقام قرار رحلت فرمودند
 و حضرت خواجہ نوا شد مرقدہ از کمال اتبل و دوام توجہ محبت خلق را بکلی منقطع داشتند حضرت
 قطبی بر رستے تحقیق ہر سبب غرض و کار سے گرفتار و ارج و اختیار خدمت خواجہ احمد
 دبیر را بہ اکر ام داشتند و قواعد ارشاد براہ میگردیدند ہمہ در آن ایام ہدایت حال ارشاد
 حضرت مغز المشایخ خود حضرت مغز المشایخ تحفہ خیرا از بابت کثوفات و اطلاع امرار
 پیش حضرت قطبی میگذرانیدند حضرت قطبی از التشریح ہر جہت ما تیر و دسے خود
 بعد وفات خدمت خواجہ احمد دبیر قطبی المشایخ مخدوم حضرت مغز المشایخ را برابرے این امور

پیش کرده اند و شرف فرمایند همایشها اشراق و اخضر مشرف گردانیدند حضرت مولانا المشایخ
را از جذبات حق بواسطه اسباب ارشاد و اکرام حضرت قطبی باعلی ترین خطا و اعظم ترین
مقام عروج شد -

مثنوی -

جذب که املست و فرخ سبب	جمله عطا یافت ساک زرب
لطف ازل بین دعواطف دیار	نفل بتوفیق و ذمایل بکار
رشد حدار پیر و در شاد پیش	همره توفیق و تعدد خویش
تحم سعادت به هدایت رسید	شاخ خلافت به ولایت دوید
بیخ کرامت جو زمیندار گشت	سایه سررگ جو گلزار گشت
رتبه شیخ به بین در نکات	جمله پذیرفت تیسریذات
کیست درین فریاده دیند	باشد ازین بار دین بهره مند

والله لو یبدا بنصره من لیشاء در جمله بعد وفات حضرت قطبی و حضرت

قدوة المشایخ که حضرت خواجہ از توانی جذبات و تلالی بارتقات از محبت خلق لفرست
گرفتند بادی با و صحرا با و بسا تا آنها بگذریدند تا سالها در خانقاه حضرت قطبی مجلس سماع
میسز می آمد و حضرت قطبی را نیز بواسطه این دو سبب کلی الشرح منقطع شده
بود چونکه حضرت مولانا المشایخ بزرگ شدند و بود سادات طرفیت پیش گرفته
بودند البتہ نیکوترین حال راه تصوف مسوما گشته بر اسرار معارف و حقائق الطلاء
افتاد و بسے کثوفات نفی شد سیمدی اللہ لنومرہ من لیشاء حضرت
قطبی را بنیابت الشرح روعے نمود باب فرست در کشود و فرمود بدانشد بجای من

در مجالس سماع تو بشین حضرت منزه المشایخ در مجلس سماع می نشستند از نفل الهی در
خانقاه حضرت قطب المشایخ باز مجالس سماع از سر تازه شد دست خوش روزگار گرفت
بر اهل تصوف و سماعی کردن کثرت ایشان و سینه افزان اقدام حالات زد پشت بکینه
سماع آورده و باز و سماع قوت مجاهده قوی گردانیدند بر مزید ترقیات چشم داشت
در دین بواجب بالغت حضرت شیخ المشایخ مسلم کردنی الجله حضرت قطب المشایخ را
معاذ بوده است که نبیره و نسیب را به شفقت و کرمیت بر قواعد معاملاتی که با حق داشته
باشد و کشف اسرار انجام کار آنکس که در ایشرف اسم غلامی مشرف
میگردانیدند و خاصه بدر یافت تقدیر ازلی و ثبات نصیب آن فرزند اسم که در کانه
و علامانه عطا میفرمودند چنانچه شایان دانگور کهاد غیر آن حضرت خداوند منزه المشایخ را
برعت قبول انام داشتند و در اسم مخصوص داشتند می طلبیدند
مشنوی -

ای ز در حق تو بریدی خطاب	مقبل جاوید شدی بر مواب
مقبل با کرد در جود سراسر عطاست	قابلیتش در همه نیجه رواست
قابل مقبول تویی هم قبول	مقبل حق باشی تو اعلا حول
پای قبولان ز سران سرور است	دست قبولان بجهان در خور است
نعت دارین ترا هست تمام	می ز می باشی در برین شاد کام
روز در آخرین ایام عمر و لایبت	حضرت قطبی که حضرت مخدوم را کسر وجود بود
حضرت منزه المشایخ پیش حضرت مخدوم نشستند و گذرانیدند امیر المؤمنین ابابکر صدیق	رضی الله عنه پیش رسول الله صلی الله علیه و آله گذرانیده بودند که بر هیچ چیز بالاتر ازین نعمت نیست

کہ قدم مبارک حضرت مصطفیٰ را بہ بنیم مرا نیز بندگی محذوم ہمان تفتیہ حال است حضرت قطبی
 احاسن محبت و تعلق فرقت مغز المشایخ زاروسے می نماید بہ عواطف و اکرام فرمودند بیاتو
 سرفرد کردہ چہر متردد شدہ نشستہ خود بسربارک خویش اشارت نمودہ و
 راست و درست نشستہ سربارک برداشتہ بہ نمودند کہ ہم چنین نشین
 مقصود ازین لکلم و نمودن این اشارت و فرمودن این عبارت آن بودہ است کہ
 ترا بجای سے خود نصیب کردم باید کہ راست و درست بے محابا و بے تردد و بے
 التفات بر آئین سران و سردران و سرفرازان سر بر آوردہ بشین بار بار از صحابہ
 اخبار و مادقان دیندار چنین استماع است در ایام آخرین حضرت قطبی بر حضرت
 مغز المشایخ نظر شفاق و اطلاق حضرت قطبی بنا چہ بر بہر دو بسیار
 بودہ است - فی الجملہ در آخرین ایام حضرت ہر بار کہ می خواستند سے بردن
 غیب کے را بفرستند البتہ حضرت مغز المشایخ را فرستادند سے تا از
 برکت قلوب مطہرہ طالیفہ استمدادی بر او است حضرت مغز المشایخ
 برسد و از تاثیرات نظر باطن آن خدا بینان استعداد سے ہر چہ کامل
 تر مفضول گردد -

القصة حضرت قطبی درین ایام کہ مقرر بان او ستر شد ان و
 مقبولان خود را بہ تشریف اذن خلافت مشرف گردانیدند ہر اسم
 حضرت مغز المشایخ نیز نولیا سائیدند و یک بار سے کہ حضرت قطبی
 اجازت نام نولیا سائیدند فرمودند قاضی را احادیث بیعت بدو عیب است
 بیعت بدو ہر دو ملک زادگان ملک عزالدین و ملک شہاب الدین بیعت

بدیند و حلیف من بید الله است فی الجملہ در عہد دولت شیخوخت حضرت خواجہ ہر وقتے کہ حضرت
 مہر المشایخ پیش حضرت خواجہ آمدہ می نشستند از حضرت خواجہ بہ اتہام تمام مہین بود
 کہ با بویہ و یا سجا کے مخدوم بنشین کہ این مقام تست -
 القصد چون حضرت خواجہ نور اللہ مرقدہ ازین جہان فانی بہ جہان باقی رحلت
 فرمودند خادم حضرت قطب المشایخ کہ حضرت قطبی در روز پیش از اوقات
 خود بوجہ عطا خلافت حضرت خواجہ معلوف در کشتند و ذکر معلوف داشتن انگشترین
 حضرت خواجہ در خلافت نامہ خود حضرت قطبی برین معنون مندرج کنائیدند چند طری
 از سلطہ خلافت نامہ اینست - والخیرۃ والسجادۃ والنخاتم الذی بیدی کل فکک
 مہذولہ و مملوکہ ل محمد اصغر آن انگشترین از حضرت خواجہ نور اللہ مرقدہ حضرت مہر المشایخ
 رسید بعد ظہر روز پنجشنبہ است و در مہر مہر سنہ ثمان و عشرين و ثمانیۃ کہ مجمع اہلباس
 شد دست راست حضرت مہر المشایخ بنگا میان سفیر اللہ گرفتند و دست چپ
 قاضی بہاؤ الدین گرفتند حضرت مہر المشایخ بر جسم خلافت حضرت قطبی و
 از روسے ظاہر سجا کے حضرت خواجہ نور اللہ مرقدہ کہ سجاوہ شیخوخت و مقربا
 حضرت قطبی المشایخ قدس سرہ در وہ در نشستند بر اصحاب مجلس عفا وقت
 اہلباس و شہا پیش آوردند و چندین کہ در خود مشرف شدن بہ تشریف معیت
 حضرت مہر المشایخ بودند در ان وقت ارادت آوردند و خدمت قاضی سر اج الدین
 خادم حضرت قطبی مایہ شیرینی بیغز رسیدند و روسے مال در کمر بستہ خدمت
 میکردند چون نماز عصر گذاردند خدمت قاضی بہاؤ الدین امام حضرت قطبی امامت کردند
 و بدینچہ معاد سر بر زمین آوردند پیش سجاوہ ولایت او مقام قطبیت حضرت مخدوم

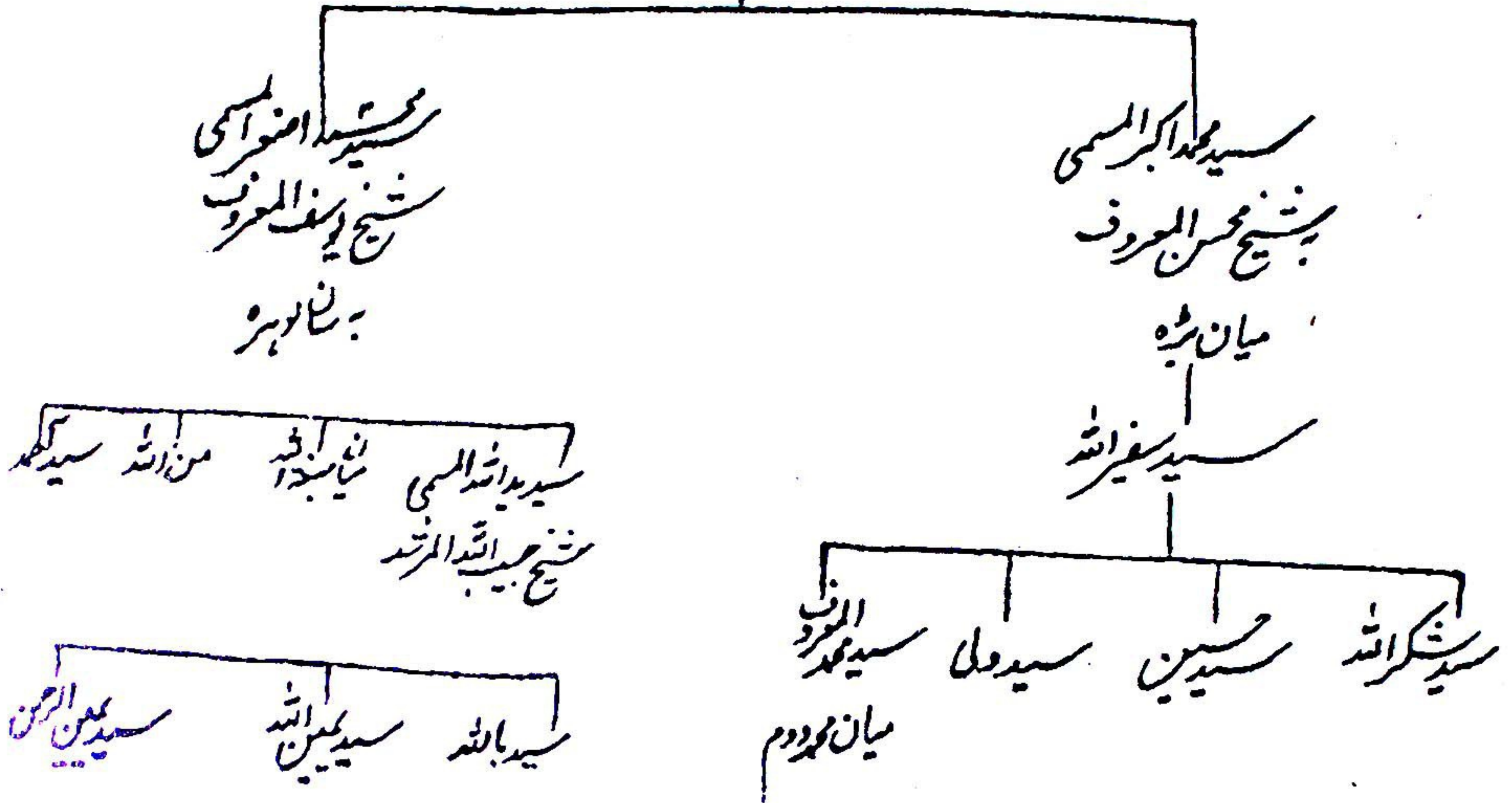
بود پیش سجاد شیحیت حضرت مغز المشایخ نیز سر بر زمین آوردند بعد تکبیر
 یافتن مغز المشایخ بجای که پدر و جد پیر مرلی باذن و اجازت خلافت حضرت قطبی
 چنانچہ سنت مشایخ بود امور دعوت و ارشاد جاری داشتند و دست بیعت مسبوط
 گردانیدند بیکبارگی طلاب حق بازید و پیرس زیر سایه سائبان شیحیت حضرت
 مغز المشایخ پیارا میسرید هر چه حضرت خواجہ در ایام شیحیت خود دست
 بیعت علی العموم مسبوط نمیداشتند در عهد دولت خلافت حضرت
 مغز المشایخ بجز مسبوط گشتن این راه مفتوح شدن باب ارشاد از دام خلق
 بیشتر شد و مردمان با اشتیاق و تجمید تمام بر قواعد جاذگی و مجاہدات و عبادات
 درین راه قدم زدند و بهر اوست محبت بگزیدند بسے و اما مذگان عشاق و مستغان
 فراق از عون الطاف و اشتیاق حضرت مغز المشایخ روستے جہات لغوف
 بشاہدہ یافتند و شکر حصول این نعمت گذاردند منکہ مورخ تاریخیم از بان خدمت
 خداوند منہاج السالکین سراج الصادقین قاضی سراج الملئہ والدین ہارما شنیدم
 کہ ایشان میفرمودند من کرامت درین تجربہ شد من نیکو احساس کردم در عهد خلافت دست
 مخدوم زاده میان بد اللہ ہرگز از خدمت میان تلقین ذکر کے و مراقبہ شدہ است
 و او درین کار احتمال و رزیدہ است البتہ آنکس از تاثیرات ارشاد و نظر دل
 و اکرام خدمت مخدوم زاده از بہرہ این کار خالی نماندہ است در وقت اجلاس
 حضرت مغز المشایخ بر سجاد شیحیت باز ما این غایت چندین خلفا و
 مجازان حضرت مغز المشایخ شدند اسما را اینہا نیست مخدوم زاده
 بندگی میان من اللہ مخدوم زاده سبندگی میان صبغت اللہ مخدوم زاده خدمت میان

حفظ اللہ مخدوم زادہ خدمت میان محمد - سید کمال بن صفی بھروچی -
 سید اسماعیل بن حام سید ابن بانیرین حسام مولانا تاج الدین دہلوی مولانا الیاس
 علاء گوالبیری ملک زادہ حضرت فرید قشوری بندگی کشنچ اور سید الدین محمد آبادی
 مولانا مخدوم زادہ اعنی صاحب سجاده بندگی میان احمد پسر مغز المشایخ -
 تمت الكتاب بعون اللہ الملك الوهاب

۱۰۱ دہلی

در کتاب رایل الیشیا یک سو ساسی کلکتہ شجرۃ ابن جنین نوشته

حضرت مخدوم سید محمد گیسو دورازم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پہلی مجلس و کتب

عبدالرحمن

حضرت سلطان الادب پیر محمد بن الامام ابو عبد اللہ محمد بن ابی اسحاق

سید محمد بن محمد

واللہ اعلم

کتاب

حضرت ابو عبد اللہ محمد بن ابی اسحاق

بسم الله الرحمن الرحيم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ